

Tisdagen den 19 december

Kl. 09.00–16.01
17.30–19.26

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 28 november justerades.

§ 2 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde att *Jonathan Svensson* (S) skulle tjänstgöra som ersättare för *Paula Holmqvist* (S) under tiden för hennes ledighet den 25 december 2023–28 januari 2024.

§ 3 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade

att *Ida Gabrielsson* (V) avsåg sig uppdragen som ledamot i socialförsäkringsutskottet och som suppleant i finansutskottet från och med den 8 januari 2024,

att *Niels Paarup-Petersen* (C) avsåg sig uppdraget som ledamot i utbildningsutskottet från och med den 10 januari 2024,

att *Isabell Mixter* (V) avsåg sig uppdraget som suppleant i civilutskottet från och med den 8 januari 2024,

att *Tony Haddou* (V) avsåg sig uppdragen som suppleant i utrikesutskottet och i socialförsäkringsutskottet från och med den 8 januari 2024,

att *Anders Ådahl* (C) avsåg sig uppdraget som suppleant i utbildningsutskottet från och med den 10 januari 2024 och

att *Daniel Bäckström* (C) avsåg sig uppdragen som ledamot i krigsdelegationen och i riksdagsstyrelsen från och med den 1 januari 2024.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 4 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade
att Socialdemokraternas partigrupp anmält Jonathan Svensson som
suppleant i arbetsmarknadsutskottet under Paula Holmqvists ledighet,
att Vänsterpartiets partigrupp anmält Ida Gabrielsson som ledamot i
finansutskottet och som suppleant i socialförsäkringsutskottet samt Tony
Haddou som ledamot i socialförsäkringsutskottet och
att Centerpartiets partigrupp anmält Anders Ådahl som ledamot i ut-
bildningsutskottet samt Elisabeth Thand Ringqvist som ledamot i krigs-
delegationen.

Tredje vice talmannen förklarade valda *från och med den 8 januari
2024* till

ledamot i finansutskottet
Ida Gabrielsson (V)

ledamot i socialförsäkringsutskottet
Tony Haddou (V)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Ida Gabrielsson (V)

Tredje vice talmannen förklarade vald *från och med den 10 januari
2024* till

ledamot i utbildningsutskottet
Anders Ådahl (C)

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 25 december
2023–28 januari 2024* till

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Jonathan Svensson (S)

Tredje vice talmannen förklarade vald *från och med den 1 januari 2024*
till

ledamot i krigsdelegationen
Elisabeth Thand Ringqvist (C)

§ 5 Meddelande om partiledardebatt

Tredje vice talmannen meddelade att partiledardebatt skulle äga rum
onsdagen den 17 januari 2024 kl. 9.00.

§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Prot. 2023/24:52
19 december

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2023/24:296

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:296 Åtgärder för att minska överskuldssättningen och de ekonomiska klyftorna i samhället
av Ida Ekeröth Clausson (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 25 januari 2024.

Skälet till dröjsmålet är att statsrådet Niklas Wykman är på resa.

Stockholm den 15 december 2023

Finansdepartementet

Niklas Wykman (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 7 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motion

2023/24:2786 till justitieutskottet

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2023/24:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

2023/24:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

2023/24:FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

2023/24:FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Skatteutskottets utlåtande

2023/24:SkU10 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om inrättande av ett huvudkontorsbaserat skattesystem för mikroföretag samt små och medelstora företag och om ändring av direktiv 2011/16/EU

§ 9 Klimat, miljö och natur

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24:MJU1
Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (prop. 2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i sin helhet.

Vi debatterar i dag utgiftsområde 20, ett fantastiskt område i statens budget som omfattar allt från naturvård, klimat och laddstolpar till vatten- drag, hav och mycket mer.

Fru talman! Sverigedemokraterna och regeringen har påbörjat en resa mot en miljö- och naturbudget där ineffektiva, felriktade satsningar försvinner. Trots att åtskilliga miljarder sparas in på sådana satsningar ligger miljöbudgeten kvar på en historiskt hög nivå. Detta visar på en väldigt hög ambitionsnivå från regeringsunderlagets sida.

Med ineffektiva satsningar syftar jag exempelvis på elbilsbonusen, som Socialdemokraterna så sent som i går självkritiskt dömde ut som en stor felsatsning. Vi kan konstatera att denna felsatsning mestadels gått till välbärgade storstadsbor, företag och offentlig sektor. Indirekt har stödet även gått till bilförsäljarna, som har kunnat öka sina marginaler, så som vi vet alltid sker i samband med prissubventioner. När vi summerar reformen kommer vi upp i tiotals miljarder som svenskarna har fått lägga på en reform som enligt Socialdemokraterna bidragit till den orättvisa klimatpolitiken under S och MP:s tid vid makten.

Fru talman! Samtidigt som Socialdemokraterna är fullt upptagna med att göra upp med sin misslyckade och orättvisa klimatpolitik fokuserar regeringen och Sverigedemokraterna på den politiska verkstaden. Hur kan Sverige bidra till en fossilfri global ekonomi? För klimatfrågan är global. Detta är välkänt för de allra flesta, och vi sverigedemokrater har länge påpekat att en socialkonservativ nationalism behövs inom alla politikområden med ett undantag, nämligen klimatpolitiken.

Därför är det positivt att detta slås fast tydligt i Tidöavtalet och återupprepas i Tidöavtalets tilläggsöverenskommelse om klimatpolitiken. Det kommer naturligtvis också att framgå av vår kommande klimathandlingsplan.

I den rödgröna röriga oppositionen tänker man tyvärr precis tvärtom när man fortsätter att driva på för en klimatnationalistisk politik.

Fru talman! Låt oss gå igenom några fakta. Sverige har ingenting att skämmas för. Sedan 1990 har utsläppen minskat med 40 procent trots en bnp-tillväxt på 90 procent. Samtidigt har utsläppen ökat kraftigt globalt. Sedan 70-talet har utsläppen fördubblats, och ökningen sker framför allt i tidigare fattiga länder som har blivit betydligt mindre fattiga. Men i Sverige och Europa har utsläppen i stället minskat kraftigt.

I världen är utsläppen 4,6 ton per capita. I EU är de 6,3 ton per capita. I Kina ligger utsläppen på 8,7 ton per capita. I Sverige kan vi stoltsera med 3,8 ton per capita. Om Kina hade kunnat minska sina utsläpp i samma utsträckning som Sverige och kommit ned på samma utsläppsnivå i förhållande till sin ekonomi hade de globala utsläppen minskat med 18 procent.

Fru talman! Det blir således att lägga debatten på en väldigt låg nivå när centerpartister, socialdemokrater, miljöpartister och allt vad de heter försöker utmåla Sverige som något slags globalt skräckexempel för att vi sätter ned reduktionsplikten till en lite mer normal europeisk nivå och nu styr över konsumtionen av de begränsade biodrivmedlen till andra marknader än just den svenska vägtrafiksektorn.

Detta kommer i ett globalt perspektiv inte att påverka utsläppen. Vi kommer att producera samma eller en större mängd biodrivmedel i Sverige nästa år. Detta kommer såklart att få effekter på politiskt beslutade beräkningsmodeller över territoriella utsläpp, men i ett globalt perspektiv finns det ingen forskare som kan påvisa förändrade utsläpp under 2024 till följd av sänkningen av den svenska reduktionsplikten. Att reduktionsplikten sänks kommer att gynna svensk klimatpolitik genom att toleransen för klimatpolitiken ökar när orättvisan minskar. Vi åtgärdar alltså det grundläggande problemet med Socialdemokraternas klimatpolitik, som de själva erkänt.

Det globala klimatarbetet påverkas varken positivt eller negativt om vi har världens högsta dieselpriis i Sverige. Våra medborgare, som ska transportera sig eller handla tidigare transporterade varor i matbutiken, påverkas däremot. Våra lantbrukare som försöker ställa mat på våra bord påverkas, och människor som behöver ta bilen till jobbet eller campingsementern påverkas också.

Fru talman! Sverigedemokraternas och regeringens klimatpolitik bygger på tre grunder. Det handlar om det globala perspektivet, som jag har talat om. Det handlar kanske framför allt om teknikutveckling, där elektrifiering kommer att vara vägen framåt. Och det handlar om något som har glömts bort i svensk klimatpolitik under alla dessa år: legitimitet hos medborgarna.

Utsläppen kan bara minska kraftigt i en ekonomi som samtidigt växer. En sådan ekonomi kan andra länder inspireras av. Ingen kommer att vilja ta efter länder som har låg tillväxt eller nolltillväxt eller sysslar med kafka-liknande tillståndprocesser.

Fru talman! Svensk klimatpolitik har varit alltför enkelspårig, och detta har inte gagnat arbetet. Hur man minskar bokförda vägtrafikutsläpp i Sverige till ett politiskt satt årtal har mycket lite med klimatarbete att göra.

De flesta vet i dag att vägen framåt för framför allt de lätta vägtransporterna är elektrifiering, och det går faktiskt väldigt snabbt just nu. Vi ser inte riktigt samma snabba utveckling över hela världen, för utmaningen är elektricitet. Vi kan till exempel ta del av en nyhetsartikel hos Reuters den 22 november, där det står att man i Indien nu efterfrågar ökade privata investeringar i ny kolkraft. Varför det? Jo, för att man ser en kraftigt ökad efterfrågan på el, delvis beroende på elbilssektorn.

Fru talman! Sverige kommer inom kort att få se en liknande utveckling, delvis på grund av elbilar men kanske framför allt på grund av vätgastillverkning. Detta tar vi hand om genom ett ambitiöst arbete för att få till ett fungerande elnät, där ny kärnkraft kommer att bli en viktig grundläggande komponent. Den gröna omställningen kommer inte att vara möjlig på ett kostnadseffektivt sätt utan ny kärnkraft.

Fru talman! Teknikutveckling kommer som sagt att vara grundläggande om vi ska kunna kombinera minskade utsläpp med tillväxt och folklig acceptans. En av de största utmaningarna i Sverige är vårt lantbruk, och

då tänker jag inte på att lantbruket orsakar en del utsläpp utan på att vi producerar alldeles för lite mat i Sverige. Utsläppen för vår mat bokförs till största delen sannolikt i helt andra länder i dag. Detta behöver vi ändra på.

Från Sverigedemokraternas sida ser vi fram emot den nya livsmedelsstrategin, som denna gång behöver fyllas med innehåll. Vi behöver även bli mer teknikinriktade när det kommer till lantbruket. Här är tyvärr de gröna en motståndare såväl i Sverige som i Europa, där det tycks otroligt svårt att öppna för att använda oss mer av växtförädling och genteknik.

Europa är i dag ett sorgebarn som riskerar att hamna långt bak i utvecklingen. Genom att med teknik förädla våra grödor kan vi öka produktiviteten, anpassa oss till varierande klimat och minska behovet av växtskyddsmedel. Sammantaget vore detta en fantastisk vinst för miljön.
(Applåder)

Anf. 2 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Det är härligt att höra att Sverigedemokraterna först dömer ut vår klimat- och miljöpolitik för att sedan hylla det vi socialdemokrater har gjort sedan 1990. Det tackar vi extra för!

Men, fru talman, vi socialdemokrater tycker att vår svenska natur är en nationalskatt, och den måste skötas och åtgärdas. Den måste tas om hand för oss som bor i Sverige nu och för framtida generationer.

I fjolårets budget skar SD-regeringen ned anslaget för skydd av och åtgärder för vår värdefulla natur brutalt, och i årets budget finns inte heller de resurser som behövs. En enkät som TT gjorde till landets länsstyrelser visar på igenbommade dass, havererade vandringsleder och skräpiga fjälltoppar. Nästa år befaras situationen bli värre.

En friluftsbesökare som mejlar in en bild på en trasig spång till Länsstyrelsen Västernorrland får samma svar som så många gånger tidigare: Tyvärr finns inga resurser för att åtgärda saken.

Hos Länsstyrelsen Norrbotten är Erik Granerot orolig för att populära vandringsleder som Kungsleden så småningom kan behöva bomma igen på grund av en växande underhållsskuld. Länsstyrelsen Västerbotten tillhör dem som vittnar om omfattande påverkan. Allt underhållsarbete där fokuseras nu till platser som annars kan innebära säkerhetsrisker, till exempel broar. I Jämtlands län försvann nästan 70 procent av anslaget.

Min fråga, fru talman, blir: Tycker Sverigedemokraterna att den svenska nationalskatt som naturen är inte behöver åtgärdas och tas om hand?

Anf. 3 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg, för frågorna! Jag kan enbart instämma i att detta är väldigt viktiga ändamål.

Jag tror att grundproblemet i svensk politik på det här området är att vi har komplexa miljömål som kanske inte rimmar väl med verkligheten. Det har drivit på en snabb framväxt av skyddade arealer i vårt land. Detta skapar naturligtvis utmaningar när det handlar om att sedan sköta dessa områden.

Ur sverigedemokratiskt perspektiv ser vi att det finns väldigt stora medel i statens budget avsatta när det kommer till såväl skydd som åtgärder för värdefull natur. Det bör finnas möjligheter att styra dessa medel så att de gagnar medborgarna och naturen på ett bättre sätt i framtiden.

Vi hoppas naturligtvis att detta arbete ska kunna bli ännu bättre framöver, men ur ett sverigedemokratiskt perspektiv skulle jag se en stor vinning i att vi kunde bli mer flexibla när det gäller hur vi skyddar områden. Vi kanske inte ska ha ett mål som syftar till att öka andelen skyddad mark in absurdum hela tiden. Vi kanske måste titta på om vi kan ta mark som nu är skyddad och lägga den i produktion när vi hittar mer skyddsvärd mark. Jag tror att detta är lite av grundproblemet här. Det är klart att det bara kommer att bli dyrare och dyrare ju mer skyddad mark vi tar i anspråk om vi samtidigt vill att den ska tas om hand.

Min fråga till Anna-Caren Säterberg blir: Kan Socialdemokraterna framöver tänka sig att ha en mer flexibel syn på skyddad mark, och kan man tänka sig att frånga den expansiva politik som framför allt har pågått under Socialdemokraternas och Miljöpartiets tid vid makten?

Anf. 4 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Nu har ju SD-regeringen faktiskt lagt mer pengar till att skydda mer mark, och man har lagt mycket mindre pengar till att åtgärda den mark som man skyddar. Därför är det lite svårt att förstå vad ledamoten egentligen menar.

18 av 21 länsstyrelser uppger i sina svar på enkäten att de har fått skära ned på åtgärderna för värdefull natur till följd av den kapade budgeten. Det handlar om skötsel av friluftslivsanläggningar och om skötsel av natur, men det handlar också om rovdjursinventering. Hur ska vi veta hur många vargar vi har i Sverige om det inte finns resurser till att inventera dem?

Även jobben på landsbygden har drabbats. Mycket av naturskötseln görs av små företag på gles- och landsbygd. Naturvårdsverket säger att ungefär 1 000 jobb har försvunnit på grund av dessa neddragningar. Samtliga svarande länsstyrelser uppger också att de behövde dra ned så mycket att tjänsterna och företagen inte heller kunde uppfylla de uppdrag som de brukar ha.

Detta är anledningen till att vi socialdemokrater satsar 500 miljoner mer än regeringen på skydd av och åtgärder för värdefull natur. När Sverigedemokraterna får bestämma över budgeten blir deras efterlämnade arv igenbommade dass, havererade vandringsleder och skräpiga fjälltoppar. Är det så det ska bli?

Anf. 5 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Det är intressant att ledamoten tar upp de ökade budgetmedlen för skydd. Från Sverigedemokraternas sida är vi överens med regeringen om att öka denna budgetpost, och pengarna ska inte gå till att skydda ökade arealer. Där kommer vi att hålla regeringen ansvarig under året.

Fru talman! Anna-Caren Säterberg målar upp en bild av att man inte kan vistas i naturen utan att bli överöst av skräp och att det inte finns några vandringsleder att gå. Jag skulle vilja säga att verkligheten för de flesta medborgare framstår helt annorlunda.

Efter åtta år med Socialdemokraterna vid makten har vi enorma samhällsutmaningar. Som Anna-Caren Säterberg själv redovisade har vi en klimatpolitik som har drivit på orättvisorna i samhället och skapat ojämlikhet. Vi måste göra upp med den. Vi har en galopperande och fruktansvärd utveckling på brottsområdet som vi måste lägga resurser på, samtidigt

som vi har haft inflation och fallande tillväxt till följd av den globala konjunkturen. Pengarna räcker inte till allt. Man måste prioritera.

Det läggs väldigt stora medel på åtgärder för skydd av natur i statens budget. Grundproblemet, som vi sverigedemokrater ser det, är att man alltför snabbt har ökat andelen skyddad mark, vilket också gör att man driver på kostnaderna. Nu måste vi prioritera, så att vi använder pengarna där de gör bäst nytta.

Anf. 6 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Kinnunen, för anförandet! Jag tycker också att det var intressant att höra hyllningen om hur bra svensk klimatpolitik och miljöpolitik har varit och att vi faktiskt har lyckats både minska utsläppen och, fortfarande, öka tillväxten. Med progressiv miljö- och klimatpolitik når man dit. Och det är detta vi har gjort tidigare i regeringsställning och även innan dess, som samarbetspartner till Socialdemokraterna.

Det är roligt att höra att även Sverigedemokraterna tycker att det har varit en bra politik. Däremot ser vi tydligt att vi inte hade varit där vi är i dag om Sverigedemokraterna hade fått styra. Då hade vi haft ett ännu större beting att göra.

Vi ser nu att utsläppen ökar med denna budget. Det finns också andra utsläpp som kallas för konsumtionsbaserade utsläpp. Jag hörde att Martin Kinnunen tidigare sa att vi släpper ut ungefär 3,9 ton per capita i Sverige. Men vi kan också räkna med våra konsumtionsbaserade utsläpp. Jag tänker till exempel på när vi köper en telefon. Det har ju gjorts utsläpp där telefonen har tillverkats. Och eftersom vi är ett rikt land köper vi mycket utifrån och har utlokaliserat en hel del.

Vi har haft en parlamentarisk utredning om detta, Miljömålsberedningen – Martin Kinnunen satt själv med i utredningen. Vi fick ett enigt yttrande där om att vi behövde ta fram nationella mål. Men därefter har det varit tyst. Min fråga till ledamoten är: Kommer det att bli något av utredningen? Den har varit ute på remiss. Det finns mål som vi är överens om, men kommer det att bli något av detta?

Anf. 7 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för frågorna! Ja, utsläppen i Sverige har minskat på ett positivt sätt de senaste decennierna. Det är delvis på grund av fattade politiska beslut och den strategi som Sverige har haft sedan lång tid tillbaka vad gäller hur vi värmer upp våra hem. Det är kanske det absolut viktigaste – samt vår stora tillgång på vattenkraft.

I dag är det framför allt europeiska styrmedel som driver ned utsläppen. Det effektivaste styrmedlet är EU:s utsläppshandelssystem, som vi sverigedemokrater alltid principiellt har tyckt varit positivt. Sedan kan man ha åsikter om detaljer.

Fru talman! Det kom frågor rörande konsumtionsbaserade utsläpp. Detta är riktigt. Vi hade en längre övning i Miljömålsberedningen, och jag tror att vi kom fram till ett hyfsat förslag på hur man skulle kunna utforma målet. Jag konstaterar samtidigt att det var ett ganska komplext förslag som Miljömålsberedningen kom med. Det är inte okomplicerat. Det är komplicerat att mäta. Det är komplicerat att utforma. Flera av remiss-

instanserna har kanske inte jublat över det heller även om jag vet att många i sak vill se ett konsumtionsbaserat mål.

Jag tror att vi framför allt måste hitta modeller för hur vi ska kunna mäta såväl export som import på ett bra sätt, för i dagens statistik missgynnas Sverige av att vi har så låga utsläpp från vår energi. Eftersom det är låga utsläpp när man tillverkar en bil i Sverige blir nettoeffekten väldigt liten. Det man bör titta på är den indirekta effekten när en bil tillverkas i Sverige i stället för att tillverkas i Kina. Än i dag finns det inga sådana modeller, men det arbetet pågår, för det är något som regeringen och Sverigedemokraterna har drivit på.

Anf. 8 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Det är roligt att du tar upp uppvärmningen av våra hus som en positiv sak, Martin Kinnunen, för det var ett av de krav som Miljöpartiet hade när vi hade ett samarbete med Socialdemokraterna under 00-talet. Det var stora konvulsioner på den tiden, men nu är det väldigt få hus som har en oljepanna kvar. Detta har gynnat oss. Ibland får man ta de svåra besluten för att det ska bli bättre senare.

Jag tycker mig höra en positiv anstrykning när det gäller detta med konsumtionsbaserade utsläpp men inget uttalat. Det fanns flera delar förutom målet som man borde kunna gå vidare med. Det gäller till exempel offentlig konsumtion och flera av de olika statistikövningarna. Det handlade om att vi skulle ge uppdrag till Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån för att siffrorna skulle bli bättre och för att det skulle bli enklare att mäta. Det handlade också om att man skulle jobba på en internationell och europeisk nivå för att vi skulle få ungefär samma beräkningsmodeller.

Men inte heller detta ser jag något spår av. I stället ser jag att Naturvårdsverket säger att man med denna budget kommer att ha väldigt svårt att ta fram underlag till många olika delar. Man räknar med att man skulle behöva mycket mer för att kunna bistå när det gäller tillståndprocesser och miljöövervakning och andra saker som vi skulle behöva för att kunna räkna fram dessa saker.

Frågan kvarstår: Kommer vi att se en satsning på detta med konsumtionsbaserade utsläpp? Och om det inte blir ett mål undrar jag om man ändå kommer att kunna gå vidare så att vi kan få beräkningsmodeller.

Anf. 9 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Emma Nohrén! Jag ser inte framför mig att energin i dag ska ligga på att utforma ett nytt klimatpolitiskt mål. Vi har väldigt många miljömål i Sverige. De medför väldigt höga kostnader. Det är väldigt mycket byråkrati som ligger just i arbetet kring att bara hantera dessa mål. Jag tror att vi måste försöka fokusera lite mer på politisk verkstad än på att ta fram ännu fler mål i detta läge.

När det gäller just frågan om beräkningsmodeller är det ett uppdrag som har givits till Statistiska centralbyrån. Det ska bli intressant att se vad de kan komma fram till, för det Miljömålsberedningen byggde sitt förslag på var egentligen ett ganska oprövat sätt att räkna på. Det fanns inte speciellt många forskare som hade räknat på de indirekta exporteffekterna – hur utsläpp kan flyttas mellan olika marknader. Det ska bli intressant att ta del av detta.

Men jag ser i dag inte framför mig att Sverigedemokraterna kommer att driva på för ännu fler klimatpolitiska mål. Jag tror att vi måste justera de mål vi har, så att vi kan optimera möjligheterna till en effektiv klimatpolitik som kan bidra till minskade utsläpp i världen.

Anf. 10 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Jag hade trott att mycket av dagens debatt skulle handla om klimathandlingsplanen, men trots att det är riksdagens näst sista dag före juluppehållet har vi inte sett röken av den. Ministern var ute i medierna för någon dag sedan och sa: Den kanske inte alls kommer i år. Några timmar senare fick hon pudla och säga: Jo, men det är klart att den ska komma, för det står i lagen.

Det var ju tur det. Men än har vi inte sett den. Det är tolv dagar kvar av året. De flesta av dem är röda. Vi hoppas att den kommer.

Fru talman! Varför tar jag upp detta nu när vi debatterar utgiftsområde 20? Jo, för det är just i detta utgiftsområde som väldigt mycket av det som vi hoppas ska finnas i klimathandlingsplanen ska utföras. Om man tittar på den budget som vi nu debatterar ser man att det inte finns så många verktyg för regeringen att ta till.

Nu ska vi säga att vi inte vet hur vårändringsbudgeten ser ut. Den kanske innehåller stora saker. Men nu är det detta som finns, och det är det här som ska användas för att genomföra klimatpolitiken.

I regeringens egen klimatbilaga till budgeten står det att utsläppen kommer att öka de närmaste två åren. Den totala effekten av regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024 bedöms vara att de ökar under de närmaste två åren. Därefter kommer de att minska något. År 2023 bedöms den direkta utsläppsminskningen vara 0,6 till 1 miljon ton koldioxidekvivalenter.

Detta är långt ifrån vad vi behöver göra för att uppnå våra svenska klimatomål men också våra europeiska och internationella åtaganden. Jag hoppas att klimathandlingsplanen kommer. Den är efterlängtd.

Om vi tittar på regeringens track record ser vi att man har gjort precis tvärtom när det gäller klimatet. Sedan regeringen tillträdde har man sänkt energiskatten för bensin och diesel, slopat reformeringen av reseavdrag och minskat järnvägsunderhållet. Bonusen i bonus malus är stoppad. Det är sänkt satsning på energieffektivisering för flerbostadshus, slopat stöd till företags energieffektivisering, avskaffad skatt för avfallsförbränning, höjd skatt på diesel, höjd moms på reparationer och så vidare.

Gång efter annan gör regeringen tvärtom och tar bort saker. Visst kan man ha olika åsikter om vad som är effektivt, men man har inte lagt till något. Detta är bakvänt, fru talman.

Om vi tittar på den traditionella miljöpolitiken och flyttar oss bort från klimatet ser vi att det inte blir bättre. Om det är något som kan hjälpa oss att hejda effekterna av klimatförändringarna är det friska ekosystem – skogar, kuster och hav som, när de har en god biologisk mångfald och god status, hjälper till att binda kol, förhindrar erosion, dämpar effekter av klimatförändringarna såsom stormar, regn och annat, renar vatten och fördröjer det i landskapet.

Utan friska ekosystem står vi oss slätt, fru talman. Men även där ser vi att utgiftsposterna inte är som de borde. Ta en sådan sak som miljöövervakning, som är det verktyg vi har för att veta hur det ser ut ute i naturen,

om våra åtgärder ger effekt och om något är på gång att hända, till exempel var PFAS och andra saker finns i vår natur. En femtedel av budgetposten för detta försvann förra året.

I år har man gjort satsningar på samma område, fru talman, för att kunna genomföra den klimatpolitiska handlingsplanen, står det. Men det är fortfarande långt mindre än vad som behövs. Det fattas fortfarande ungefär 100 miljoner. Detta har fått effekten att vi under året har sett att långa tidsserier som vi haft i flera decennier har fått hack i kurvan. De olika expeditioner som till exempel SMHI gör med fartyget Svea har gått från tolv per år till nio per år. I dessa tidsserier ser vi nu alltså hack i kurvan. Det är inte värdigt. Det handlar om ryggraden i det svenska miljöarbetet.

En annan sak som det ofta pratas om från regeringspartierna är att vi måste korta ned tillståndprocesserna. Det håller vi med om. Vi måste se till att vi får snabba tillståndprocesser så att vi får den förnybara energi vi behöver så att vi kan få igång de satsningar vi behöver så att vi kan genomföra det nya samhällsbygget och göra den gröna omställningen.

Även här är man beroende av data från miljöövervakning. Man är beroende av att det finns myndigheter som har medel för att utföra detta. I äskandena från både Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten avser en stor del av de pengar som de önskar just att vara behjälpliga i tillståndprocesser. Det hjälper inte att bara ta bort regler, utan vi måste ha kunskap och expertmyndigheter som har medel för att genomföra detta. Där gör regeringen fel. Med dess budgetförslag kommer tillståndprocesserna att ta längre tid eftersom man helt enkelt skalar av dessa delar från våra myndigheter.

Vi kan titta på det som är klassisk miljöpolitik: åtgärder för värdefull natur, som togs upp i ett tidigare replikskifte här. Det handlar om ett anslag för skötsel av våra skyddade områden, naturvårdsförvaltning, viltförvaltning, artbevarande och så vidare. Här drog man i förra budgeten ned med en tredjedel – 1 miljard försvann. I år lägger man till lite grann, men det är fortfarande nästan 1 miljard som fattas jämfört med tidigare. Det står i Naturvårdsverkets papper vad det här kommer att innebära: Om de inte får pengar till artbevarande finns det risk för att vissa arter till och med kommer att dö ut.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet vill se en helt annan politik. Vi vill att dessa anslag ska öka. I vår budget, som ska ses som en helhet, vill vi ha en historisk satsning på den gröna omställningen och ett robust samhällsbygge och att vi ska möta både klimatkrisen och naturkrisen.

Vi anser att man med detta läge med en låg statsskuld ska låna pengar – 100 miljarder per år – under tio års tid för att rusta upp Sverige och satsa på järnvägen för att få klimat- och miljöeffekter. Ju längre vi väntar, desto dyrare kommer notan att bli.

Eftersom vi har satsat mycket mer pengar än regeringen på detta område kan jag i dag inte yrka bifall till vårt förslag, men vi har ett särskilt yttrande som jag hoppas att många tar del av. Vi visar med vår budget att det går att både klara miljömålen och klimatmålen och stärka välfärden. Det går att skydda samtidigt som vi brukar och att ha en budget som lever upp till nationella och internationella åtaganden och till våra svenska och europeiska klimat- och miljömål. Vi har en budget för en framtid att längta till.

Med detta vill jag önska fru talmannen, talmanspresidiet och alla åhörare en riktigt god jul.

(Applåder)

Anf. 11 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för ett engagerande anförande!

Jag tänkte informera Miljöpartiet om att det råder svåra ekonomiska tider just nu. Vi lever i tider av inflation, och då handlar det om att ta ansvar.

Emma Nohrén inledde sitt anförande med att tala om klimathandlingsplanen, och jag vill säga att det kommer att ta tid att lägga fram en så stor omläggning av politiken som nu krävs. Till skillnad från den rödgröna regeringens förra, intetsägande och väldigt flummiga och övergripande klimathandlingsplan tar denna plan ett helhetsgrepp. Det är stora reformer, inte något småduttande.

Jag har förstått att det viktigaste för Miljöpartiet är att ha pengar i budgeten, inte vad man faktiskt gör med dem. Man talar sig gärna varm för att ta klimatansvar samtidigt som vi här tydligt ser att man inte ens klarar av att ta ansvar för att lägga fram en fullt finansierad budget. Ett underskott på 220 miljarder kronor är inte något att vara stolt över, fru talman. Det är inte att ta ansvar, inte i dessa tider.

Detta beteende är dock väntat från Miljöpartiet, som verkar tro att pengar växer på träd. Att man i tider av inflation och stor ekonomisk osäkerhet kallar detta för att ta ansvar tycker jag dock är oansvarigt.

Vi storsatsar på klimatet, och vi tror inte på att backa in i framtiden. Vi tror på ny teknik och ny innovation, och vi tror att det är möjligt. Som jag ser det är ekonomiskt ansvarstagande en förutsättning för att klara klimatet. Därför, fru talman, undrar jag: Hur tänker Miljöpartiet finansiera sina förslag långsiktigt?

Anf. 12 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för frågan! Jag är glad att jag fick den, och jag är också glad över ledamotens anförande om klimathandlingsplanen. Ingen är gladare än jag om det finns bra reformer i en klimathandlingsplan som gör att vi minskar utsläppen på ett sätt som faktiskt funkar. Det behöver vi alla, men då det har dröjt till årets allra sista skäl-vande dagar börjar jag bli fundersam över vad som ska komma. Jag ser ingen ambition i budgeten.

När det gäller vårt sätt att räkna på budgeten är det ingen hemlighet att vi anser att vi ska låna pengar till detta, och vi tror att det är en investering för framtiden. Alla åtgärder som kan göras nu kommer att vara billigare än att göra dem framöver.

Vi har en låg statskuld som vi gemensamt har jobbat ned under många år, och inte bara Miljöpartiet utan också många experter anser att det finns tid att låna till samhällsbygget, rusta upp järnvägen och se till att vi får en klimatpolitik som fungerar. Varje ton koldioxid som inte släpps ut nu är en vinst.

Vi kan inte skjuta detta framför oss. För oss är detta ett sätt att investera för framtiden, och det finns många ekonomer som står bakom det.

Anf. 13 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för svaret! Samtidigt vet vi att den väg som Miljöpartiet förespråkar riskerar att leda till en ännu sämre ekonomisk utveckling. Det leder till sämre tillväxt, och i längden handlar det om vilka pengar vi kommer att ha att satsa på klimatet i framtiden. Om man väljer Miljöpartiets väg kommer dessa pengar inte att existera. De må existera i morgon men inte därefter.

För oss måste klimatfrågan hanteras globalt på ett stort och omfattande sätt. Då måste man också ta det ekonomiska ansvaret, se lite längre än näsan räcker och satsa långsiktigt och hållbart.

En annan förutsättning för att klara omställningen är acceptansen. Jag vet att Miljöpartiets väljare köper partiets politik, men vi har sett att acceptansen minskar i Sverige. Svenska folket har stor acceptans för många reformer på klimatområdet. Det är en prioriterad fråga för svenska folket, men det finns en gräns. Man måste se effekt och resultat.

Minskad tillväxt, förbud och sämre förutsättningar för att klara omställningen är vad Miljöpartiets politik leder till. Vi tror att acceptans är en otroligt viktig del i att faktiskt klara klimatomställningen hela vägen ut.

Fru talman! Hur motiverar Miljöpartiet sin politik inte bara för sina egna väljare? Det handlar inte bara om de egna väljarna som man står till svars inför utan också om hur man motiverar underskottet och politiken för resten av svenska folket.

Anf. 14 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten Helena Storckenfeldt sa själv att vi kanske har råd med detta nu men inte senare. Men vi har råd nu. Vi har under många år jobbat ned statsskulden. Den var skyhögt för tio tolv år sedan, och nu är läget så att det är möjligt att göra investeringarna för det gemensamma samhällsbygget. Vi anser att det är möjligt att göra saker nu i tid så att kostnaderna blir lägre, i stället för att göra något i efterhand. Ta en sådan sak som klimatanpassning. Allt vi gör nu är billigare än om det görs senare, dels för att det kostar mindre, dels för att klimatet ändras.

I min valkrets Göteborg finns behov av portar mot havet. Vid ett vanligt regn år 2100 kommer hela bangården att vara under vatten. Portarna måste byggas så fort som möjligt. Väntar man till längre fram kommer det att kosta mer och bli en större investering.

Låna nu och vidta klimatanpassningsåtgärder! Minska klimatutsläppen så att effekterna minskar! Samtidigt kan vi ägna oss åt samhällsbygget och välfärdssystemet, som gör att folk känner sig trygga och vill vara med på tåget.

Det måste finnas en acceptans för den politik som genomförs, annars får man inte vara med och styra. Så är det. Men den politik som förs ger effekter längre fram. Titta på klimatbonusen för elbilar. Det innebär att det nu finns en andrahandsmarknad för elbilar, och det gör att de som inte har råd att köpa nya bilar kan köpa begagnade bilar. Det är ett sätt att få igång saker. Vi måste våga göra nya saker.

Jag hoppas att klimathandlingsplanen innehåller bra och goda förslag. Det vinner alla på. Klimatutsläppen måste minska. Jag har ont i magen över detta, men jag hoppas att regeringen visar att jag har fel.

Anf. 15 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Nohrén för talet, som i mycket handlade om att öka budgeten.

Ledamoten ville öka budgeten i alla delar, vilket låter bra. Men Miljöpartiet verkar i vanlig ordning prioritera budgetökning framför faktiska resultat. Historiskt har Miljöpartiet inte direkt varit känt för en effektiv miljöpolitik. Man har varit duktig på att lägga pengar på ineffektiva miljöåtgärder. Det är symbolpolitik med ineffektiva åtgärder som inte har gynnat klimatet eller skattebetalarna. Jag menar att vi hade stått bättre rustade inför elektrifieringen om vi inte hade haft Miljöpartiet med i regeringen.

Finns det något fokus på effektivitet hos Miljöpartiet, eller är det största fokuset på att vi ska kunna skryta med en stor budget att lägga på klimat- och miljöåtgärder?

Anf. 16 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Det finns inget egenvärde i att bara ha en massa pengar om de inte gör nytta, men vi ser att de har gjort nytta. Det finns mer skyddad skog, och det finns fler gröna jobb för att sköta skogen. Myndigheter kan jobba med frågorna, och klimatutsläppen har minskat.

Med den budget som regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna lägger fram anser Naturvårdsverket att det behövs ungefär 100 miljoner för att klara av uppdraget med kortare handläggningstid för tillståndprocesser och att effektivisera arbetet med miljöprövningar. Det är klart att det inte blir effektivt miljöarbete av en sådan neddragning. Om de hade fått de pengar de behöver hade det blivit en effektiv klimat- och miljöpolitik.

Havs- och vattenmyndigheten drabbades av ett akut bakslag förra året när de fick skära ned arbetet med hundratals miljoner på grund av dåvarande budget. Nu är det samma låga nivåer, och man säger att det kommer att vara svårt att vara med i tillståndprocesser för till exempel nya gruvor. Det är inte effektiv klimatpolitik.

Skyddet för gammelskogar minskar. Remissinstanserna säger att det är på så låg nivå att det omöjliggör ett effektivt skydd. De värdefulla skogarna avverkas i så hög takt att det inte är möjligt att övervaka och utöva kontroll. Det är inte heller effektiv klimatpolitik eftersom det kol som hade kunnat bindas i skogarna nu tas ut.

Vad är den effektiva klimatpolitiken? Det handlar inte alls om pengar, men pengar är möjliggörare om de riktas på rätt sätt. I den budget som finns nu tas pengar bort eller minskas utan att det ger effekt.

Anf. 17 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med ledamoten om att pengar inte har något egenvärde om de inte gör någon nytta. Här vill ledamoten öka statsskulderna för att lägga pengar på i många fall symbolpolitiska åtgärder. Riksdrevisionen har tidigare kritiserat Miljöpartiets miljöpolitik, särskilt i samband med främjande av miljöbilar. Där har man sagt att det finns en brist på analys av samhällsekonomiska konsekvenser, och man har visat på problem med uppföljningen av de subventionerade miljöbilar som ofta exporteras till andra länder. Det här är ett exempel på dyr och ineffektiv miljöpolitik.

Vi vill i stället satsa på åtgärder som gör skillnad på riktigt. Vi satsar på elektrifieringen, och vi bygger upp kärnkraft igen – som Miljöpartiet lade ned genom politisk styrning.

Läget nu är hög inflation, och då måste det föras en ansvarsfull ekonomisk politik för att ta ett samhällsekonomiskt ansvar. Har man gjort någon översyn av sin egen miljöpolitik och sett över de ineffektiva miljöåtgärderna som man tidigare har drivit?

Anf. 18 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Vi kan se att utsläppen minskade och att vi skulle nå målet för inrikes transporter med vår politik. Så någon effektivitet var det minnsann.

Däremot anser vi att regeringens och Sverigedemokraternas politik inte är effektiv och inte långsiktig. Man tog bort elbilspremien över en natt och satte hela industrin och alla bilverkare på pottkanten. Man tog bort nedläggningen av anslutningsavgifterna av vindkraft till havs till anslutningspunkterna på land. Därmed togs hoppet bort för många av de industrier på västkusten som behöver el för att vara med i den gröna omställningen. Stora företag vill bort från det fossila och över till det förnybara. De behöver energi nu. Beatrice Timgrens prat om kärnkraft blir kanske bra sedan, men vi behöver energi nu.

Den här regeringen pratar hela tiden om elektrifieringen med nya elbilar. Ja, det hade inte rullat så många elbilar på våra gator om det inte hade varit för vår politik. Men hur ni ska få el till laddstolparna utan att gå med på den förnybara energin och bygga det som går snabbt förstår jag inte.

Jag tror att vår politik visst var effektiv. Visst, det fanns saker som man kunde skriva på. Men hittills har jag inte sett någon effektivitet i regeringens och Sverigedemokraternas politik.

Anf. 19 HELENA STORCKENFELDT (M):

Fru talman! Vetenskapen är tydlig: Klimatkrisen är en av vår tids största ödesfrågor. Tyvärr finner vi den i en skara av många kriser samtidigt. Aldrig har vi stått inför så många utmaningar på en och samma gång. Krig, inflation, kriminalitet och den globala uppvärmningen – det är tyvärr inte bara decembermörkret som kastar en skugga över vår samtid.

Men, fru talman, jag representerar Moderaterna, ett parti som är hoppfullt och har framtidstro. Det ligger djupt rotat i vårt dna att vårda det vi en dag ska lämna efter oss. Mänskligheten har stått inför avgörande kriser förr, och vi har tagit oss ur det genom forskning och innovationskraft. Jag är övertygad om att vi kan göra det igen. Men då krävs rätt förutsättningar.

Fru talman! Skogen måste brukas för att den ska göra störst klimatnytta. Det svenska skogsbruket bidrar inte bara med jobb och tillväxt utan är även en avgörande del i arbetet med att få ned våra utsläpp. Den klimatnytta som kommer av skogen görs både genom rent koldioxidupptag och genom att ersätta material och energi som påverkar klimatet negativt.

Exempelvis kan man ersätta vissa fossila byggmaterial med förnybart virke. Man kan göra kläder och bränsle och ersätta plastförpackningar. Avfallet kan sedan energiåtervinnas och i kombination med koldioxidinfångning bidra med negativa utsläpp, alltså att mer koldioxid plockas bort än vad som tillförs.

Här har vi i Sverige en unik möjlighet tack vare vår skog. Och för att snabba på utvecklingen av ny teknik som just koldioxidinfångning förstärker regeringen nu Industriklivet med ytterligare 100 miljoner kronor, vilket innebär 1,5 miljarder totalt.

Det är viktigt att vi arbetar med klimatet på både kort och lång sikt. I dag täcks ungefär 70 procent av Sveriges yta av skog. Det är skog som i många fall förvaltats i generationer av familjer som under lång tid haft ett hållbart tänkande för skogen.

Skogen kräver långa tidshorisonter, varför det är så viktigt att vi inte drar förhastade slutsatser och springer före med förbud och reservat. Skogen är en otrolig resurs som vi ska vårda.

Forskning från SLU visar dessutom att på 80 års sikt finns det stora klimatvinster om vi ökar vårt skogsbruk. Däremot går vi miste om klimatnyttan om vi minskar vår skogsproduktion. Det blir helt enkelt sämre för klimatet ju mer vi från statens håll är inne och petar i äganderätten och skogsbruket. För mig är det tydligt att den svenska skogen fortsatt ska brukas.

Fru talman! Vi ska driva en ambitiös och effektiv klimatpolitik som får ned utsläppen och når målet om nettonollutsläpp 2045. Samtidigt vet vi att om man inte har en energipolitik har man heller ingen klimatpolitik. Vi vill skapa rätt förutsättningar för alla kraftslag, och självklart innebär det mer kärnkraft. Det viktigaste är att vi lyckas återuppbygga vårt stabila, fossilfria energisystem som varit framgångsfaktorn i att vi lyckats minska utsläppen sedan 70-talet.

Vi vet att vi kommer att fördubbla vårt energibehov till 2045. Ska vi klara omställningen är det detta som krävs. Men nyligen röstade den samlade oppositionen nej till att tillåta mer kärnkraft på fler platser i Sverige. Som tur är har de inte majoritet i denna kammare. Men det är uppenbart vilka partier som förstår omfattningen av våra framtida energibehov och inte.

Inrikestransporter står för ungefär en tredjedel av Sveriges utsläpp. Det är därför avgörande att vi snabbar på elektrifieringen. Klimatklivet är ett av regeringens viktigaste stöd för att påskynda utbyggnaden av laddinfrastruktur i Sverige. Utan tillräcklig laddinfrastruktur blir det svårt för någon utanför storstäderna att på ett realistiskt vis välja en elbil. Därför förstärker vi nu Klimatklivet med 800 miljoner kronor 2024, 2 miljarder kronor 2025 och 2,5 miljarder kronor 2026. Samtidigt förlänger vi Klimatklivet till år 2028.

Växthusgaser känner inga landgränser. Men det finns många goda exempel på svensk företagsamhet som får stor global nytta.

Exporten är ett. I dag motsvarar den svenska exportens globala klimatnytta ungefär hälften av de totala utsläpp som genereras i Sverige – ungefär 23 miljoner ton koldioxid, en siffra som under rätt förutsättningar skulle kunna fördubblas redan till 2040. Och rätt förutsättningar stavas mer ren el, enklare och snabbare tillståndsprocesser och en tydlig politisk riktning.

Regeringen föreslår därför en satsning på 123 miljoner kronor per år mellan 2024 och 2026 för att snabba på tillståndsprocesserna för miljöprövningar.

Fru talman! Ska vi klara omställningen förutsätter det också en acceptans för klimatpolitiken. Förlorat förtroende för klimatpolitiken leder till motstånd, och det har vi inte råd att riskera.

Väljarna gav oss ett tydligt mandat för förändring. Man hade tröttnat på feel good-politiken som bara gjorde det dyrare och dyrare att leva någonsans i vårt avlånga land som inte har tillgång till tunnelbana eller spårvagn. Det svenska folket har stor acceptans för klimatåtgärder. De allra flesta vill dra sitt strå till stacken och göra rätt. Men politiken måste då kunna visa på tydliga resultat, och det måste finnas en balans.

Fru talman! Låt oss vara ärliga mot väljarna: Den största budgeten på klimatområdet någonsin var den som vi lade fram tillsammans med KD och SD 2022. Den näst största var den som vi som nybildad regering gick fram med 2023. Även denna budget lyckas vi hålla på samma höga anslagsnivå – trots att vi fasat ut flera dyra, ineffektiva åtgärder som klimatbonusen. Samtliga rödgröna budgetar har alltså varit mindre.

Sverige ska vara ett land som inte bara strävar efter att minska utsläppen; vi ska uppnå negativa utsläpp. Tyvärr har vänstervridna, populistiska beslut fått styra alltför länge. Allt från dyra elbilspremier till nedstängd kärnkraft har lett till minskad tro och en känsla av hopplöshet bland många. Så klarar man inte klimatkrisen. Det går inte att pressa fram enstaka förslag och hoppas på det bästa. Väljarna gav oss ett tydligt mandat för förändring, och det genomför vi nu.

Fru talman! Kortsiktigheten i klimatpolitiken måste få ett slut. Vi lägger nu om kursen och ser till att värna alla de goda krafter som vi har – som skogen, som vår export och som teknikutvecklingen och innovationen.

Marknaden löser mycket. Det ser vi gång på gång när näringslivet går före och visar vägen. Men det krävs också politiskt mod att satsa. Det krävs att vi vågar vara tydliga med att höga klimatambitioner måste förenas med tillväxt.

Den moderatledda regeringen går fram med kraftfulla klimatsatsningar. Denna budget är inte svaret på allt, men den är en av de största budgetarna någonsin på klimat- och miljöområdet. Åtgärderna minskar inte bara utsläppen för staten utan skapar också förutsättningar för andra sektorer att kunna ställa om. Vi tar nu ett välbehövligt helhetsgrepp om klimatpolitiken.

Eftersom det är min sista debatt för året vill jag tacka kansliet, utskottets ledamöter, kammarkansliet och talmanspresidiet och önska alla en riktigt god jul.

(Applåder)

Anf. 20 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för ett engagerat anförande om klimat- och miljöpolitik. Det är intressant att höra att ledamoten är hoppfull och positiv. Jag känner inte igen ledamotens parti i resonemanget, för Moderaterna har snarare svartmålat framtiden på många sätt. Men det är givetvis positivt att ledamoten trots allt är hoppfull.

Jag instämmer i mycket av ledamotens beskrivning av lösningar för en del av problemen. Till exempel är Industrielivet och Klimatlivet helt rätt.

Men det finns en del orosmoln. Häromdagen publicerade Naturvårdsverket årets statistik över utsläpp av växthusgaser, och den var både bra och dålig. Läckan från Nord Stream påverkade utsläppen mycket negativt, så vi får se till att det var en engångsföreteelse. Det är bra att utsläppen totalt sett har minskat, även om trenden är nedåtgående. Sammantaget

kommer dock årets beslut av regeringen att öka utsläppen, så nästa år kommer det nog att bli betydligt mer bekymmersamt. Låt mig citera chefen för Naturvårdsverkets klimatmålsenhet: "Inom transportsektorn har utsläppen från bensin och diesel minskat tack vare fortsatt förhöjd inblandning av biodrivmedel genom reduktionsplikten." Enligt Naturvårdsverket har alltså reduktionsplikten bidragit till att hålla växthusgaserna nere.

Under året har det hänvisats till bland annat Hasslers utredning. Man har även hänvisat till klimathandlingsplanen, men den har ännu inte kommit. Min fråga lyder därför: Hur ska Moderaterna och regeringen göra för att hålla utsläppen av växthusgaser nere när reduktionsplikten sänks till nästa år?

Anf. 21 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Reduktionsplikten har diskuterats många gånger i denna kammare, men det är förstås trevligt att göra det en gång till. Vi och flera andra, bland andra Riksrevisionen, såg att reduktionsplikten inte var långsiktigt hållbar. Man hade inte kunnat löpa linan ut. Regeringen tar därför ett omtag om hela klimatpolitiken. Från vårt perspektiv går det inte att satsa allt på en enda sak och sedan hoppas på det bästa, utan det behövs ett helhetsgrepp om hela klimatpolitiken så att staten och andra aktörer är en del av omställningen. Det måste också finnas en acceptans för klimatpolitiken så att människor känner att de är en del av den.

Klimatpolitiken måste gå att genomföra och inte bara till 2030. Reduktionsplikten minskar utsläppen kortsiktigt, men vad är planen efter 2030? Här ligger vårt fokus. Hur minskar vi utsläppen och lyckas ställa om hela Sverige totalt? Det ser vi som en av de viktigaste aspekterna, och vi ser fram emot klimathandlingsplanen så att innehållet kan diskuteras. Vi vet att den kommer att vara detaljerad och innehållsrik. Jag ser fram emot att då fortsätta diskussionen med Stina Larsson.

Anf. 22 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Ja, jag ser verkligen också fram emot klimathandlingsplanen. Men den har inte kommit än och har blivit framskjuten under hela året. Vilket datum den kommer har kanske inte så stor betydelse, för viktigast är innehållet. Att den måste göras kan knappast ha kommit som en överraskning för regeringen, för det har stått i lagen ett bra tag. Jag tror snarare att regeringsunderlaget inte är överens om hur man ska driva frågan framåt. De jobbiga frågorna, delmålen och indikatorerna, har man skjutit ifrån sig till Miljömålsberedningen och sopat under mattan. Men sedan när brukar man bry sig om vad Miljömålsberedningen kommer fram till? Inte gjorde man det när det gäller konsumtionsbaserade utsläpp i alla fall.

Ledamoten hänvisar också till ny teknik. Vad är ny teknik? Vilka satsningar på energiförsörjning ska vi ha? Runt om i landet säger partiföreträdare för ledamotens eget parti nej till nya vindkraftsplaner, till exempel havsbaserad vindkraft utanför Skånes kust. Där händer inget, och man lägger locket på. Är ny teknik kärnkraft? Den diskuteras ju ofta. Måste staten gå in för att ny kärnkraft ska kunna etableras? Är det moderat politik att subventionera kärnkraft med skattemedel, vilket kollegor till ledamoten har sagt? Kärnkraftens vara eller icke vara är en sak, men det är här och

nu vi har klimatförändringar. Klimatkrisen pågår nu, och vi kan inte vänta. Styrmedel behövs nu för att få fart på detta.

Vad är effektiv klimatpolitik, och vad ska regeringen göra för att minska utsläppen av växthusgaser redan nu?

Prot. 2023/24:52
19 december

Klimat, miljö och natur

Anf. 23 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Regeringen är enig om vad som är det viktigaste för att få ned utsläppen på ett långsiktigt hållbart sätt. Detta ska hålla hela vägen. Det ska inte bara hålla till 2030 för att sedan slå tillbaka. Vi ska lyckas hela vägen, och då gäller det att bygga upp ett stabilt fossilfritt energisystem. Jag vet att Centerpartiet har kommit med lite olika bud angående kärnkraften, men här är vi tydliga. Elektrifieringen kommer att vara en väldigt viktig del av omställningen. Det handlar inte bara om elbilar utan också om industrin. Elektrifieringen kommer att spela en avgörande roll, och då gäller det att ha tillräckligt mycket energi när den behövs där den behövs. Här spelar kärnkraften en mycket viktig roll.

Vi moderater har också varit tydliga med att vindkraften kommer att behövas. Vi kommer att behöva alla kraftslag som finns, så länge de är fossilfria. Det är det absolut viktigaste. Och vår regering sa ja till fler projekt för havsvindkraft under sina första åtta månader vid makten än vad den rödgröna gjorde under sin tid. Jag delar alltså inte den bild Stina Larsson försöker måla upp av hur regeringen agerar när det gäller ny teknik och energipolitik. Jag tycker att regeringen har varit tydlig med att det kommer att krävas ungefär dubbelt så mycket el till 2045, enklare tillståndsprocesser, alla energislag och en tydlig politisk styrning, vilket vi försöker bidra med.

Anf. 24 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! I ledamotens anförande sa hon att den största klimat- och miljöbudgeten som någonsin lagts fram kom från M, KD och SD. Låt mig bara tala om att Moderaterna i den budgeten gjorde en omfördelning av 20 miljarder från den socialdemokratiskt ledda regeringens budget och att inget av det hamnade på miljö och klimat. I stället tog man bort 2 miljarder från den skogsproposition som vi hade lagt fram i Sveriges riksdag, man tog bort pengarna för energieffektivisering och man sänkte drivmedelskatterna. Det var alltså ingen klimatvänlig förändring man gjorde i den budgeten.

Fru talman! Sverige har nu länge haft ledartröjan när det gäller klimatomställningen. Industrins utsläpp står för knappt en tredjedel av Sveriges utsläpp. De hade minskat med 26 procent 2022 jämfört med 1990. Vi har också en industri som har gått hand i hand med politiken och har skapat nya klimatsmarta processer och innovationer, till exempel fossilfritt stål. Industrilivet har varit en bidragande faktor till den nya klimatsmarta industrin.

Vi socialdemokrater satsar 500 miljoner mer än SD-regeringen på just Industrilivet. Jag blir orolig när jag hör moderata företrädare från Stockholm och från södra Sverige som inte tycker att industriutveckling i Norrland är något att satsa på och som ifrågasätter basindustrin i norra Sveriges utveckling. Vad detta skulle innebära för vår svenska välfärd vågar jag inte ens tänka på.

Min fråga till ledamoten är därför: Vad är egentligen Moderaternas syn på den industriutveckling som vi ser i norra Sverige?

Anf. 25 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Den borgerliga regering som nu sitter vid makten prioriterar annorlunda. Vi prioriterar mycket mer ren, fossilfri el, för att elektrifieringen ska lyckas.

Jag tycker att det är jättebra att Anna-Caren Säterberg lyfter det fossilfria stålet och den utveckling som vi ser i norr. Vi moderater är övertygade om att det kommer att behövas. Exakt vilket projekt som kommer att vinna tycker jag inte att politiken ska peka på; där gör marknaden en mycket bättre bedömning än vad vi någonsin kommer att kunna göra. Men frågan om det fossilfria stålet kokar ändå ned till om Sverige ska vara ett stålproducerande land eller inte. Ska vi fortsätta ha den starka industri i Sverige som vi har haft så länge och som har byggt vårt välstånd eller inte? Utifrån Fit for 55 kommer inte det att vara möjligt om vi inte kommer fram med en förändring här. Det finns stora risker, men utifrån vårt perspektiv är det tydligt att den gröna omställningen i norr och dess stora bidrag för klimatet och omställningen med det fossilfria stålet är otroligt viktiga.

Anf. 26 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Det var mycket glädjande att höra, för man blir ju orolig när man läser debattartiklar i medierna som kända företrädare för Moderaterna har skrivit om att Industriklivet inte ska satsa på den fantastiska gröna revolution vi ser i Norrland utan att de investeringarna i stället ska göras i södra Sverige. Men jag är glad över att vi har liknande tankar om detta.

Fru talman! I det förra replikskiftet tog ledamoten även upp frågan om klimathandlingsplanen, som ju har snurrat runt lite nu. Precis som i det replikskiftet undrar vi alla när den kommer. För några dagar sedan sa klimat- och miljöministern att den kommer när hon är nöjd och glad. Det hoppas vi förstås att hon kommer att vara när hon lämnar den, men hon har ju också en lag att förhålla sig till. Nöjd och glad får man alltså hoppas att hon blir den dag som lagen säger att hon måste lämna den. Men nu lackar det mot jul, och riksdagen ska också kunna påbörja sin hantering av detta. I morgon har vi sista sammanträdet här i kammaren, och sedan är riksdagen stängd.

Hur föreslår Moderaterna och ledamoten att vi ska hantera den här skrivelsen när den någon gång förhoppningsvis kommer? Det skapar såklart lite frustration för ledamöterna i riksdagens kammare när den klimathandlingsplan som vi har hört talas om i ett och ett halvt år ännu inte har landat på riksdagens bord.

Anf. 27 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Detta är ett stort projekt. Vi gör ett omtag av den svenska klimatpolitiken utifrån åtagandena i Fit for 55 och hur vi i Sverige kan bidra på ett globalt plan. Det finns otroligt många aspekter att ta med, inte minst när det kommer till energiförsörjningen och hur vi ser till att bygga upp den kapacitet som krävs. Inte minst gäller detta den gröna omställningen som sker i norra Sverige med det fossilfria stålet.

Den tidigare klimatpolitiska handlingsplanen, som kom från Anna-Caren Säterbergs parti och regering, var väldigt övergripande. Det vi vet, och som klimatministern också har varit tydlig med, är att den nya handlingsplanen kommer att vara detaljerad och väldigt tydlig. Den kommer att staka ut en helt ny riktning, och den kommer att vara stor. Detta tar tid att arbeta fram, och jag tror alltså inte att det kom som en överraskning för någon. Som Anna-Caren Säterberg sa finns det en lag att förhålla sig till, och det kommer vi också att göra.

Jag skulle vilja komma tillbaka till det fossilfria stålet och ställa en fråga tillbaka till Anna-Caren Säterberg om hur man planerar att skapa förutsättningar för det. Vi vet att energiproduktionen i norr genom vattenkraften är otroligt viktig, och den kommer också att behövas där. Hur planerar man att få ihop ett energisystem som fungerar i hela Sverige och som inte minst lyckas med elförsörjningen i norr?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Det får ses som en retorisk fråga eftersom detta var slutrepliken i replikskiftet.)

Anf. 28 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Helena Storckenfeldt för hennes anförande. Ledamoten började med skogen, och jag tänkte att vi skulle uppehålla oss vid den i detta replikskifte.

Vi har internationella åtaganden som innebär att 30 procent av våra olika arealer ska skyddas; det gäller skog, limniska miljöer, hav och så vidare. Vi har ett EU-beting genom en EU-förordning som innebär att skogen i Sverige ska binda in 10 procent mer koldioxid – 4 miljoner ton – till 2030.

Samtidigt ser vi i de två senaste riksskogstaxeringarna att avverkningen plus den naturliga dödligheten i Svealand och Götaland faktiskt är större än tillväxten, vilket alltså borde betyda att vi egentligen inte skulle kunna ta ut någon skogsråvara. Detta är väldigt anmärkningsvärt. Hur ska vi komma till rätta med detta? Hur ska vi kunna använda våra skogliga produkter om vi redan nu tar av kapitalet i stället för att bara skörda räntan?

En sak som brukar komma upp är att man bygger in trä – vi är till exempel nu i en sal där det finns mycket trädetaljer. Faktum är dock att det enligt statistik från 2021 bara är knappt 25 procent av de skogliga produkterna i Sverige som blir långlivade produkter. 75 procent blir kortlivade produkter – de blir alltså utsläpp.

Min fråga till ledamoten och Moderaterna är: Kommer vi att bara kunna fortsätta ta ut skog på det sätt som ledamoten sa här? Kommer vi att kunna ha frihet under ansvar, eller måste vi faktiskt reglera detta på något vis? Hur ska vi leva upp till internationella konventioner och miljölagar och samtidigt ha ett skogsbruk?

Anf. 29 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Jag blir lite orolig när jag hör Emma Nohrén tala om att vi ska gå ifrån frihet under ansvar. Det är ju detta som har byggt upp den kolsänka som vi faktiskt har i Sverige. Det som har bidragit till de höga naturvärdena är att vi har gett skogsägarna och markägarna möjligheten att bruka, vårda och ta hand om sin skog på det sätt som de vet bäst hur man gör.

Det finns många delar att ta tag i här, men den siffra som Emma Nohrén syftar på har väldigt naturliga förklaringar. Det är ett högt pris på virke just nu, och denna siffra avser inte hela skogen i Sverige utan specifikt den södra delen, där det finns mindre skogsägare. Det är väl alldeles naturligt att de nu när det är ett högt pris på virke väljer att avverka sin skog. Den möjligheten måste finnas för att de ska få behålla sin äganderätt och för att vi ska visa att vi litar på dem och ser vilken nytta Sveriges skogsägare bidrar med när det kommer till klimatet och även vår bnp i stort.

Det finns inte en enda skogsägare i Sverige som skulle välja att producera papper över virke, så där behöver Emma Nohrén gå tillbaka och göra sin läxa och sedan återkomma till oss.

Anf. 30 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tittar gärna på andra siffror. Siffrorna jag har är från Naturvårdsverket 2021 och säger att 75 procent blir kortlivade produkter, alltså med en kortare livslängd än två år. Jag tar gärna del av andra siffror, men det är den officiella statistiken.

Jag fick inte svar på min fråga om hur vi ska uppnå det 10 procent högre koldioxidupptag som vi behöver ha i våra skogar för att vi ska leva upp till EU:s förordning. Frihet under ansvar har tjänat oss väl, men vi ser också en nedåtgående trend när det gäller biologisk mångfald. Vi ser mindre och mindre sammanhängande skogar med skogskärnor, och vi ser att vi brukar skogen mer än vad vi faktiskt kan göra. På de två senaste riksskogstaxeringarna ser vi helt enkelt att uttaget är större än tillväxten. Vi har regler för återplantering, men det tar ju tid innan dessa träd tar upp lika mycket.

Återigen: Hur ska vi få skogen att göra det som vi faktiskt har åtagit oss att den ska göra? Hur vill ledamoten att vi ska uppnå EU-förordningen om ett 10 procent högre koldioxidupptag i skogen? Kommer det i så fall att inverka på hur man brukar skogen, på vilket sätt man brukar skogen, eller kommer det att lösa sig med business as usual?

Anf. 31 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Det vi har sett de senaste åren är att vi har haft en torka, vilket gör att skogen växer mindre. Utifrån vårt perspektiv är det viktigt att skogen fortsätter att brukas så att vi kan skapa långlivade produkter som också trycker undan fossila alternativ. Det är det absolut viktigaste.

En växande skog är också den som binder mest koldioxid. Därför är det så viktigt att skogen fortsätter att brukas och att vi visar skogsägarna att vi har förtroende för dem. Vi vet att det blev bättre för klimatet, att kolsänkan ökade, att den biologiska mångfalden blev bättre och att vi såg höga naturvärden när man gav den här friheten till skogsägarna att ta hand om sin egen mark. Det har gjorts i generationer, och där finns en kunskap som jag och Emma Nohrén aldrig skulle kunna få här i kammaren.

De vet bäst, och därför är det bäst att låta dem ta hand om sin skog på det sätt som de vet är bäst.

Som jag nämnde i mitt anförande finns det väldigt tydlig forskning som visar att vi får stora klimatvinster om vi fortsätter att bruka skogen. Vi får till och med ännu större klimatvinster om vi brukar skogen ännu mer. Om vi minskar vårt skogsbruk är det alltså en stor förlust för klimatet.

För mig är det väldigt tydligt: Skogsbruket ska fortsätta, och vi ska låta skogsägarna som vet hur man sköter skogen på bästa sätt göra det.
(Applåder)

Anf. 32 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater lägger fram ett eget budgetalternativ som ska ses som en helhet. Därför avstår vi från ställningstagande och har i stället ett särskilt yttrande inom utgiftsområdet.

Fru talman! Klimatet är vår tids stora ödesfråga. Jorden blir allt hetare. I år blir det sannolikt det varmaste året i världen någonsin, efter åtta år av nya värmerekord.

Haven stiger, isar smälter. Torka, översvämningar, bränder och andra följder av ett förändrat klimat slår redan i dag hårt mot människors möjligheter till ett gott liv.

I Italien, Algeriet och Grekland har bränderna rasat. Människor har förlorat livet, och många har evakuerats. I Slovenien rasade broar och vägar till följd av översvämning. I Peking blev det regnrekord med flera döda i skyfallen. I Frankrike stängdes kärnkraftverk för att vattnet som kyler reaktorerna inte skulle bli för varmt. Totalt blev det i år det sämsta året någonsin för fransk kärnkraft, och för första gången på decennier fick man importera mer el än man exporterade.

Sverige är inget undantag. Först var det värme, kraftigt regn och snabb snösmältning som drabbade Småland och fick Torne älv att svämma över. Torkan i maj och juni drabbade jordbruket på många ställen i Sverige, och skörden blev mycket sämre. Skyfall drabbade min hemby Åre såväl som Rättvik, Göteborg, Jönköping och många fler ställen i landet, till stora kostnader för samhället. Västmanlands jordbrukare har drabbats av allt – torka, översvämningar inte minst i Sala och nu den afrikanska svinpesten.

Vanligt folk drabbas när källaren står under vatten, när vägar och järnvägar stängs av och när försäkringarna kostar mer. Det är så mycket vi behöver göra för att vår infrastruktur, vår försörjningsförmåga, våra hem och våra samhällen ska klara de klimatförändringar som sker.

Därför, fru talman, satsar vi socialdemokrater 100 miljoner mer än SD-regeringen just på klimatanpassning.

För att klara klimatkrisen krävs också att vi tar oss an utmaningarna och tillsammans skapar bra förutsättningar på både kort och lång sikt. Klimatomställningen måste ske rättvist. För oss socialdemokrater måste klassperspektivet med i utformningen av klimatpolitiken, och där har vi en läxa att göra. Klimatomställningen ska fungera för vanligt folk i hela landet.

När det gällde industrins omställning gjorde den socialdemokratiskt ledda regeringen satsningar på industriprojekt som biodrivmedel, plastreturraffinaderier, vätgasproduktion, återvinningsanläggningar och batteriproduktion.

Man utredde också snabbare tillståndsprocesser. Det är utredningar som är remitterade och klara men som i ett år har gömts undan i ministerns skrivbordslåda.

Vi satsade på Klimatklivet, Industriklivet, bio-CCS, biogasstöd, våtmarksstöd, laddstolpar och inblandning av förnybara biobränslen när vi tankar. Vi satsade på järnvägen och på nattåg hem till Jämtland och mycket mer.

Det är så vi skapar dagens och framtidens jobb. Den gröna industriella revolutionen som startade i norra Sverige sprids nu över hela landet. Därför, fru talman, lägger vi socialdemokrater 500 miljoner mer än Sverigedemokraternas regering på Industrilivet. Det är så vi minskar vår sårbarhet, tar vårt ansvar för utsläppsminskningar och bryter vårt osunda beroende av fossila insatsvaror.

Fru talman! Jag och ledamoten Helena Storckenfeldt kom precis hem från COP 28 i Dubai, där många länder inklusive EU drev frågan om att fasa ut fossila bränslen så att inga nya investeringar i fossila bränslen ska ske.

Här hemma gör SD-regeringen tvärtom och ser till att marknaden för fossila bränslen blir bättre när man bland annat kraftigt sänker andelen biodrivmedel som blandas in när vi tankar och på det sänker drivmedels-skatteerna.

Över 4,1 miljoner bilar med förbränningsmotorer kör runt på svenska vägar. Den största andelen går på diesel. Att tro att dessa är utbytta till elbilar inom sex år är naivt.

Regeringens beslut kan även medföra att de storskaliga planerade och aviserade investeringarna i svenskt biodrivmedel inte fullföljs. Vi vill i stället se mer svenskt i tanken – både elektrifiering och biodrivmedel.

Det innebär även att man i de åtaganden som Sveriges regering har förhandlat med EU inte längre kan använda sig av reduktionsplikten utan att man måste se till att klara Sveriges beting på andra sätt.

Kommer det att betyda en kraftigt minskad avverkning av den svenska skogen? Är det jordbruket som ska ta smällen? Eller är det Sveriges alla skattebetalare som ska betala många miljarder kronor i böter?

På det har vi fortfarande inte fått några svar. Vad vi däremot får svar på i SD-regeringens budget är att man prioriterar att öka utsläppen.

Fru talman! Vad gäller klimatmålen glömmar man inte bort den moderata finansministerns kommentar om regeringens ambition om att nå klimatmålen: Gör vi det inte, så gör vi det inte.

Man glömmar inte heller bort när en liberal riksdagsledamot skrev: Jag hade gärna sett att Sverige nått klimatmålen 2030. Men det är faktiskt som att tro på jultomten.

Fru talman! Sverige har en fantastisk och unik natur som är av stor betydelse för biologisk mångfald, människors hälsa och jobben. Skogen är också Sveriges gröna guld där jobb och klimatnytta skapas, både kolsänka och nutidens och framtidens fossilfria produkter.

Det är beklagligt att regeringen inte heller i årets budget satsar på skydd av och åtgärder för värdefull natur. Det får allvarliga konsekvenser för den biologiska mångfalden, friluftslivet, kulturmiljön, besöksnäringen och människors möjlighet att vistas i naturen. De stora nedskärningar som gjordes förra året och i år gör att många skogsägare har fått vänta och fortsätter att få vänta på sin rätt till ersättning när de bevarar skyddsvärd skog. Och över hela landet får nationalparker, naturreservat och vandringsleder mindre resurser. Redan i år såg vi hur skötsel och åtgärder inte fungerade. Vad vill regeringen egentligen med vår natur?

Vi socialdemokrater vill att fler ska komma ut och upptäcka Sveriges nationalskatt, naturen, men då måste vandringsleder, skydd och annat fungera, både för tillgängligheten och för hållbarheten, för framtida generationer. Därför satsar vi socialdemokrater 530 miljoner kronor mer än rege-

ingen på skydd av och åtgärder för värdefull natur, och då inkluderar det mer resurser till den så viktiga miljöövervakningen.

Fru talman! Vi lever i en orolig tid. Klimatförändringarna finns här och nu och slår hårt mot människors möjligheter till ett gott liv i Sverige och i hela världen. Utsläppen måste minska. Sverige måste ta sitt ansvar. Dessvärre möter inte regeringens budgetproposition för år 2024 upp den situation som Sverige står inför. Och klimathandlingsplanen som ministern har pratat om i över ett år lyser fortfarande den 19 december med sin frånvaro.

Vi socialdemokrater vill modernisera och ställa om till ett fossilfritt Sverige. Så kan vi klara klimatutmaningarna, värna vår välfärd och se till att framtidens jobb inte försvinner iväg till andra länder. Sverige, det avlånga landet i norra Europa, har inte råd att mista ledartröjan i klimatomställningen. Och, fru talman, frågan är varför vi som har alla möjligheter skulle vilja det.

(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Malin Larsson och Sofia Skönnbrink (alla S).

Anf. 33 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Caren Säterberg för detta anförande.

Jag följde också nyhetsrapporteringen i går. Det var spännande. Där framträdde Anna-Caren Säterberg med en lite annorlunda ton än vad ledamoten brukar göra. Det var väldigt mycket självkritik rörande den klimatpolitik som den socialdemokratiska regeringen har bedrivit under de tidigare åtta åren.

Jag noterade exempelvis: ”Vi har inte fört en politik som har hjälpt vanligt folk att ställa om.” ”Vanligt folk har fått betala.” ”Klimatpolitiken förstärkte ojämlikheten.”

Fru talman! Jag noterade också att en stor del av ansvaret för att det gick så här illa för Socialdemokraterna med klimatpolitiken under dessa år har lagts på Miljöpartiet.

Då blir min fråga till Anna-Caren Säterberg: Hur ska man se till att Miljöpartiet inte får inflytande över regeringsmakten mer? Är Socialdemokraterna beredda att säga: Nej, det blir inga miljöpartister i ett socialdemokratiskt regeringsunderlag. Eller tänker man göra om samma misstag igen?

Frågan blir också: Har Anna-Caren Säterberg diskuterat detta med Magdalena Andersson? Det var nämligen inte länge sedan Magdalena Andersson beskrev samarbetet med Miljöpartiet som helt fantastiskt. Hon sa att det inte hade sett ut så här om man inte hade haft Miljöpartiet i riksdag och regering.

Hur ligger det till, Anna-Caren Säterberg, ska man ha Miljöpartiet i en framtida socialdemokratisk regering om det skulle gå så, eller ska man hålla dem utanför? Det blev ju inte så bra under dessa åtta år med ökad ojämlikhet och med vanligt folk som fick problem.

Anf. 34 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för att han följer mina presskonferenser. Det tycker jag känns väldigt fint.

Då kan jag också berätta vad jag mer sa på den presskonferensen. Jag sa att Miljöpartiet och Socialdemokraterna tillsammans har sett till att minska utsläppen och fått igång den industriomställning som sker i Sverige med klimatliv, med industrikliv och annat.

Men som socialdemokrat tog jag ansvar för att vi inte hade säkerställt att klimatpolitiken för hushållen tillräckligt utjämnade skillnaderna och att den blev ojämlik.

Men här står Sverigedemokraterna som tillhör en högerregering som aldrig någonsin lägger fram förslag för att utjämna ojämlikheten och för att se till att vi får ett jämlikare Sverige. I den budget som vi nu diskuterar en del av ligger lyx-roten. Vem kan ta del av den? Där ligger lyx-ruten. Vem kan ta del av den?

Det är en bisarr fråga som kommer från högern när Socialdemokraterna tar ansvar för att vi inte tycker att klimatpolitiken blev helt jämlik, eller faktiskt ökade skillnaderna mellan människor. Men det är ju högerns livsluft att öka skillnaderna mellan människor.

Svaret är att vi tillsammans med Miljöpartiet har sett till att utsläppen i Sverige har minskat. Tillsammans med Miljöpartiet har vi fått igång en industri som nu tar fart. Tillsammans med Miljöpartiet har vi sett till att väldigt mycket har hänt. Men den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen bevakade inte frågan om omställningens ojämlika fördelning till hushållen.

(Applåder)

Anf. 35 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Caren Säterberg för svaret. Det låter som om ledamoten tycker mycket mer om Miljöpartiet i dag än vad ledamoten tyckte i går. Och det är bra konsumentupplysning till väljarna att man kan räkna med miljöpartistiskt inflytande över en eventuell socialdemokratisk regering i framtiden om det skulle gå på det sättet. Vi får hoppas att det inte blir så.

Fru talman! Jag noterade också några andra saker. När ledamoten skulle förklara någonting som skulle kunna skapa mer rättvisa fördes förslaget om reseavdraget fram, där Socialdemokraterna gick fram med ett förslag som skulle minska ersättningen till alla som har haft rätt till reseavdrag. De skulle få mindre pengar. Sedan skulle andra grupper få pengar också.

Detta dömdes ut av remissinstanser som Företagarna, LRF och Svenskt Näringsliv, och även LO kritiserade det, eftersom konsekvensanalysen visade att i princip alla som hade rätt till reseavdrag skulle få det sämre. Det är ingenting som jag upplever som rättvist. Samtidigt var det någonting som Anna-Caren Säterberg lyfte fram som en reform som hade kunnat skapa mer rättvisa.

Är det korrekt uppfattat att rättvisa vad gäller resor till jobbet är att alla som har fått ersättning ska få det sämre? Det var nämligen det som konsekvensanalysen visade.

Fru talman! Jag har en sista fråga: På vilket sätt skapar det rättvisa att socialdemokratiska Europaparlamentariker har drivit på för tvångsrenoveringar nere i Bryssel och gått emot såväl den tidigare socialdemokratiska regeringen som den nuvarande regeringen när man har förhandlat om detta

regelverk på EU-nivå? Om Socialdemokraterna i Bryssel hade fått som de ville hade detta kunnat kosta en halv miljon för en vanlig villafamilj.

Prot. 2023/24:52
19 december

Klimat, miljö och natur

Anf. 36 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack för fortsättningen på frågorna, Martin Kinnunen!

Jag hoppas att alla partier ibland gör en analys av sin politik för att se hur den har träffat. Där har vi ju olika ingångsvärden – för en socialdemokrat är det att öka jämlikheten, och för en sverigedemokrat kan det vara något helt annat. För Socialdemokraterna är det dock viktigt, och vi kan se att vissa av våra förslag handlar om att öka rättvisan.

Bland annat vill vi låta fler ta del av tankrabatten. Vem har mest behov? Jo, det har människor i gles- och landsbygd, och därför fick de mest pengar. Det fanns även ett inkomsttak på tankrabatten, för helt ärligt: Även om vi ska hjälpa den som har behov av bilen ska vi göra det på det sätt som gör att det träffar mest rätt geografiskt, avståndsmässigt och ekonomiskt.

Vad vi också var överens om i Landsbygdskommittén var ett avstånds-baserat reseavdrag. Det var Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna plus alla andra överens om – till dagen efter, då Moderaterna hoppade av. Vi var överens därför att det är avstånd och inte tidsvinsten som ska mätas. I den utredningen var alltså Sverigedemokraterna helt överens med Socialdemokraterna, men nu är man inte det längre. Nu är det fortfarande suvar i storstäderna som ska få den största delen av detta, enligt Sverigedemokraterna och regeringen.

Vad händer när undersköterskan som pendlar in till Östersund från Åre, vilket är tio mil, inte får ta del av detta därför att hon åker kollektivt? Jag kan faktiskt inte förstå den aversion man har mot att göra detta färdmedelsneutralt – eller mot att se till att gles- och landsbygd, som har störst avstånd, gynnas bäst. Det är för mig en rättvisefråga, och det är ett sätt för Socialdemokraterna att öka jämlikheten.

(Applåder)

Anf. 37 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Klimatomställningen är en av vår tids största utmaningar. Vi vill att det ska föras en politik som är ambitiös och som gör att Sverige når nettonollutsläpp till 2045. Samtidigt vet vi att det kräver en energipolitik. Det är viktigt att vi skapar förutsättningar för alla energislag, inte minst för kärnkraften. Det viktigaste är att vi faktiskt lyckas återuppbygga det fossilfria energisystem som har varit vår framgångsfaktor och gjort att vi har lyckats minska utsläppen.

Vi vet att elbehoven kommer att fördubblas till 2045, men för bara några veckor sedan röstade Socialdemokraterna nej till ny kärnkraft på fler platser. Samtidigt räcker man upp handen på frågan om ny kärnkraft ska byggas. Det är tydligt vilka partier som förstår omfattningen av våra energibehov och vilka som inte gör det. Vi ser behoven, och vi kommer inte att sluta jobba för det som är bäst för Sverige bara för att oppositionen inte har förstått omfattningen av våra framtida elbehov.

Det har kommit väldigt många olika bud från Socialdemokraterna, så jag undrar nu om Socialdemokraterna börjar närma sig ett beslut. Är man redo att vara tydlig och sätta ned foten i kärnkraftsfrågan?

Anf. 38 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan, för den är viktig. Det handlar om det som kan ske just nu, det vill säga att svensk industri väljer att investera någon annanstans ifall vi inte bygger ut mer kraft fort.

Hela industrin talar om för regeringen, för oss och för alla andra att vindkraften måste byggas ut. Man säger att vi måste få till det förnybara som går snabbt därför att man inte har råd att vänta på den kärnkraft som kan byggas ut vid sidan av. Men det verkar inte som att någon från regeringssidan hör den uppmaningen i och med att man fortfarande inte sätter fart.

Helena Storckenfeldt och jag var precis nere på COP 28 i Dubai, där Sverige skrev under att vi till 2030 ska ha tredubblat det förnybara – tredubblat! Det blir spännande att se hur det ska gå till, men det är klart att vi måste ha en massa mer havsvindkraft och en massa mer annat om vi ska klara av den utmaning det innebär att tredubbla det förnybara.

När det gäller kärnkraft: Ja, vi räcker upp handen. Sedan 2016 har vi haft en energiöverenskommelse som tillåter byggandet av ny kärnkraft. Det är alltså ingenting konstigt för en socialdemokrat. Däremot har marknaden inte velat investera en enda krona i kärnkraften – hade den velat det hade den ju stått här. Nej, det hade den inte, för så fort går det inte; de skräckexempel vi ser visar ju att det tar enormt mycket längre tid än åren mellan 2016 och i dag. Naturligtvis är det så, fru talman. Men det finns alla möjligheter.

Vad jag kan vara ledsen över är att vi hade en energiöverenskommelse – vilket är bra, för då vet industrin och hushållen vart vi är på väg – men att Moderaterna inte stannade och omförhandlade den. Varför lämnar man alla överenskommelser som finns?

(Applåder)

Anf. 39 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Jag noterar att Socialdemokraterna på frågan om kärnkraft väljer att lägga majoriteten av tiden på att diskutera andra kraftslag än just kärnkraften.

Vi ser att många olika kraftslag håller på att byggas ut men att det som fattas i vårt energisystem är just den stabilitet som kärnkraften kan åstadkomma. Det är någonting som få andra kraftslag faktiskt kan bidra med. Kärnkraften har denna unika egenskap, och det tycker vi att den ska kompenseras för. Det är någonting som inte ska straffas ut, utan det är viktigt att det är en del av vårt energisystem.

Vi vet att det var politiska beslut som orsakade nedläggningen. Jag tror, inte bara som politisk representant för Moderaterna utan även som medborgare, att det vore bra om S kunde vara ännu tydligare och säga ja eller nej till kärnkraften. Jag upplever nämligen att man diskuterar runt den här frågan otroligt mycket. Det kommer väldigt många ursäkter om att det handlar om marknaden trots att vi vet att det var politiska beslut som orsakade nedläggningen. Det är alltså något jag önskar i fortsättningen.

Jag är lite nyfiken på den självförfattade rapport som Socialdemokraterna har kommit med alldeles nyligen och där man har insett värdet av att klimatpolitiken har en legitimitet. Omställningen förutsätter trots allt att det finns en acceptans för klimatpolitiken. En sådan rapport skulle kunna tänkas leda till lite ansvarstagande från Socialdemokraternas håll – och

kanske lite självrannsakan. Men nej, i sann socialdemokratisk anda skyller man såklart på någon annan, exempelvis Miljöpartiet.

Min fråga till Anna-Caren Säterberg är: Vad krävs för att Socialdemokraterna till slut ska ta lite ansvar?

Prot. 2023/24:52

19 december

Klimat, miljö och natur

Anf. 40 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Det första som krävs är nog att man läser rapporten. Det står inte ett ord om Miljöpartiet i den, utan det står om Socialdemokraterna. Vill man som ledamot ha åsikter om en rapport, fru talman, uppmanar jag ledamoten att kanske ta sig tid att faktiskt läsa rapporten innan man kommenterar den.

Frågan var dock om vi är för kärnkraft. Jag har räckt upp handen: År 2016 sa vi ja till en energiöverenskommelse. Vi kan inte hålla på med något spel om ja eller nej till kärnkraft. Det är ju inte vad det handlar om. Före valet lät det som att det var otroligt lätt att få kärnkraften i backen – nu skulle det ske – men nu ser jag desperationen hos ledamoten eftersom det fortfarande inte har hänt något.

Det är så att det kommer att kosta pengar med ny kärnkraft. Det är därför många av oss redan före valet sa att marknaden kan bygga om marknaden vill. Marknaden har fortfarande inte räckt upp handen, men vi har sagt ja ifall de gör det. Ärligt talat vet jag alltså inte vad argumentationen är eller vad man vill komma fram till.

Jag tror fortfarande att det bästa för Sverige vore en överenskommelse som är långsiktig och som gör att industrin vet att den kan investera, som gör att industrin litar på att Sverige inte bedriver kvartalspolitik utan tar stora investeringar i hamn och som gör att industrin ser till att vi får jobb med sjösta löner och en sjyst arbetsmiljö. Det handlar om hela vår basnäring, som faktiskt ser till att vi producerar bnp i det här landet.

(Applåder)

Anf. 41 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Vårt utgiftsområde spänner ju över ganska många delar. Jag kommer att uppehålla mig vid några få och gå lite djupare in i dem.

Vår absolut största konkurrens fördel i den omställning som vi nu är mitt uppe i är skogen. Fotosyntesen gör sitt jobb varje dag – dygnet runt och året runt – utan att vi behöver göra någonting. Denna tjänst ska vi verkligen dra fördel av. Därför, fru talman, måste vi se till att våra skogsägare kan fortsätta att sköta skogen så att vi får så mycket som möjligt tillbaka. Vi måste se till att hålla klåfingriga myndigheter och EU så långt utanför skogen som det bara går. Vi har väldigt många regleringar som sätter käppar i hjulet för vårt hållbara svenska skogsbruk.

Vi hör ganska ofta i kammaren att det finns en väldigt stor tilltro till staten och vad staten ska göra med skogen. Det är dock snarare så att vi borde ha väldigt mycket större tilltro till väder och vind. Ge oss ett bra år med lagom med sol och lagom med regn – det gör otroligt mycket mer för tillväxten än vad staten kan göra. Biologin slår ideologin alla dagar i veckan.

Vi måste kunna sköta våra skogar. Vi ska rensa diken. Vi ska ta fram nya träsorter. Vi ska gödsla för att öka tillväxten ytterligare. Det finns saker att göra för att få en ännu större inbindning, fru talman, men vi måste

se till att våra skogsägare kan sköta sin skog utan att de riskerar att någon kommer och sätter käppar i hjulet.

Om vi menar allvar med omställningen måste vi ha någonting att ställa om till och något som vi skjuter bort. Det fossila ska bort. Vad ska vi ha in i stället? Frågan är: Vad ska vi ta om vi inte ska ta produkter från skogen?

Svenska skogsägare gör jobbet tillsammans med fotosyntesen. Låt dem fortsätta att göra det! Ge dem förutsättningarna för det!

En annan del, fru talman, som vi har hört väldigt mycket om hittills i debatten är elektrifiering. Ja – vi behöver mer av allt. Det är dock så att ju mer intermittent kraft vi för in i systemet, desto mer baskraft behövs för att balansera. Även här vinner fysikens lagar över alla ideologier.

När det gäller elproduktion vill regeringen se mer baskraft i form av kärnkraft för att klara de ökande framtida behoven. Men kärnkraftsinveteringar är behäftade med hög risk, och därför vill regeringen ge kreditgarantier på 400 miljarder för att minska riskerna för investerare.

En annan central del i regeringens budget är elektrifieringen av transportsektorn. Man har i år avsatt en dryg miljard till laddinfrastruktur, och man avsätter 1 miljard för detta även för 2024.

Inom elektrifieringsdelen finns det också ett stort anslag får att stötta eldrivna tunga lastbilar och arbetsmaskiner – totalt 4 ½ miljarder under de kommande tre åren. Ytterligare 1,7 miljarder avsätts för att stötta marknadsintroduktion av lätta lastbilar fram till 2026. Dessutom ska det göras en översyn av skattenivån för lågutsläppsilar. Utöver detta, fru talman, görs det två budgetssatsningar i utgiftsområde 21 som gäller just tillståndsprocesser och elektrifiering.

Som vi har hört tidigare finns det ledamöter här som nyligen har kommit hem från COP 28. Där gjordes överenskommelser – återigen – om mer baskraft och förnybar kraft. Dessa två går hand i hand.

Nästa del, fru talman, gäller näringslivet. Näringslivet är den nya miljö- rörelsen. Sveriges industri spelar en avgörande roll i samhällets klimat- omställning, eftersom den driver utvecklingen för fossilfria industriella processer. Detta innebär stora investeringar i ny miljöteknik och ny infra- struktur som skapar tillväxt.

Effektiva och förutsägbara tillståndsprocesser med högt tempo är av- görande för att man ska kunna säkerställa bland annat anslutning av ny elproduktion till elnätet, utbyggnad av infrastruktur, ökad självförsörjning av råmaterial och fler nyetableringar av industrier och företag. I budget- propositionen för 2024 har regeringen lämnat en rad förslag som ger en god grund för det vidare arbetet inom dessa områden.

Tillståndsprocesserna behöver kortas och bli effektivare och mer för- utsägbara. Därför har regeringen inlett arbetet med att minska regelbördan och de administrativa kostnaderna för företag. Bland annat föreslår reger- ingen medel för ett förenklingsråd. Dessutom vidtar regeringen åtgärder för att myndigheternas handläggning ska bli effektivare och handlägg- ningstiderna kortare.

Regeringen anser att det är viktigt att den offentliga förvaltningen i ökad utsträckning bidrar till en snabbare takt i industri- och klimatomställ- ningen, bland annat genom att man arbetar för kortare och mer förutsäg- bara tillståndsprocesser.

För att genomföra beslutade förändringar i fråga om miljötillsyn samt föreslagna och kommande förändringar av miljötillståndsprocessen före-

slår regeringen att förvaltningsanslagen höjs för länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Sveriges Domstolar. Regeringen har även tillsatt en särskild utredare som ska se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att prövningen görs mer flexibel, effektiv och förutsägbar. Detta ska göras i syfte att säkerställa näringslivets konkurrenskraft, öka investeringsviljan och främja en effektiv industriell klimatomställning, fru talman, vilket i sin tur bidrar till att klimat- och miljömålen kan nås.

Industriklivet har vi hört om. Anslaget till detta föreslås öka med 100 miljoner kronor för 2024 för att möjligheterna till insatser ska stärkas. Anslaget beräknas öka med ytterligare 100 miljoner för 2025.

Inom utgiftsområde 24 föreslår regeringen vidare att stärka arbetet med att definiera och undanröja hinder för industrins gröna omställning

Ytterligare en del som jag vill lyfta fram, fru talman, är CCS. Sverige har som bekant beslutat att införa ett statligt stödsystem för avskiljning, infångning och lagring av biogen koldioxid genom så kallade omvända auktioner. För närvarande pågår en statsstödsprövning av stödet. Statens energimyndighet har fått i uppdrag av regeringen att genomföra omvända auktioner när stödet har godkänts av kommissionen. Riksdagen har beslutat att bemyndiga regeringen att under 2023 ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på upp till 36 miljarder kronor fram till 2046.

Regeringen har gett SGU i uppdrag att utreda lämpliga platser för koldioxidlagring i Sverige. Slutresultatet ska redovisas den 15 mars 2026.

Statens energimyndighet har fått i uppdrag att utreda och föreslå styrmedel för CCS och CCU som kan bidra till att de klimatpolitiska målen nås. Detta uppdrag ska redovisas under innevarande år. Dessutom, fru talman, ser man över om det går att få till en sänkt energiskatt för el som ska användas till CCS.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Jag vill önska talmannen, talmanspresidiet, kansliet här, kansliet i miljö- och jordbruksutskottet och mina kollegor i miljö- och jordbruksutskottet en god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 42 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag tänkte ställa en fråga om skogen till ledamoten. Kjell-Arne nämnde i sitt anförande att vi ska ha tilltro till väder och vind när det gäller skogens tillväxt och kolinbindning. Jag önskar att vi alla kunde ha tilltro till väder och vind för lång tid framöver, men vi befinner oss i en klimatkris. Faktum är att kolinbindningen i skogen har minskat de senaste åren till följd av dels ökade avverkningar, dels sämre tillväxt i skogen.

Från Miljöpartiets sida vill vi se en ökad kolinbindning i skog och mark och en stärkt biologisk mångfald. Vi vill också att skogen brukas på ett mer hållbart sätt, så att den är klimatanpassad och därmed mer motståndskraftig mot det förändrade klimatet. Detta ger även bättre förutsättningar att bruka skogen långsiktigt.

Sverige har nu ett bindande klimatmål för ökad kolinbindning i skog och mark, men jag har inte hört något från regeringspartierna om hur de avser att nå det svenska målet för ökad kolinbindning i skog och mark. Det skulle jag vilja veta.

Anf. 43 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Elin Söderberg, för frågan!

Det är alltid kul att prata skog. Det jag sa i mitt anförande var att vi i den här frågan bör ha mer tilltro till väder och vind än till staten. Gynnsamma väder- och vindförhållanden kan göra betydligt mer för skogen än beslut som vi fattar i den här kammaren vad gäller det positiva i skogen. Sedan kan vi i den här kammaren fatta beslut som verkligen sätter käppar i hjulet för det svenska skogsbruket, tyvärr.

Vad gäller LULUCF är det så att om vi får några år med lagom med sol och lagom med regn är vi med största sannolikhet hemma. Då får vi en tillväxt som lever upp till våra åtaganden. Det ger väldigt mycket mer än de beslut som vi kan fatta i den här kammaren.

Orsaken till att vi har den här dippen – och som det ser ut i riksskogs-taxeringen är det just en dipp – är att vi hade en torksommar 2018 med en stressad skog som därtill ledde till att vi fick ganska mycket barkborreangrepp. Det har gjort att tillväxten har gjort en tillfällig dipp.

Märk väl att ordet är tillfällig. Det ser ut som att vi har varit nere och vänt och att tillväxten nu är på väg upp igen. Skogen har hämtat sig efter de två händelserna med torksommaren och påföljande barkborreangrepp.

Det ser ut som att skogen sköter sig på egen hand utan att vi till väldigt stor del är inne och gör något. Däremot ska vi förstås in och ta barkborreangripna träd. Det borde vi göra till betydligt större del i den skog som staten äger där man väljer att inte göra det.

Sedan hade jag lite mer som jag skulle tala om som gäller motståndskraft. Det får jag ta i nästa replik.

Anf. 44 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Vi befinner oss i en klimatkris. Sverige har ett bindande åtagande om att öka kolinbindningen i skog och mark, och Kristdemokraterna förlitar sig på vädrets makter. I stället för att presentera politik som säkerställer en ökad kolinbindning i de svenska skogarna, att svenska skogsägare som vill skydda sin skog får ersättning för det, att svenska skogsägare får förutsättningar att få en bättre ekonomi och fler affärsmöjligheter genom att bruka skogen mer hållbart och stärka den biologiska mångfalden väljer Kristdemokraterna att passivt sätta sig på händerna och förlita sig på vädrets makter. Detta är ytterst allvarligt, fru talman.

Anf. 45 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Det var väl inte en fråga utan ett påstående. Vi sätter oss verkligen inte ned passivt och väntar. Det vi gör är att försöka få bort de regleringar som bland annat den miljöpartistiska regeringen var med och införde. Det sätter käppar i hjulet för det hållbara svenska skogsbruket. Vi måste se till att våra skogsägare kan våga att fortsätta sköta sina skogar utan risk för att staten kommer in och tar dem. Annars kommer vi inte att få den skötta skog som vi väl behöver.

Fru talman! Vad gäller motståndskraft har vi verkligen sett det. Vi behöver inte gå så långt tillbaka. Storebror staten talade om att det skulle planteras igen. Då blev det planterat väldigt mycket gran där det inte skulle stå gran. Sedan pekade staten med hela näven och talade om att all lövskog skulle bort. Man flygbesprutade för att få bort lövskog.

De markägare som inte lyssnade på staten och tänkte själva har i dag de mest motståndskraftiga skogarna där de har den bästas biodiversiteten. Vi måste lita på våra skogsägare betydligt mer än vad vi ska lita på staten i de här frågorna.

Det är precis som jag sa. Bra väder ger oss betydligt större förutsättningar att klara det än beslut som fattas i den här kammaren. Om vi ska göra som Elin Söderberg vill och avsätta än mer skog som bara ska stå som kolsänka får vi på kort tid en högre kolsänka. Men vad händer om 20–30 år? Jo, då är det tio resor värre, fru talman.

Då har vi inte den nya uppväxande skogen som verkligen är den som suger upp koldioxiden. Då har vi absolut skjutit oss själva i foten. Det är också forskarna väldigt tydliga med. Vi kan inte gå den vägen som Miljöpartiet och Elin Söderberg vill. Ändå föreslår de det, fru talman. Det är anmärkningsvärt.

(Applåder)

Anf. 46 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! I en tid då världen behöver kraftsamla för att möta klimatkrisen skämmer partierna i regeringsunderlaget ut Sverige genom att sänka de svenska klimatambitionerna. Med nuvarande utveckling når Sverige vare sig klimatmålen eller övriga miljömål. Regeringen abdikerar också från globala åtaganden som 1,5-gradersmålet och löften om att bevara den biologiska mångfalden.

Vid sitt tillträde förra året inledde regeringen en drakonisk nedskärningspolitik på miljöområdet. Den har sedan dess sjösatt en rad åtgärder som drastiskt ökar Sveriges utsläpp, vilket den själv medger i budgetpropositionen. När klimat- och miljöministern får frågor om detta svarar hon ständigt att det inte är så viktigt vad som händer med utsläppen till 2030, utan att hennes fokus är att minska utsläppen på längre sikt till 2045.

Jag vet inte om jag ska tolka det som att klimat- och miljöministern medvetet försöker vilseleda hela svenska folket eller som att hon är totalt okunnig om klimatkrisens mekanismer. Jag kan bara konstatera att sådana uttalanden går på tvärs mot forskningen. Fakta är att det är viktigast att åstadkomma stora utsläppsminskningar de närmaste åren, annars är koldioxidbudgeten förbrukad, och vi har intecknat oss för en uppvärmning på två grader eller mer.

I årets budgetproposition gör regeringen ett begränsat antal satsningar för att minska utsläppen, bland annat en förstärkning av Klimatklivet och utökade klimatpremier. Vänsterpartiet välkomnar ökat statligt stöd för näringslivets omställning, men regeringens satsningar är för små. Dessutom raderas effekten ut när man samtidigt sänker skatten på bensin och diesel.

Sommarens översvämningar i Västmanland, skogsbränderna i Norrbotten, stormen Hans och jordskredet i Stenungsund vittnar om det ökade behovet av klimatanpassning. Det handlar om miljardtals kronor per år. I detta allvarliga läge väljer regeringen att kapa anslagen till klimatanpassning med en tredjedel.

Det är också anmärkningsvärt hur nedskärningar på miljöområdet presenteras som satsningar. Exempelvis låter det som om man gör en satsning i budgeten på skydd av värdefull natur när de avsatta pengarna inte ens räcker till för att återställa det man skar ned i förra årets budget. De pengar

som avsätts för att skydda och vårda natur är långt ifrån tillräckliga för att vända utarmningen av den biologiska mångfalden.

Bristen på investeringar, reformer och initiativ för att ställa om samhället är ett historiskt svek mot kommande generationer och samtidigt dålig politik för vår tid. När näringslivet, civilsamhället, kommuner och regioner gör sig redo att ställa om gör de det trots regeringens klimatpolitik. De högnationalistiska partierna sällar sig till den krympande skara av regeringar som ömsom ignorerar och ömsom ifrågasätter klimathotet.

Fru talman! Med en annan politik skulle Sverige ha goda förutsättningar att nå klimatmålen. Genom gemensamma ansträngningar och en aktiv stat kan vi förverkliga klimatomställningen. Genom investeringar på 700 miljarder kronor vill Vänsterpartiet de kommande tio åren se till att klimatomställningen accelereras. Med dessa investeringar skulle Sverige ta ett stort kliv mot att bli världens första fossilfria välfärdsland.

Vi vill bland annat förlänga Klimatklivet till 2033 och förstärka det till 7 miljarder kronor per år. Vi vill också behålla klimatbonusen för elbilar men reformera den så att den kan utnyttjas av dem med lägre inkomster och ge incitament för prispress på marknaden. Bara omkring en tredjedel av de nya bilarna det senaste året var elbilar. Det är en alldeles för låg andel. Det är därför viktigt att fortsätta att stödja köp av elbilar.

Vänsterpartiet vill också införa ett statligt stöd till kommuner för klimatanpassade och gröna städer. Vi vill främja det förebyggande arbetet för att motverka effekter av extremväder som översvämningar och värmeböljor.

Fru talman! Ett enigt forskarsamhälle varnar för att både klimat och biologisk mångfald är akut hotade och att dessa hot hänger samman. I Parisavtalet betonas vikten av att länderna skyddar och ökar kolförråd och kolsänkor. Friska ekosystem med stor artrikedom är mer motståndskraftiga mot klimatkrisen. Skydd och restaurering av naturliga ekosystem ger dessutom stora möjligheter att fånga in och lagra koldioxid.

Jämfört med regeringens budget vill Vänsterpartiet satsa 1,8 miljarder kronor mer på åtgärder för värdefull natur. Pengarna skulle bland annat gå till restaurering av våtmarker och återvätning av torvmarker – åtgärder som ger många vinster för miljön och klimatet.

Vänsterpartiet vill också satsa på skydd av värdefull natur. Vi lägger i vår budget 2,7 miljarder kronor mer på detta jämfört med regeringen. FN:s klimatpanel IPCC konstaterar i sin senaste rapport att åtgärder för att bevara ekosystem är ett förhållandevis billigt sätt att minska utsläppen.

För att värna skogens betydelse för den biologiska mångfalden och klimatet krävs en omställning av skogsbruket. Utvecklingen för den biologiska mångfalden i skogen är negativ. Hotade arter och livsmiljöer minskar. Skogar med höga naturvärden fortsätter att avverkas i stället för att skyddas.

Det krävs styrmedel och regleringar för att uppnå ett hållbart skogsbruk. De naturskogar som finns kvar i Sverige måste få ett långsiktigt skydd, och för det krävs ökade statliga medel. Med de otillräckliga resurser som regeringen avsätter riskerar många av dessa skogar att i stället avverkas, och många skogsägare som vill få sin skog skyddad riskerar att bli utan ersättning. Oersättliga naturvärden går därmed förlorade.

Vänsterpartiet vill också satsa en halv miljard kronor på forskning för klimatomställning. Syftet är bland annat att ta hjälp av forskningen för att utforma klimatåtgärder som kan få bred folklig acceptans.

Sammantaget anvisar jag och mitt parti över 11 miljarder kronor mer än regeringen till utgiftsområde 20 för år 2024. Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Anf. 47 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Fru talman! Det var stora ord vi hörde här från ledamoten Andersson Tay: Sverige borde skämmas, och Sverige skämmer ut sig. Så säger ledamoten trots att vi har en av de största klimatbudgetarna, även om man jämför med rödgröna regeringar.

Det är fascinerande att lyssna på Vänsterpartiets förslag. Man investerar stora pengar, 700 miljarder, i klimatsatsningar över en tioårsperiod. Det är imponerande summor. Men det är såklart enkelt att komma med sådana förslag när man vet att ens budget inte kommer att kunna gå igenom. Det finns inte ens stöd hos de andra partierna i oppositionen för en sådan budget – möjligtvis hos Miljöpartiet, som själva har lagt fram en sagobudget.

Att i en tid som nu med hög inflation föreslå att vi ska öka statsskulden – för det är faktiskt det som ledamoten föreslår – och även höja skatterna och sträva efter ett underskottsmål är inte att ta ansvar.

Nu så här före jul är det många familjer som funderar på hur man ska få sin ekonomi att gå ihop. Då är ökad inflation, vilket Vänsterpartiets politik skulle leda till, dyrare drivmedel och ökade skattehöjningar inte till någon hjälp.

Det står väldigt mycket om rättvisa i Vänsterpartiets budgetmotion. Skulle ledamoten kunna redovisa på vilket sätt man bidrar till rättvisa med den här miljöpolitiken?

Anf. 48 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Partierna i regeringsunderlaget tycker inte att vi har råd att ställa om samhället för att minska utsläppen och bevara den biologiska mångfalden, i alla fall inte just nu.

Då undrar jag: Har vi råd med en havsnivåhöjning på en meter eller mer? Har vi råd med värmeböljor? Har vi råd med skogsbränder och översvämningar? Har vi råd att vara utan dricksvatten eller råd med att det som finns är förorenat med kemikalier som förgiftar oss? Har vi råd att pollinera alla grödor för hand för att det inte finns några bin eller humlor kvar?

Vänsterpartiet är inte ensamt om att ha förstått att det krävs statliga investeringar för att klara klimatomställningen. USA rullar ut Inflation Reduction Act, som genom investeringar bekämpar både inflationen och klimatkrisen.

Anf. 49 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Fru talman! Vi lägger som sagt en stor budget, och vi gör stora satsningar samtidigt som vi rensar ut många av de ineffektiva åtgärder som infördes under förra mandatperioden.

Men vi har också en inflation, och politik handlar om prioriteringar. Pengarna ska inte bara räcka till åtgärder för miljön och klimatet, trots att det är otroligt viktigt, utan vi har också andra samhällsproblem som måste bekämpas.

Det är också viktigt att man har en allmän acceptans om man ska bedriva en ambitiös klimatpolitik. Jag vill återigen fråga ledamoten hur man får allmän acceptans när man bedriver en politik som leder till att man ökar inflationen, via skatthöjningar minskar det löneutrymme människor har kvar och gör det dyrare att transportera sig till arbetet eller skjutsa barn. Hur skapar man då en acceptans för sin klimatpolitik?

Anf. 50 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Politik handlar om att prioritera. De högnationalistiska partierna i regeringsunderlaget prioriterar att de rika ska bli ännu rikare och få fortsätta att tillskansa sig alltmer av vår gemensamma natur och det lilla utsläppsutrymme vi har kvar.

Vi i Vänsterpartiet prioriterar att alla ska få det de behöver för att leva gott nu och i framtiden. För oss är det högsta prioritet att människor ska slippa få sina liv ödelagda av klimatkrisen. I en tid då hopplösheten breder ut sig prioriterar vi framtidstro.

Anf. 51 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Vi ska i dag debattera 2024 års budget för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. Den svenska klimatpolitiken är inriktad på att nettoutsläppen av klimatgaser från svenskt territorium ska passera noll år 2045. Därför är det glädjande att enligt Riksrevisionen har ingen regering legat närmare att nå klimatmålen 2045 än den nuvarande.

Bortom 2045 ska vi ha ökande negativa utsläpp. Delar av industrin och delar av transportsektorn kommer, trots att arbetet har startat och bedrivs med full fart, inte att vara fossilfria förrän i början av 2040-talet. Det tar helt enkelt för lång tid att få nya processer och ny infrastruktur på plats.

All omställning kostar pengar, åtminstone initialt. Därför är ekonomisk tillväxt nödvändig för att klara kostnaden. Det är länder med sämre ekonomi som ligger efter i klimatomställningen. Därför trycker vi liberaler på att klimatomställningen bara är möjlig i en växande ekonomi.

År 2023 har varit ett intressant år ur klimatsynpunkt, där stora kliv framåt har tagits. Det största är kanske att EU under det svenska ordförandeskapet lyckades ro större delen av Fit for 55 i hamn. Vi har en lång rad nya krav på utsläppsnivåer och regelverk, till exempel ett nytt utsläppshandelssystem för sjöfart och bostäder.

ReFuelEU Aviation och ReFuelEU Maritime ställer samtidigt tuffa krav på att dessa branscher steg för steg ska minska sina utsläpp. Som en följdverkan behöver vi öka takten i vägtransporternas elektrifiering då biodrivmedel och elektrobränslen behövs inom flyg och sjöfart, som har svårare att ställa om.

Samtidigt som EU:s nya regelverk kom har en minskning av fossila bränslen till slut nämnts i slutversionen från COP 28. Det var ett första steg, men nu behöver vi fortsätta att skruva på den skrivelsen för att nå slutmålet: en utfasning av de fossila bränslena.

På hemmaplan står nu alla partier bakom klimatmålen, och det är ett viktigt styrkebesked från Sverige. Klimatomställningen är en energiomställning. Fossila bränslen och råvaror ska fasas ut och fossilfri energiproduktion ta plats.

Under året har en rad beslut tagits i riksdagen för att möjliggöra en hållbar mix av elproduktion i form av sol, vind, vatten och kärnkraft som

tillsammans kan skapa ett hållbart energisystem som kan fördubblas till 2040. Kärnkraften har en viktig roll med sin stabiliserande funktion i elsystemet.

Det är magstarkt att den förra regeringen undrar varför ny elproduktion dröjer när man själv lade ned fyra kärnkraftverk under sina åtta år vid makten. Flera av de hindrande lagstiftningarna för ny kärnkraft har nu tagits bort.

I budgeten för 2024 vill vi fortsätta driva på omställningen. Transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges utsläpp. Trafikverket pekar på att varje transportslag måste finna egna lösningar för att reducera sina utsläpp, då överflyttningen mellan olika trafikslag bara bidrar med någon procent till målet.

Eftersom vägtransporterna står för över 90 procent av transportutsläppen inrikes är elektrifieringen av vägtransporterna ett prioriterat område för Liberalerna för att dels snabbt sänka utsläppen, dels frigöra fossilfria bränslen till flyg och sjöfart.

Vi behöver snabbt bygga ut laddinfrastrukturen. Liberalerna ser bristen på laddinfrastruktur som den största risken för att företag och privatpersoner inte väljer ett elfordon vid nästa köp och att klimatomställningen stannar upp. Vi behöver också stödja inköp av eldrivna tyngre fordon.

I budgeten för 2024 görs ett helt batteri av satsningar över en treårsperiod. Det handlar om 4,5 miljarder som stöd till inköp av ellastbilar och elarbetsmaskiner och om ett nytt stöd på 1,6 miljarder som har införts för inköp av lätta lastbilar. Samtidigt satsas 500 miljoner på skrotningspremier om man samtidigt köper en ny elbil. Ett extra stöd på 5,3 miljarder fokuserar på laddinfrastruktur, elektrobränslen, biogasproduktion och avfallshantering genom Klimatklivet. Sammanlagt satsas 12 miljarder extra under en treårsperiod under den här mandatperioden.

För att klara omställningen av vägtransporterna behöver också produktionen av biobränslen öka kraftigt. Viktigast för vägtransporterna är dock elektrifieringen, då biodrivmedel och elektrobränslen har ett större värde för andra transportslag som har svårare att ställa om, till exempel flyget.

Flyget har en viktig funktion för våra internationella kontakter och för att hålla ihop Sverige. Samtidigt pågår flygets klimatomställning med full kraft. Redan i dag kan man flyga fossilfritt för ungefär 300 kronor per flygtimme, och utvecklingen inom elflyg och alternativa bränslen tar stora steg framåt. Svenska Heart Aerospace tar fram elflygplan för produktion 2028. Produktionsstart för elektrobränslen för flyget är 2027–2029.

För att sänka utsläppen ökar vi också stödet till våtmarker med 765 miljoner över tre år. Stödet kommer att ökas till närmare 600 miljoner per år 2026–2030. Satsningen på våtmarker har flera positiva effekter. Den bidrar till minskade utsläpp och höjer vattenkvaliteten. Våtmarker har många olika positiva effekter för den biologiska mångfalden samtidigt som de minskar risken för översvämningar och fungerar som vattenreservoarer vid torka och brand.

Fru talman! Ska vi klara av klimatomställningen inom den snäva tidsramen till 2045 spelar tid en avgörande roll. Därför satsar regeringen 123 miljoner under vart och ett av åren 2024–2026 för att ge Naturvårdsverket, länsstyrelserna och Domstolsverket resurser att förkorta ledtiderna i tillståndsprocessen, med fortsatt miljöhänsyn. Det är ett oerhört viktigt

arbete för att batterifabriker, fabriker för elektrobränslen och fossilfri stålproduktion, vind- och kärnkraft och nya elnät ska kunna byggas i rask takt.

Det är företagen som skapar förändringen, minskar utsläppen från produktionen och skapar produkter med minskade klimatutsläpp. Vi politiker är möjliggörare och har en viktig roll i att sätta upp regelverken, men det är företagen och konsumenterna som genomför klimatomställningen. Då måste vi långsiktigt kunna och vilja vara med och bidra.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 52 ANNA-CAREN SÅTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag undrar vad ledamoten skulle säga är anledningen till att man nu år 2023 är närmare att nå 2045-målet. Kan det bero på det som har skett innan, eller menar ledamoten att regeringen har gjort något specifikt på ett år som gör att vi närmar oss målet? I så fall skulle jag gärna vilja veta vad det är.

Jag undrar också hur Liberalerna tänker att de 4,1 miljoner bilar som nu har förbränningsmotorer ska kunna bli elektrifierade så att vi når transportmålet till 2030.

Fru talman! Vi socialdemokrater satsar, som jag sa i mitt anförande, 100 miljoner mer på klimatanpassning än vad SD-regeringen gör. Torkan och översvämningarna i somras är en av de stora anledningarna, liksom bränderna flera tidigare somrar och de skyfall som drabbade min hemby Åre men även Rättvik, Göteborg, Jönköping och många fler ställen i landet. De ställde till med stora kostnader och umbäranden för samhället.

I den särskilda debatt om klimatanpassning som vi hade den 19 september i den här kammaren sa miljö- och klimatminister Romina Pourmokhtari: ”Regeringen kommer snart att presentera en uppdaterad nationell strategi för klimatanpassning. I den redogör vi för de utmaningar som vi har identifierat i arbetet med klimatanpassning.” Det här var alltså den 19 september. Min fråga, fru talman, blir alltså: När är ”snart”?

Anf. 53 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna! De var många. Vi ska se om jag hinner svara på dem.

När det gäller att vi är närmare 2045-målet tror jag att en väldigt stor anledning är att regeringen har röjt hinder för satsningar på kärnkraft. I den energiöverenskommelse som Liberalerna avstod från att gå med i på grund av att kärnkraften inte fanns inkluderad sa man att 2040 skulle all elproduktion i Sverige vara förnybar. Det innebär ju att det efter 2040 inte ska finnas någon kärnkraft. Men tar man bort kärnkraften klarar man inte klimatomställningen.

Regeringen har tagit bort väldigt många hinder, bland annat gjort om målet för 2040 från att elproduktionen ska vara förnybar till att den ska vara fossilfri. Regeringen har också gjort så att man kan bygga kärnkraftverk på fler platser än tio i Sverige. Det tror jag är en av de stora anledningarna till att Riksrevisionen säger att vi är närmare att nå 2045-målet än vad vi har varit med någon tidigare regering.

Vad gäller kärnkraften är det ändå så att vi behöver alla sorters elproduktion. Vi behöver sol, vind, vatten och kärnkraft. Vi ska ju dubblera

Anf. 54 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Då tar vi frågan igen, så att vi inte glömmer bort den. Den handlar om klimatanpassningen som klimatminister Romina Pourmokhtari den 19 september sa att regeringen ”snart” skulle presentera en uppdaterad nationell strategi för. Min fråga var när ”snart” är.

Jag vet att ledamoten Helena Gellerman verkligen är besjälad av elektrifiering, och jag har all respekt för hennes kunskap inom området. Jag vet att det är precis den vägen vi måste gå, men den är lite snårig tills vi når ända fram. Vi har ju 4,1 miljoner bilar som rullar på med förbränningsmotorer. Helt ärligt tror jag inte att vare sig jag eller Helena Gellerman vill se 4,1 miljoner nya bilar producerade till 2030 för att byta ut den flottan. Där kommer det naturligtvis att behövas andra åtgärder för att klara målen och utsläppsminskningarna. Då handlar det naturligtvis om den mängd bi drivmedel som man kan producera, bland annat i Helena Gellermans när-område, för att se till att bilarna blir mer klimatsmarta.

Jag undrar alltså när klimatanpassningshandlingsplanen kommer. Ledamoten tycker precis som jag att alla kraftslag behövs, och vi vet att det är vind och sol som måste byggas ut nu om industrin ska klara det. Men eftersom hindren för kärnkraften nu är undanröjda undrar jag också när kärnkraften kommer att vara på plats, fru talman.

Anf. 55 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Jag driver verkligen det här med elektrifieringen. I dag är över 50 procent av bilarna som säljs laddbara, och den andelen ökar. När man för ett år sedan tog bort klimatbonusen fanns många farhågor om att hela elbilsmarknaden skulle rämna. Men det säljs lika många laddbara bilar och elbilar som för ett år sedan.

Vi fortsätter och trycker ut det här. Man kan titta på elbilsbonusen till exempel. Priset på elbilar har gått ned med mer än vad elbilsbonusen låg på. Det är nog mer det allmänna ekonomiska läget som gör att speciellt privatpersoner har svårt att köpa en elbil. Men jag tror att det kommer att rampas upp. Vi kommer inte att lösa det till 2030, men kanske kommer 40–45 procent av alla bilar att vara eldrivna 2030.

Vi behöver en lösning för den resterande delen, och reduktionsplikten är en bra lösning. Jag tror att alla vet om att Liberalerna ville ha en högre inblandning – dock inte så hög som i den upprampning som blir kvar i 14 dagar till; det blir för mycket och för tufft för Sveriges invånare.

När det gäller klimathandlingsplanen och klimatanpassningsplanen är det så att ledamotens parti lade fram klimathandlingsplanen den 18 december 2019, på riksdagens sista dag. I det här jagandet efter när olika planer läggs fram tror jag att ledamotens parti får sätta upp en spegel och fråga sig: Varför lade inte vi fram klimathandlingsplanen 2019 förrän på riksdagens sista dag?

Anf. 56 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet om miljö och klimat. Jag måste snappa upp de sista orden i föregående replik – det kändes som

ett löfte från ledamoten att klimathandlingsplanen kommer på riksdagens sista dag. Vi har ju oceaner av tid fram till dess, så det ser jag fram emot.

Som jag ser det finns det två stora utmaningar inom miljöområdet: klimatkrisen och den biologiska mångfalden. Det har skett internationella förhandlingar och ingåtts överenskommelser inom båda områdena. Men tyvärr får det som handlar om biologisk mångfald alldeles för lite uppmärksamhet, anser jag. Det pratas för lite om robusta ekosystem och om hur vi ska hantera begränsade och hotade arter.

I början av året presenterades en utvärdering av miljömålen, och tyvärr var det en tämligen dyster läsning. Regeringen gör själv en liknande bedömning i texterna i budgeten. Det är inte myllrande liv i våra våtmarker, som vi önskar, och det finns döda bottnar i Östersjön. Det är inte lika många småfåglar nu som tidigare. De flesta av målen kommer vi inte att uppnå, så nu krävs det handling.

Min fråga till ledamoten är: Vad avser regeringen och ditt parti att göra för att klara miljömålen och öka den biologiska mångfalden?

Anf. 57 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. När det gäller klimathandlingsplanen vill jag påpeka att det jag sa var att den förra regeringen lade fram sin klimathandlingsplan på riksdagens sista dag. Självklart kommer vi att lägga fram den före årsskiftet, för det säger lagen. Vi har 14 dagar på oss. Vad jag pekade på var att man ända sedan september har jagat på och frågat: Kommer vi att få se den där klimathandlingsplanen?

Jag delar oron för den biologiska mångfalden. Det var ett seminarium här i riksdagen om insekter. Från SLU:s sida är man väldigt oroad över utvecklingen av insekterna i Sverige. Vi har inte koll på vad för insekter vi har i Sverige, vilket de faktiskt ursäktade sig för under seminariet; man behöver ha mycket mer forskning på det här området. Det är bara ett exempel på vikten av att vi har mycket forskning, så att vi vet var vi står. Det var ett intressant upplägg, tycker jag. Man skulle med den typen av forskning till exempel kunna ta reda på vad kalhyggen har för påverkan på den biologiska mångfalden. Jag delar verkligen ledamotens oro för den biologiska mångfalden.

Anf. 58 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Då är det självklart att klimathandlingsplanen kommer före årsskiftet. Det är betryggande att en liberal säger detta.

Seminariet om pollinerare och insekter deltog även jag på. Det finns en oro kring detta. Men svaret är ju att vi ska ha möjlighet att övervaka vår natur och vår biologiska mångfald på ett bättre sätt. Nu drar regeringen ned på de resurserna. Jag ser i stället att vi behöver ändra hela vårt samhälle.

Vi kan exempelvis inte höja momsens på vissa reparationer eller kraftigt minska anslagen till skötsel av värdefull natur eller till övervakning. Vi måste jobba mer mot en cirkulär ekonomi och ta hand om de resurser vi har. Att ekonomiskt gynna markägare som vill anlägga våtmarker tycker jag är bra. Men i och med klimatförändringarna behövs det ännu mer resurser till biologisk mångfald, eftersom de arter som finns kvar har det ännu tuffare när det blir varmare och torrare.

Ledamotens anförande handlade mest om energi, kärnkraft och elektrifiering och väldigt mycket om att titta i backspeglarna. Jag tänker framåt för vår mångfald, natur och miljö. Där behöver vi göra mer. Vi i Centerpartiet vill satsa ännu mer på skötsel av värdefull natur. Vi lägger över 200 miljoner mer än vad regeringen gör.

Jag ställer min fråga än en gång: Vad avser regeringen att göra inom miljöpolitiken för att framtida generationer ska ha en så ren miljö som möjligt och för att vi ska uppnå miljömålets övergripande perspektiv, nämligen generationsmålet?

Anf. 59 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Tiden går fort när man pratar. Jag tänkte komma in på detta med våtmarker. Det är ju en oerhört viktig del, och där satsar regeringen väldigt mycket pengar. Förut, före den här budgeten, låg det 200 miljoner per år fram till 2030. Nu ökar den här regeringen den satsningen på upp till 600 miljoner. Vi tredubblar alltså den satsningen i princip. Det gör vi för att vi ser att satsningar på våtmarkerna har så otroligt stora effekter på biologisk mångfald, som ledamoten tar upp, men även på utsläpp och i klimatanpassningsarbetet, som det förra replikskiftet handlade om. Vi ska göra vad vi kan för att undvika stora klimatproblem, men vi måste också jobba med klimatanpassningen.

Jag håller med ledamoten om att vi måste jobba mycket mer med miljövärdena. Det är därför till exempel Östersjön är ett väldigt viktigt område för oss – att se till att vi har ett fiskbestånd som är hållbart över tid, att vi klarar algblomning och att fisken kan vandra upp genom floderna från Östersjön för att kunna reproducera sig. Vi ser också att det finns väldigt mycket som behöver göras när det gäller invasiva arter. Vi behöver göra mer för att klara detta. Problemet blir större och större för varje år som går, och vi måste ta tag i den frågan i närtid.

Anf. 60 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! I sitt anförande nämner Helena Gellerman dels elektrifiering, dels tillståndprocesser; jag vill uppehålla mig vid detta.

Vi behöver en snabb omställning av transportsektorn för att nå våra klimatmål, både dem som fastställts av riksdagen och våra bindande klimatmål inom EU. Ledamoten lägger fram förslag om premier vid köp av ellastbilar, skrotningspremie för den som köper en elbil och snabbare utbyggnad av laddinfrastruktur. Alla dessa åtgärder har vi från Miljöpartiet drivit och även byggt upp stödsystem för medan vi satt i regering tillsammans med Socialdemokraterna.

Men detta räcker inte. För att klara transportsektorns omställning behöver vi bland annat byta ut fordonen från fossildrivna till eldrivna. Vi behöver effektivisera transportsektorn så att de totala energibehoven minskar. Och vi behöver byta ut drivmedlen i den befintliga fordonsflottan.

Nu går man vidare med alla de förslag som finns kvar. Men därutöver väljer regeringspartierna att öka inblandningen av fossilt i den svenska transportsektorn – att öka vårt fossilberoende och vårt beroende av olja till volatila oljepriser och därmed göra oss mer sårbara för prischocker.

Jag skulle vilja se förslag som faktiskt på riktigt minskar utsläppen och ställer om transportsektorn. Att bara ha kvar några förslag är inte en lösning.

När det gäller tillståndsprocesserna finns det färdigutredda förslag som den här regeringen har valt att inte gå vidare med. Man avsätter mer resurser till några myndigheter för tillståndsprocesser; det är bra, men fullständigt otillräckligt. Samtidigt sänker man dock stödet till bostadsbyggande, vilket gör att stöden för den gröna omställningen haltar markant.

Anf. 61 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för en mängd frågor! Jag ska se om jag hinner adressera dem.

Jag är den första att säga att jag tycker att Klimatklivet och Industriklivet, som den förrförra regeringen införde, var bra. Jag tycker att många delar var väldigt positiva.

Vi har till exempel diskuterat elbilsbonusen här. Mitt parti Liberalerna är egentligen inte för stöd och subventioner. Men i och med att det råder en sådan tidskris när det gäller att få åtgärder på plats för att klara klimatet måste staten gå in och hjälpa till. Då kan man i ett inledningsskede när ett teknikskifte sker gå in med pengar för att knuffa igång företag. Därför tyckte vi att elbilsbonusen var okej i och med att den i början betalades av malusdelen i bonus malus-systemet. Men när försäljningen av laddbara bilar nu är över 50 procent och malusen inte längre täcker bonusen ska man ta bort den. Då ska man i stället, som vi gör nu, satsa på stora premier för att knuffa igång försäljningen av ellastbilar och elarbetsmaskiner och få igång den marknaden.

När det sedan gäller bostadseffektivisering finns det vissa saker man kan göra. Men när priset på el steg dramatiskt såg vi också att folk började göra saker på egen hand, för då var det lönsamt. Mycket av detta kan man alltså göra och räkna hem själv, och där ska inte staten gå in och hjälpa till.

Anf. 62 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Det är en rad styrmedel som behålls, som Klimatklivet, Industriklivet och gröna kreditgarantier. Miljöpartiet införde dessa i regering tillsammans med Socialdemokraterna, och de finns kvar. Detta motsätter jag mig givetvis inte.

Men Liberalerna säger att man vill ta bort elbilsbonusen och kraftigt sänka reduktionsplikten men kommer inte med alternativ politik som säkerställer att vi når klimatomålen, och det är detta som är problemet. Effekten blir nämligen ökade utsläpp, förvärrad klimatkris och ökade risker för svenska hushåll och företag, som blir mer utsatta för klimatrelaterade risker. Och det leder till att Sverige inte når de riksdagsfastslagna målen och de bindande åtaganden vi har gentemot EU, vilket gör att vi riskerar höga böter från EU eller en enorm osäkerhet; jordbruket och skogsbruket vet inte i dag om man ska behöva täcka upp för regeringens klimatmisslyckande på transportområdet. Här behöver vi tydliga svar.

När det gäller tillståndsprocesserna är det en av tre saker som behövs för den gröna industriomställningen. Vi behöver snabbare tillståndsprocesser, kompetensförsörjning och el på plats nu, i närtid. Detta löses inte med kärnkraft eventuellt någon gång i framtiden, utan det handlar om förbättrad effektutdelning, energieffektiviseringar och snabb utbyggnad av förnybar elproduktion.

När det gäller kompetensförsörjningen är bostadsbyggandet helt centralt för att människor ska flytta till de aktuella orterna, bygga sig ett hem och en framtid och ta de jobb som uppstår i samband med den gröna omställningen. Men regeringen har alltså dels kraftigt dragit ned på stödet för energieffektiviseringar i bostadssektorn, som bidrar både till att man blir mindre priskänslig och till ett bättre boende, dels dragit ned på stödet till bostadsbyggande, vilket är en pusselbit när det gäller kompetensförsörjningen. Det är detta som gör att stödet från regeringens sida till den gröna industriomställningen haltar markant.

Anf. 63 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ytterligare frågor! Det är svårt att hinna med dem.

En sak som Liberalerna var väldigt tidigt ute med var exempelvis CCS och CCU. Jag nämnde inte detta i mitt anförande, för det finns mycket man behöver göra. Men med koldioxidinfångning kan vi samla in väldigt mycket av den biogena koldioxiden och antingen lagra den eller skapa nya bränslen, som elektrobränslen.

Jag håller med ledamoten om att vi behöver mer fossilfria bränslen, och där är både biodrivmedel och elektrobränslen väldigt viktiga, inte minst för att flyget och sjöfarten ska kunna ställa om. Detta är ett område där vi driver på för att vi ska få ett system till stånd och företagen, inte minst Stockholm Exergi här i Stockholm, ska våga satsa på koldioxidinfångning.

När det sedan gäller tillståndsprocesserna är detta, som jag sa i mitt anförande, oerhört viktigt. Tidsfaktorn är otroligt viktig när det gäller klimatet. Kan vi inte snabba på och få nya batterifabriker på plats måste vi producera bilar med batterier från Kina, med mycket högre klimatutsläpp än om vi tillverkar dem i Sverige. Det handlar om fossilfritt stål och elektrobränslen till flyget. Tillståndsprocesserna är oerhört viktiga. Vi måste korta ned dem och skapa parallella processer.

Sedan blev jag lite fundersam när ledamoten tog upp kärnkraften. Det var ju faktiskt ledamotens parti som drev på för att vi skulle lägga ned fyra kärnkraftverk under den tid som ledamotens parti satt i regeringsställning.

Anf. 64 STINA LARSSON (C):

Fru talman! I förra veckan var jag på Återvinningsindustriernas julavslutning. Det var en trevlig tillställning, och vi fick ta del av en ny rapport från Kantar Sifo. Rubriken var *Väljarnas förtroende för regeringens miljö- och klimatpolitik*. Det var en jämförelse mellan tre aktörer – regeringen, näringslivet och EU – och en analys av vad svenska folket tycker om dessa tre parter sätt att se på miljö- och klimatpolitiken. Störst förtroende hade EU, tätt följt av näringslivet. De låg båda runt 50 procent. På jumboplats kom regeringen med knappt 40 procent. Det är förvånansvärt höga siffror för Tidöpartierna, skulle jag vilja säga, men då har man ju också frågat de egna sympatisörerna.

Själv har jag inget vidare högt förtroende för regeringen – inget alls i dessa frågor, måste jag erkänna – även om vi på många sätt tycker likadant. Men i stället är jag väldigt stolt över EU:s miljö- och klimatpolitik. Där har man verkligen flyttat fram positionerna, där vi i Sverige nu behöver skärpa till oss i vårt miljöarbete.

Jag är exempelvis glad för överenskommelserna om handeln med utsläppsrätter, The Green Deal, Fit for 55, avfallsförordningen och förpackningsförordningen, som man ju diskuterade i går.

Vad skulle vi ha diskuterat för miljöpolitik i miljö- och jordbruksutskottet utan EU? Vilka beslut har vi tagit den senaste tiden i Sveriges riksdag för en förbättring för miljön och klimatet? Det är inte många, måste jag säga. Vi har för all del beslutat om reduktionsplikten, men det ökar ju snarare utsläppen.

I stället har vi väntat på en klimathandlingsplan. När kommer den? Jag har hört många förslag från regeringen: i början av 2023, före sommaren, till hösten, före jul och nu senast kanske någon gång i början på nästa år. Men det var väl någon på departementet som insåg att det vore olämpligt att bryta mot lagen, så det senaste budet är nu före årsskiftet.

Den som väntar på något gott väntar ju ofta för länge. Klimatfrågan och klimatkrisen är här och nu. Detta går inte att lösa någon annan gång eller någon annanstans. Det behövs åtgärder nu.

Varför tar det då så lång tid? Är inte Tidöpartierna överens om prioriteringarna? Ja, så är det nog, trots att det har varit presskonferens om att man är överens om nettonollutsläpp av växthusgaser till 2045. Men hur blir det med delmålen då, och etappmålen till 2025, 2030 och 2040 och indikatorerna? Ja, dem lämpar man över på Miljömålsberedningen. Det är ett alltför enkelt sätt att sopa det hela under mattan.

Det gäller att man verkligen bryr sig om vad Miljömålsberedningen kommer fram till, och det har man ju inte alltid gjort historiskt.

Fru talman! Under de ett och ett halvt år som Ulf Kristersson har varit statsminister har regeringen fattat beslut som sammantaget ökar klimatutsläppen, och denna budget går i mångt och mycket i samma riktning. Man skär ned på utgiftsområdet, och det drabbar också klimat, miljö och natur. Det syns också i regeringens egna bedömningar.

Ni har säkert sett tabellen för etappmålen. Där är det många mål som inte uppnås, exempelvis Ett långsiktigt utsläppsmål till 2045. Det uppnås inte. Minskning av växthusgasutsläpp i ESR-sektorn till 2030 och 2040 uppnås inte. Minskning av växthusgasutsläppen från inrikes transporter till 2030 uppnås inte. Minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar till 2025 uppnås inte.

Det finns också flera punkter som är lite osäkra. Det som uppnås är förstås bra. Det handlar om läkemedel i miljön till 2030 och dagvattenhanteringen på olika sätt. Det uppnås, och det är bra.

Men, fru talman, hur hade det då sett ut om Centerpartiet hade fått bestämma? Jag ska först säga att vi inte står bakom regeringens budget. Vi har i stället en egen budget ska som ses som en helhet, och därför har vi inget eget yrkande här. Jag hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande.

Ja, om vi hade fått bestämma hade det absolut sett annorlunda ut. I vårt budgetförslag och genom vår miljöpolitik, en folkrörelse för klimatet, ger vi alla en möjlighet att delta i den gröna omställningen, inte minst de landsbygdsbor som är beroende av bilen. För att ha råd att byta till en klimatvänligare bil vill Centerpartiet införa en ny klimatbonus. Det gäller för elbilar i den lägre prisklassen, nya och begagnade och dessutom för begagnade hybrid- eller gasbilar. Bonusen skulle vara på runt 50 000 kronor och gälla för bilar som kostar mindre än 400 000 kronor. Vår klimatbonus är

betydligt enklare att söka, 20 gånger mer omfattande och betydligt bättre än den skrotningspremie som regeringen föreslår.

Vi vill också se till att få fart på den inhemska produktionen av bio-bränsle med vårt förslag om att tanka svenskt, en modell som sänker priset på biobränsle och justerar avgifter och skatter kopplade till reduktionsplikten. Därmed hålls växthusgaserna nere.

I den rapport som jag berättade om inledningsvis har man stor tilltro till näringslivet. Och det kan jag förstå och instämma i. I dag ligger svensk industri på många sätt före politiken i klimatomställningen. Det handlar exempelvis om satsningar på fossilfritt stål, batterifabriker, minskade metanutsläpp inom köttindustrin, nya proteinkällor, biodrivmedel och elflyg.

Fru talman! Vi skulle också ha satsat på ännu mer stöd till näringslivets gröna omställning. Klimatpolitiken måste skapa förutsättningar att växla upp till nästa nivå. Det kräver att politiken gör sin del när det kommer till kompletterande investeringar, förutsättningar för en fungerande hemmamarknad, incitament och nödvändiga regelförenklingar.

Vi prioriterar därför i vårt budgetförslag att ytterligare förstärka det framgångsrika Industrielivet, som är det främsta instrumentet för att stödja industrins klimatomställning. Vi välkomnar också att regeringen i linje med Centerpartiets tidigare förslag nu vill förstärka laddinfrastrukturen och förlänga den av Centerpartiet initierade klimatbonusen för lastbilar.

Fru talman! I Centerpartiets förslag satsar vi också över 200 miljoner mer än regeringen på skötsel av värdefull natur. Tyvärr såg vi att regeringen minskade anslagen kraftigt förra året, och även kommande år ser det tufft ut att ta hand om friluftslivet och bibehålla alla naturvärden runt om i vårt land.

Landets länsstyrelser svarade på en enkät i höstas att det finns många arbetsuppgifter som inte kommer att kunna genomföras under det kommande året på grund av regeringens nedprioriteringar. Resurserna räcker helt enkelt inte till för att ta hand om hagmarker, ängsslätter, restaurering av natur, naturvårdsröjning och bekämpning av främmande invasiva arter. Det vill vi ändra på.

En del i arbetet är att upprätthålla livsmiljöer och fungerande ekosystem, och då krävs det kontinuitet och långsiktighet. De naturreservat och nationalparker som finns är värdefulla för den biologiska mångfalden och för människors möjlighet att komma ut i skog och mark.

Den biologiska mångfalden hänger starkt samman med klimatförändringarna. Till exempel ser vi att vissa invasiva arter ökar när det blir varmare. Ett sådant exempel är det kanadensiska gullriset, som riskerar att hota inhemsk vegetation när det blir varmare och torrare. Dessa arter har spridits kraftigt framför allt i södra Sverige under de senaste åren och är ett stort bekymmer för den biologiska mångfalden eftersom de tränger undan andra växter.

Centerpartiet anser också att vi borde ta bättre vara på människors förmåga att hjälpa till och bidra till att öka den biologiska mångfalden. Det handlar om att informera och att låta människor som är ute i skog och mark hjälpa till med att identifiera och plocka bort växter som inte hör hemma i våra ekosystem.

Fru talman! Det är tydligt att denna regering inte har miljö- och klimatfrågorna högst på dagordningen. Centerpartiet prioriterar annorlunda än Tidöpartierna. Vi satsar på de areella näringarnas gröna omställning med

över 100 miljoner kronor mer än regeringen, vi satsar ännu mer på skötsel av värdefull natur och vi har mängder av förslag för en cirkulär ekonomi. Vår prioritering av miljöfrågorna gäller på alla nivåer – i EU, här i riksdagen, i regionerna och i kommunerna.

Fru talman! Min önskelista till julen och till regeringen är:

- Gynna företag som vill satsa på den gröna omställningen!
- Se till att gynna cirkularitet, så att det finnas gott om hållbara paket under granen!
- Prioritera miljö- och klimatpolitiken, så vi kan vara stolta svenskar i de internationella förhandlingarna!

Och kära tomten, klimatkrisen är här och nu. Därför behövs en bra klimat-handlingsplan omgående. Låt inte påskharen stå för leveransen!

Med detta vill jag önska er alla en riktigt god jul.

Anf. 65 BEATRICE TIMGREN (SD):

Fru talman! Vår vision är en ambitiös och samtidigt effektiv klimat- och miljöpolitik som gynnar alla medborgare och företags möjligheter att verka och bedriva verksamhet i hela vårt land. Vi strävar efter att inte bara upprätthålla utan också förstärka våra insatser för naturvård, bevarande av biologisk mångfald och stärkande av våra ekosystemtjänster på både nationell och internationell nivå.

Ett område inom detta betänkande som jag vill framhäva gäller vår förstärkta hantering av skadliga kemikalier. Regeringen har ökat anslaget till Kemikalieinspektionen, vilket möjliggör en intensifierad tillsyn av kemiska produkter och bekämpningsmedel. Den ökade budgetkapaciteten är avgörande för att säkerställa en högre skyddsnivå, särskilt i en tid då den växande direktimporten via e-handel innebär nya komplexa utmaningar.

Ett förstärkt samarbete mellan Kemikalieinspektionen, Tullverket och relevanta EU-myndigheter har spelat en central roll i detta arbete. Genom detta samarbete kan vi mer effektivt övervaka och reglera den internationella handeln med kemiska produkter, vilket är avgörande för att skydda befolkningen mot risker.

En grundlig granskning av e-handeln under 2022 avslöjade att en betydande andel produkter inom områden som elektronik, smycken och leksaker hade allvarliga brister. Denna insikt förstärker vårt engagemang för strikt övervakning för att skydda våra medborgare från farliga ämnen.

Vårt arbete för att minska förekomsten av läkemedel och mikroplaster fortsätter.

Vi tar nu aktivt itu med tidigare otillräckliga insatser mot invasiva främmande arter. Enligt en rapport från Riksrevisionen 2022 har den tidigare regeringens åtgärder mot dessa arter inte varit framgångsrika. Invasiva arter utgör ett betydande hot mot vår unika biologiska mångfald, och för att möta denna växande utmaning har vi fattat beslut om att öka vårt anslag för att bekämpa invasiva arter. Genom den ökade finansieringen demonstrerar vi vårt fasta engagemang för att aktivt bevara Sveriges rika naturarv och skydda det från negativ påverkan.

Låt mig till sist understryka att vi samtidigt balanserar vårt ekonomiska ansvar med en ambitiös miljö- och klimatpolitik. Vi är fast beslutna att agera ekonomiskt ansvarsfullt – utan att öka statsskulden eller bidra till ytterligare inflation. Genom att noga väga varje investering och utgift säkerställer vi att åtgärder inom miljö och klimat inte bara är effektiva utan också ekonomiskt hållbara.

Jag vill passa på att önska alla en god jul.
(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf och Mattias Eriksson Falk (båda SD).

Anf. 66 ELIN SÖDERBERG (MP):

Fru talman! Jag får tacka mina kollegor för halstabletter och hoppas att rösten håller.

Vi har i dag en debatt om regeringens klimatbudget. I bilagan till denna budget står det tydligt att till följd av beslut fattade mellan den 1 juli 2022 och den 1 juli 2023 beräknas utsläppen öka med 5,9 till 9,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter till 2030.

I dag har jag hållit i en presskonferens där vi från Miljöpartiet tydliggjorde att detta är allvarligt missvisande siffror. De samlade utsläppsökningarna till följd av besluten fattade mellan dessa tidpunkter är nämligen uppemot 50 miljoner ton. Det är ju summan av utsläpp över tid som räknas.

Man räknar alltså med att utsläppen år 2030 blir ungefär 6 till 10 miljoner ton högre än vad de skulle ha varit om den politik som fanns på plats innan Miljöpartiet lämnade regeringen hade fått fortgå. Men till följd av de beslut som Tidöpartierna har fattat kommer alltså utsläppen att öka med närmare 50 miljoner ton fram till 2030. Det är utsläpp som kommer att värma oss i hundratal år framöver.

Jag förväntar mig att regeringen i sin kommande klimathandlingsplan både städar upp när det gäller de extremt stora utsläppsökningarna och levererar åtgärder för att säkerställa att Sverige når sina riksdagsklubbade klimatmål och våra bindande åtaganden inom EU.

Klimatomställningen handlar om att undvika risker för människors liv, hälsa och egendom. Klimatanpassningsarbetet är också en viktig pusselbit för att säkerställa att vi är ett robust land och att vi står starkt rustade för det förändrade klimat som väntar.

I dag har ledamöter från regeringspartierna fått frågor om när klimathandlingsplanen, som enligt lag ska komma före årsskiftet, kommer. Vi har ännu inte fått tydliga besked. Regeringspartierna har också fått frågor om när den klimatanpassningsstrategi som regeringen ska presentera väntas komma. Där har vi inte heller fått några förslag.

Klimatkrisen är vår tids ödesfråga, sa Moderaternas ledamot. Men i stället för att presentera en klimathandlingsplan och en klimatstrategi har man presenterat åtgärd efter åtgärd som ökar utsläppen av växthusgaser och förvärrar klimatkrisen. Och man har i budgeten avvecklat medel till centrala myndigheters arbete med klimatanpassning för att skydda samhället från klimatförändringens konsekvenser.

Från Miljöpartiets sida ser vi ytterst allvarligt på detta. Vi vill driva en klimatomställning som ser till att vi skyddar hela landet och alla verksamheter från klimatförändringens risker. Vi vill också tillvarata de möjligheter som klimatomställningen innebär. Det handlar om att säkerställa att det finns en stark positiv samhällsutveckling i hela landet tack vare en grön omställning.
(Applåder)

I detta anförande instämde Emma Nohrén (MP).

Anf. 67 JOHANNA HORNBERGER (M):

Fru talman! Naturen och vattnet ligger Sverige och oss som bor här nära hjärtat. De allra flesta av oss har en nära relation till havet, sjön eller vattendraget. Sverige har en av Europas längsta kuster och många sjöar och vattendrag. Vi är granne med tusen sjöars land. Vi är bortskämda med vatten i överflöd både i glaset och runt knuten. Men, som med mycket annat, vårt vatten ska inte tas för givet.

Fru talman! Vi har mål för arbetet med att förbättra kvaliteten på vårt vatten. Ett av dessa mål är miljökvalitetsmålet Ingen övergödning. Kanske är övergödningen, så som vi inte vill se den, mest känd i Östersjön, där algbloomingen är lätt att se en varm sommardag. Överskott av näringsämnena fosfor och kväve i vattnet i Östersjön ger upphov till övergödning och algbloomingar. Utbredningen av syrefattiga och syrefria bottenar är nu den största som uppmätts.

I Sverige görs redan i dag ett bra och gediget arbete för att motverka övergödningen, men det är inte tillräckligt. Vi behöver göra mer. Regeringens satsar därför 158 miljoner kronor ytterligare nästa år på skydd av Östersjön och andra vattendrag, vilket innebär 1,4 miljarder totalt.

Fru talman! Regeringens satsningar på Östersjön finns i utgiftsområde 20, som vi debatterar i dag. Regeringen ser utmaningen med hur våra vatten utvecklas och satsar alltså ytterligare 158 miljoner kronor nästa år på åtgärder för bättre kvalitet i hav och vatten. Det är medel som kan användas för att restaurera och skydda vatten- och havsmiljöer.

Ökade resurser till lokala vattenvårdsprojekt med så kallade LOVA-bidrag kan nämnas. Där kan exempelvis markägare och lantbrukare få stöd och råd om hur de ska minska näringsläckaget från sina verksamheter och om hur fosfordammar kan anläggas och kalkning mot försurning genomföras.

Det satsas 71 miljoner kronor på att skydda fler havs- och vattenområden, vilket är ett viktigt verktyg i arbetet för en god miljöstatus i hav och vatten. Det satsas 50 miljoner kronor på att återställa och förbättra vatten där miljön påverkas negativt och 37 miljoner kronor på övriga åtgärder för havsmiljön, inklusive att motverka övergödning.

Fru talman! Återställande eller återvätning av våtmarker minskar övergödningen. Regeringen satsar därför 155 miljoner kronor på återvätning av våtmarker. Satsningen på våtmarker ska bidra till minskade utsläpp, förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Våtmarker minskar också risken för översvämningar och stärker landskapens skydd mot torka och brand.

Sammanfattningsvis, fru talman, ser vi i utgiftsområde 20 flera av regeringens satsningar: fler vattenområden skyddas, fler vattendrag restaureras och fler våtmarker återställs. Detta är satsningar som tillsammans syftar till att i ännu större utsträckning motverka övergödning i Östersjön.

God jul till er alla!
(Applåder)

Anf. 68 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Johanna Hornberger, för anförandet! Detta är ett ämne som vi båda delar intresset för, så jag kunde inte låta bli att ta replik.

Det är bra att regeringen satsar på dessa saker. Samtidigt tog man bort över 300 miljoner från anslaget förra gången. Nu har det återställts lite, men det fattas fortfarande nästan 200 miljoner jämfört med 2022. Men de åtgärder som kan göras ska göras. Det är bra.

Vi behöver ha åtgärder på land och i kustområden där vi ska få bukt med övergödning och andra miljögifter. Det enda jag har sett annars på detta område från regeringen är att man ska reformera eller i många fall ta bort strandskyddet, som är en av våra absolut bästa miljölagar och som säkerställer att vi har ett skydd runt stränderna, som är uppväxtmiljö och som buffrar när det gäller dessa saker.

Inom biologin pratar vi om bottom-up-effekter och top-down-effekter. Det handlar om utsläppen i en del. Vi har algerna som kan ta upp övergödningen, men i andra änden har vi toppredatorerna och stor fisk. Ett friskt ekosystem har bättre resiliens mot detta, och om vi har stor fisk i havet har vi också bättre motståndskraft mot till exempel övergödning.

Detta är en bristvara i Östersjön i dag. Vi har sett att sillbestånden är så små och i så dåligt skick att kommissionen föreslog nollfiske. Trots detta kom ministern hem med vad han tyckte var glada besked om att vi ska fortsätta fiska, om än inte lika mycket. Han sa att det var för att rädda det småskaliga fisket. Dock kommer den allra största delen att dras upp av de stora industritrålarna.

Min fråga till ledamoten är därför: Hur säkerställer regeringen att de fiskekvoter som nu kommer går till just småskaligt fiske för humankonsumtion?

Anf. 69 JOHANNA HORNBERGER (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Fiske debatterar vi ganska regelbundet, och jag delar ministerns glädje över att vi har fått ned kvoterna på sillfisket i Östersjön genom den förhandling som skedde i höstas.

Det är allmänt känt att vi behöver ha en förhandlingsmöjlighet i EU för att kunna påverka fisket. Om vi inte hade tagit den position som vi gjorde hade vi inte haft möjligheten att, som vi nu gjorde, få ned kvoterna på ett bra och stabilt sätt inför framtiden.

Samtidigt fick man till ett förslag som innefattar ett säkrande av det småskaliga fisket och kvoterna för dem. Om kommissionens förslag hade klubbats igenom hade det blivit motsatsen, att de hade fått stå helt i skuggan.

Anf. 70 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Det hade kanske varit omöjligt att komma ned till en nollkvot. Anledningen till att kommissionen

valde att gå fram med att inte ha något fiske alls på sill var att man såg att bestånden har över 5 procents risk att krascha även utan fiske. Beståndet är alltså i så dåligt skick nu att man även utan fiske faktiskt inte är säker på att det finns en tillräckligt stor lekbiomassa, alltså tillräckligt många som kan föröka sig.

Den regel som kommissionen hängde upp detta på heter artikel 4.6. Det är väldigt allvarligt. Det är en broms. Om det visar sig att man med de fleråriga fiskeplaner som finns inte uppnår målen kommer man kanske att behöva dra i nödbromsen därför att bestånden är i så dåligt skick. Men i stället för att dra lärdom av detta vill kommissionen och fiskerådet nu i stället ta bort artikeln. Det verkar snabbbehandlas just nu. Vi fick reda på i dag att detta kommer upp i Coreper på onsdag.

Jag har två frågor. Kommer regeringen att arbeta för att artikeln inte ska tas bort på detta snabba vis, utan några som helst överläggningar med andra, och kämpa för att den ska finnas kvar som den säkerhetsventil den är? Och återigen: Hur kommer regeringen att säkerställa att de kvoter vi har förhandlat fram faktiskt går till det småskaliga fisket och inte till industrifåren?

Anf. 71 JOHANNA HORNBERGER (M) replik:

Fru talman! Tack igen, ledamoten, för två mycket bra frågor!

Vi kan väl börja med att vara överens om att den vetenskapliga rådgivningen är viktig i det arbete som sker med att sätta kvoter för alla hav och vatten men framför allt för Östersjön. Moderaterna har arbetat för de vetenskapliga råden och för att Ices ska kunna få bättre förutsättningar att ge sina råd. Därför har en process startats i denna riktning vad gäller till exempel beståndens storlek och åldersstruktur. Vi ser fram emot att detta ska fortsätta.

När det gäller den oro och diskussion kring artikel 4.6 som ledamoten tar upp i dag har det kommit till min kännedom att man har olika bedömningar och tolkningar av denna regel. I ljuset av de förhandlingar som skett är det kanske bra att detta nu ses över för att se vad det kommer att innebära. Utgången av det här får jag låta bli att kommentera, för den känner jag inte till ännu. Vi kan dock konstatera att det blev en fråga under förhandlingarna och att det nu tas upp.

Jag vill i mitt svar också passa på att slå ett slag för vetenskapen. Det är ändå den vi bör basera våra råd på, och det är utifrån den vi bör besluta om våra kvoter.

Sen fick jag en fråga om det småskaliga fisket, som länge har legat Moderaterna varmt om hjärtat. Jag kan bara konstatera att säkrandet av de småskaliga fiskarnas förutsättningar har varit en av grundpelarna i regeringens kvotförhandlingar i EU under hösten.

Jag tackar åter ledamoten för frågorna.

(Applåder)

Anf. 72 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman, riksdagsledamöter, svenska folket! Vi upplever en klimatkris just nu, med fler naturkatastrofer som följd. Vi ser stormar, torka och överhettning men också extremväder, som leder till att människor drabbas mycket hårt. Sommaren 2023 såg vi rekordvarma temperaturer. I EU upplevde Spanien och Portugal brännande hetta. Även Norden upplevde om-

fattande extremväder detta år, framför allt stormen Hans som svepte igenom sydöstra Sverige i augusti, översvämningar på flera håll i landet och skred som har påmint oss om de extremväder och klimatförändringar som drabbar världen just nu.

Årets klimattoppmöte, som min gruppledare Anna-Caren Säterberg förtjänstfullt beskrev utfallet från, blev ännu en gång en vittnesskildring över de mest utsatta länderna i världen. Det är länder som riskerar att gå under som en följd av den globala upphettningen.

Klimatet är därför med rätta ett av de politiska områden som väcker störst engagemang i Sverige, inte minst i Föreningssverige, och som oroar många i svenska folket. För vanligt folk är det frågor som handlar om hur vardagen sätts ur spel som oroar. Det handlar om översvämningar – vad som händer med min källare eller lägenhet om huset drabbas. Det handlar om turbulenta priser för fossil energi. Det handlar om hetta, skred, klimat-oro och kostnadskris.

Samtidigt finns en stor omställningsvilja hos svenska folket. 86 procent är beredda att själva ställa om sin livsstil, visar en opinionsundersökning som TV4 har beställt. Det är bra, men det är också en uppmaning till politiken att hjälpa till och göra omställningen rättvis.

Tvärtemot vad som skulle behövas är regeringens politik på området bedrövande begränsad, otydlig och bakåtsträvande. Klimatverktyg som reduktionsplikten försämras. Stöd till klimatanpassning minskas. Klimatmål till 2030 ifrågasätts. Samtidigt pekar forskarna på att de kommande åren fram till 2030 är de viktigaste om vi vill klara Parisavtalet.

Men regeringen är just nu mest intresserad av att minska ambitionen. Man vill också skrävla om hur effektiv man är. Att hitta klatschiga sloganer verkar viktigare än att få jobbet gjort. Det handlar om effektiv klimatpolitik, får vi ständigt höra av klimatministern. Men det är svårt att förstå vad som är effektivt med att skjuta upp arbetet. Det blir tvärtom mycket ineffektivt. Det är också ett stort svek när politiken lämnar walkover i vår tids stora omställning.

Klimathandlingsplanen är ett viktigt redskap för att konkretisera, samordna och förtydliga hur Sverige ska lyckas med sina klimatpolitiska mål. Den senaste klimathandlingsplanen som den socialdemokratiskt ledda regeringen beslutade om 2019 innehöll beskrivningar av åtgärder som den dåvarande regeringen ansåg nödvändiga för att lyckas. Det handlade om tvärssektoriell nivå och om olika utsläppssektorer med särskilt fokus på transportsektorn. Men nu hör vi ingenting. Vad ska klimathandlingsplanen egentligen innehålla, och när ska den presenteras? Blir det på julafton? Då får vi hoppas att det blir goda julklappar i klimathandlingsplanen eftersom de kommer att behövas.

God jul!
(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring och Anna-Caren Säterberg (båda S).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 10 Stärkt tillgång till läromedel

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU6
Stärkt tillgång till läromedel (prop. 2023/24:21)
föredrogs.

Anf. 73 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Fru talman! Frågan om läromedel är mycket viktig för Sverige, för svenskt skolväsen, för lärare, för elever och inte minst föräldrar. Under många år har svensk skola inte prioriterat läroböcker. Enligt en rapport som kom för några år sedan från Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund – de som nu har gått ihop till Sveriges Lärare – Sveriges Elevråd och Sveriges Elevkårer saknar var femte lärare nödvändiga läromedel för att kunna bedriva en hållbar undervisning. Också för några år sedan gjorde Lärarnas Riksförbund en enkät bland lärare som visade att lärare i svensk skola lägger i genomsnitt 80 timmar per år på att ta fram egna läromedel, som alltså inte är kvalitetssäkrade av läromedelsföretag.

Det här är inte klokt. Vi vet att läroböcker av hög kvalitet hjälper elever i undervisningen, ökar likvärdigheten i skolan, avlastar lärarkåren och är ett stort stöd till föräldrar som hjälper barnen med läxor. Ändå har svenska kommuner och fristående skolor satsat så lite.

Det finns något som heter Läromedelsbarometern som tas fram av läromedelsföretagen. Den statistik de tar fram är den mest enhetliga vi har att tillgå, och där kan vi se hur mycket – snarare hur lite – resurser som läggs på läromedel i den svenska grundskolan uppdelat per kommun.

Det senaste året Läromedelsbarometern har redovisat siffror för år 2021. Då lades i genomsnitt i svensk grundskola endast 859 kronor per elev på läromedel. Det var ändå en ökning från tidigare år. Vi talar alltså om 859 kronor per elev på läromedel i samtliga ämnen under ett läsår. Det är alltså mindre än vad en prenumeration på tidningen Bamse kostar – nämligen 940 kronor, kan jag upplysa om.

Man kan också jämföra med våra grannländer. När svenska elever fick läromedel motsvarande 859 kronor i genomsnitt var siffran för eleverna i Norge mer än 1 600 kronor på läroböcker per läsår. I Finland är siffran mer än 1 400 kronor per elev.

Fru talman! Från Liberalernas sida gjorde vi stora satsningar på läroböcker i våra budgetar när vi satt i opposition. Efter maktskiftet i höstas satte den nya skolministern direkt spaden i jorden för stora satsningar på läromedel och läsning. Det här sker i flera steg.

Det första steget är att öka resurserna. Det är lättast; det är bara att anslå. Det andra steget är det vi debatterar i dag, nämligen att tydliggöra elevers rätt till läroböcker och läromedel och att i skollagen förtydliga definitionerna av dem. Därefter kommer regeringen att fatta beslut om att stärka skolbiblioteken och satsningar på att köpa in skönlitteratur till skolor. Det här är bara några exempel på vad vi gör för att öka läslusten bland unga, för att stärka elevers kunskaper och för att höja resultaten i den svenska skolan.

I budgetpropositionen för detta år satsades 680 miljoner kronor på ett riktat statsbidrag på läroböcker. I budgeten för nästa och efterkommande år sker en permanent satsning på 555 miljoner kronor årligen på läro-

böcker. Det motsvarar ungefär 1 miljon läroböcker per år. Det är nödvändigt och mycket välkommet.

Man kan dock notera att vissa kommuner inte tycks prioritera läroböcker särskilt högt. Ett exempel är det rödgröna styret i Göteborg. De ville göra stora nedskärningar på läromedel under detta år. Det ledde till ett ramaskri och artiklar i Göteborgs-Posten. Liberalerna drev frågan aktivt, och i allra sista stund lämnade vänsterstyret i Göteborg – motvilligt, bör faktiskt sägas – in en ansökan att få del av statsbidraget.

I Stockholms stad är det ännu värre. Där har det rödgröna styret i dagsläget endast ansökt om 5 miljoner kronor, trots att man har rätt till 43,5 miljoner kronor från statsbidraget baserat på det elevunderlag Stockholms stad har. De rödgröna som styr i Stockholm väljer alltså att gå miste om, vad det ser ut i dagsläget, 38 ½ miljon kronor som skulle kunna gå till läroböcker för Stockholms elever. Det är bedrövligt.

Vi behöver läroböcker av hög kvalitet och till alla elever. Den proposition som detta betänkande berör handlar om definitionen av läromedel i skollagen och förtydligande i skollagen av elevernas rätt till tillgång till läromedel. Regeringen föreslår att skollagen ska kompletteras med definitioner av begreppen läromedel, lärobok och lärarverktyg.

Läromedel ska definieras som ett helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen och överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplan.

Det ska vara utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art. Det är ganska viktigt, för det gör att det framför allt är bokförlag och läromedelsförlag som producerar läromedel i Sverige. Man kan ibland se exempel på annat i svensk skola.

En lärobok, fru talman, ska definieras som ett tryckt läromedel med eller utan digitala komponenter. Lärverktyg ska definieras som läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk – det kan vara skönlitteratur, till exempel – samt utrustning och material som används i undervisningen.

Regeringen föreslår även att det ska förtydligas i skollagen att elever utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Därtill måste ambitionen, i alla fall enligt mig och mitt parti Liberalerna, vara att alla elever också ska kunna behålla sina läroböcker.
(Applåder)

Anf. 74 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman, ledamöter och åhörare på läktaren! Det är inte varje dag som Fredrik Malm och jag står i den här kammaren och är överens om en fråga, måste jag säga. Det är väl ett sundhetstecken, i alla fall för mig.

Samtidigt vet vi att regeringen å ena sidan säger att man ska satsa på mer läromedel. Man skjuter även till medel i budgeten, ska jag säga. En av de få positiva delar man kan se i budgeten är den avseende läromedel. Men vi som har suttit som kommunpolitiker vet att de pengarna aldrig kommer att gå till läromedel på grund av att regeringen å andra sidan håller på att verkställa en extrem nedskärningsbudget gentemot kommunerna. Det vill säga att de pengar som man nu låtsas ska gå till läromedel de facto kommer

att gå till att täcka de hål som majoriteten av landets kommuner har avseende budgeten.

Hur tänker Fredrik Malm, Liberalerna och regeringen här? Jag har sagt det tidigare, och jag säger det igen: Liberalerna har suttit vid makten och haft ansvar för skolfrågorna och för läromedelsfrågorna under väldigt många år. Ungefär hälften av de senaste 20 åren är det Liberalerna som har suttit vid makten och haft makten över skolfrågan och över Utbildningsdepartementet.

Det är bra att man nu backar från sin egen politik och väljer att satsa mer på det här och att man ändrar i lagstiftningen. Men hur ska kommunerna ha råd att ha fler läroböcker när Liberalerna tillsammans med bland andra Sverigedemokraterna slaktar skolan? Landsbygdsskolor och förortsskolor och andra kommer att få det extremt tufft att ens ha anställda som kan köpa in de här läromedlen.

Anf. 75 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Vi kommunaliserade ju skolan för drygt 30 år sedan. ”Vi” är egentligen fel. ”Ni” är väl mer korrekt uttryckt, för det var Daniel Riazats parti och Socialdemokraterna som gjorde detta. Det innebär att det är ett kommunalt ansvar att se till att det finns läroböcker i skolan. Det är kommunens ansvar.

Det är bara det att väldigt många kommuner inte tar det ansvaret. En del gör det; andra gör det inte. Samma sak gäller de fristående skolorna. En del fristående skolor tar det ansvaret; andra gör det inte.

Då kan man fundera, fru talman. Om man ökar det generella statsbidraget finns det en rätt stor risk att kommunerna kommer att göra precis det Daniel Riazat är orolig för, nämligen täcka andra svarta hål i budgeten och inte låta pengarna gå till läroböcker.

Vad vi nu gör är att vi inför ett riktat statsbidrag. Det är för att kommuner inte ska kunna göra detta. Man kan inte heller dra ned på sina egna anslag i en kommun för att kompensera det med statsbidrag. Då är ju ingenting vunnet; då uppstår precis det Daniel Riazat varnar för. Det kan man inte göra så som det här statsbidraget är konstruerat, utan det bygger på att man räknar ut en kommuns rätt till medel utifrån elevunderlag i kommunen relativt till hela landet och att man inte kan dra ned anslagen utifrån ett genomsnitt från de tre senaste åren.

Det är alltså precis för att vi ska försäkra oss om att det som Daniel Riazat varnar för inte ska ske som det här statsbidraget är utformat så som det är.

Anf. 76 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Mycket riktigt är det kommunerna som har det ansvaret.

Samtidigt vet vi att Liberalerna satt vid makten och styrde ungefär hälften av landets kommuner under förra mandatperioden. Man utförde väldigt stora nedskärningar, köpte inte in läromedel och varslade personal. Man gjorde stora nedskärningar på elevhälsa och diverse annat. Vi vet alltså att det ansvaret inte tagits av Liberalerna, inte heller på Utbildningsdepartementet.

Alla som känner till kommunal ekonomi och riksdagens budget vet också att även om anslag är riktade kommer de i stor utsträckning att behöva användas till annat. Även om det söks pengar från diverse olika kom-

muner kommer det alltså att vara väldigt svårt att genomföra detta på grund av den slakt, helt enkelt, som ni gör i budgeten.

Tidigare mandatperioder när Liberalerna har varit med och styrt har man inte haft läromedel, men man har haft lärare. Den här mandatperioden verkar ni satsa på att inte ha lärare men att ha läromedel. Jag vet inte om någon av dessa tankar är sunda för den svenska skolan.

Det som skulle behövas är att ni kompenserar kommunerna utifrån de lagar som genomförs i Sveriges riksdag. När vi fattar beslut i Sveriges riksdag om att det ska finnas tillgång till läromedel, då ska vi också se till att budgeten för den svenska skolan generellt är så pass bra och så pass mycket utgår från de behov som finns att man kommer att klara av att göra det här.

I det här fallet kommer vi att se en skola som kommer att ta bort skolbibliotekarier. Man kommer att behöva skära ned på antalet lärare. Man kommer att behöva ta bort all personal som är viktig och väsentlig för skolan. Men sedan kommer man att få lite läromedel.

Jag tycker att läromedel är väldigt bra. Vänsterpartiet har ju i ungefär 15, 20 års tid föreslagit det som nu kommer att verkställas. Men det måste också finnas personal. Det måste finnas en budget för att man ska kunna hantera detta, och det har inte regeringen.

Anf. 77 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag instämmer med Daniel Riazat i en fråga: Jag skulle också vilja se ökad statlig finansiering av skolan – faktiskt helt och hållet statlig om jag och mitt parti fick bestämma. Det är även Vänsterpartiets uppfattning numera, som jag förstått det, att man ska sträva efter ett statligt huvudmannaskap för svensk skola. Detta för att stärka likvärdigheten. Vi ser i dag väldigt stora skillnader mellan kommuner och mellan olika skolor.

Men det är svårt att argumentera för att Sverige utifrån den situation vi har nu ska kompensera kommunerna för allt. Kommunerna har ansvar för svensk skola. Svensk skola är kommunaliserad. Kommuner har skatteverktyg. Kommuner kan ha sparat pengar, inte minst under pandemiåren, så att de har överskott i ladorna. Och kommuner kan göra sina prioriteringar.

Problemet är att Daniel Riazats partivänner i Stockholms stad tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet har valt att prioritera att bara äska 5 miljoner när man har rätt till 43,5 miljoner för att ge läroböcker till skoleleverna i Stockholms stad. Jag kritiserar detta.

Daniel Riazat hävdar och kritiserar att det finns liberala kommuner där Liberalerna har varit med och styrt som har sparat på skolan. Ja, det finns det. Det finns vänsterpartikommuner också. Det finns inget parti i den här kammaren som är fritt från skuld för att i någon av Sveriges 290 kommuner någon gång ha sparat på skolan; det kan jag garantera. Jag tror att vi alltid är lika kritiska när det behöver ske.

Men det finns också andra faktorer som påverkar. Det är omöjligt att kompensera för inflationen fullt ut. Det är helt omöjligt för en nation som Sverige, för då eldar vi på inflationen ännu mer. Och har vi externa kriser och annat som påverkar svensk makroekonomi är det lite trist att man liksom gör det till dagspolitik när Sverige också påverkas av omvärldsfaktorer på ett sätt som ingen regering skulle kunna parera fullt ut.

Prot. 2023/24:52
19 december

*Stärkt tillgång
till läromedel*

Anf. 78 AYLIN NOURI (S) replik:

Fru talman! Fredrik Malm talade sig varm för vikten av att elever har tillgång till kostnadsfria läromedel. Det går hand i hand med vad som står på Liberalernas hemsida: Tillgång till läromedel av hög kvalitet är viktigt för både lärare och elever. Tillgången till läromedel ser i dag olika ut på olika skolor, och det finns elever som inte får tillgång till tidsenliga läromedel. Att elever får tillgång till läromedel som är anpassade efter deras behov är viktigt för att varje elev ska få möjlighet att nå betygsgränser eller de kriterier för bedömning av kunskap som gäller.

Fru talman! Betoningen ligger alltså på eleverna. Jag blir därför lite förvånad över att Läromedelsutredningens förslag om rätt till kostnadsfria läromedel för elever i kommunal vuxenutbildning och sfi inte ingår i den proposition som ligger på riksdagens bord. Tycker inte Liberalerna att vuxna elever ska ha kostnadsfria läromedel? Om ledamoten tycker att de ska ha det, vilket parti är det då som har stoppat förslaget från att ingå i propositionen? I betänkandet står det nämligen att förslaget fortfarande behandlas i Regeringskansliet. Vad är det som dröjer?

Anf. 79 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Utifrån hur svenskt skolväsen ser ut är det något annat att vara myndig och gå kommunal vuxenutbildning med olika stöd från samhället där det är inräknat att man ska kunna täcka omkostnader. Det finns inget som hindrar en skola inom kommunal vuxenutbildning att erbjuda gratis läromedel, men man har ingen skyldighet att tillhandahålla det. Där emot har man rätt att få köpa läromedel till det pris skolan har köpt in det för. Det vore ju lite märkligt om de som studerar på komvux har rätt till gratis läromedel medan alla de som studerar på universitet och högskola inte har det. Jag kan inte se att den ordningen skulle vara att föredra.

Vår slutsats är att förslaget är välavvägt, och vi röstar för det.

Anf. 80 AYLIN NOURI (S) replik:

Fru talman! Det var tråkigt att höra Fredrik Malm vara så tydlig med att han är nöjd med att förslaget att elever på komvux och sfi ska ha rätt till kostnadsfria läromedel inte ingår i propositionen. Jag kände en strimma av hopp när jag i betänkandet läste att förslaget behandlas i Regeringskansliet, men här är Liberalerna tydliga med att detta förslag inte är viktigt.

Vi socialdemokrater håller inte med utan pekar på precis det Läromedelsutredningen pekar på: När elever på komvux själva måste köpa dyra läromedel finns det en risk att de inte gör det, vilket påverkar undervisningen och den enskildes möjlighet till kunskapsutveckling negativt. Den kommunala vuxenutbildningen är central, särskilt i dessa tider. Att man accepterar dessa negativa effekter är beklagligt, och jag hoppades att Liberalerna hade högre ambitioner än så. Det har i alla fall vi.

Fru talman! Jag noterar att det i propositionen står att förslaget inte innebär någon ambitionshöjning. Även det är beklagligt. Men Fredrik Malm får gärna utveckla varför han tycker att eleverna på komvux och sfi har mindre behov av kostnadsfria läromedel.

Anf. 81 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Socialdemokraterna kan man tro att de har drivit detta i alla tider. Nu råkar det vara så att den proposition vi debat-

terar baserar sig på en utredning vars första betänkande Socialdemokraterna fick redan i februari 2021. Men det blev ingen proposition, utan det hamnade längst ned i en byrålåda på Utbildningsdepartementet. När Liberalerna sedan kom in på departementet såg vi direkt till att gå vidare med detta, och vi kommer också att gå vidare med de delar av utredningen som rör skolbiblioteken.

Socialdemokraterna ville inte se det riktade statsbidrag vi nu ger för att kommunerna ska prioritera läroböcker till eleverna. Men vad händer? Jo, när det gäller Sveriges två största kommuner med nya rödgröna styren fick man i ena fallet in en ansökan först i grevens tid efter att medierna börjat skriva om de besparingar Socialdemokraterna tänkt göra på läroböcker, och Stockholms stad har bara ansökt om en mycket liten del av det man har rätt till för att kunna ge skolelever läroböcker. Det blir därför märkligt när Socialdemokraterna talar om ambitioner. Socialdemokraterna har ju dessvärre fått släpas fram till positionen att tycka att läroböcker i skolan är viktiga.

(Applåder)

Anf. 82 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Apropå det replikskifte som precis ägde rum tänkte jag nämna att det i en rubrik från januari 2023 står att Göteborg, som är rödgrönt, lägger mest pengar på läromedel i hela Sverige. Det kan vara värt att ha med sig när man försöker komma med enkla konklusioner i talarstolen.

Vad händer då om man lägger mycket pengar på läromedel? Jo, i regeringens nya satsning får man inga pengar. Alla de kommuner som inte har lagt pengar på läromedel belönas medan de kommuner som har lagt pengar på läromedel straffas. Det är konsekvensen av hur bidraget är utformat. Inte bara Göteborg utan Linköping, Eskilstuna och andra kommuner som verkligen har satsat på läromedel och alltså gjort det vi alla vill får inga pengar eftersom de redan har satsat. Fredrik Malm är absolut övertygad om att det absolut bästa för Eskilstunas, Linköpings och Göteborgs elever är läroböcker. Men det kan också vara så att några lärare är på väg att sägas upp och att det är där pengarna behövs.

Malm är orolig för att det ska anställas lärare i stället för att köpas böcker, men det kanske är bra att det också anställs lärare. Det kan i alla fall jag tycka. Jag är inte så orolig för att det anställs lärare på Sveriges skolor. Jag är orolig för att de sägs upp, för det är det vi ser just nu. Om en skola anser att den behöver behålla en lärare i stället för att satsa ännu mer på läroböcker vet skolan nog bättre än ledamoten Malm vad den behöver lägga pengarna på.

Anf. 83 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Först och främst tycker jag att det är jättemärkligt att ställa lärare mot läroböcker på det sätt som Centerpartiet gör.

Niels Paarup-Petersen har helt rätt i att Göteborg i januari 2023 satsade mest på läromedel i Sverige, nämligen 2 049 kronor per elev enligt senaste Läromedelsbarometern. Orsaken till det var att det kommunalråd som ansvarade för skolfrågan i Göteborg hette Axel Darvik och tillhörde Liberalerna i ett borgerligt styre i Göteborg. Det är just denna omfattande satsning på läroböcker som de rödgröna i Göteborg vill dra ned på.

Precis som Niels Paarup-Petersen konstaterar är det så att om kommunerna sänker ambitionen vad gäller läromedel får de problem med statsbidraget. Poängen är ju att man ska satsa mer på läroböcker och läromedel.

Nu har vi lyckats ta oss en bit över kostnaden för en prenumeration för tidningen Bamse – som jag nämnde i mitt anförande, fru talman. Nu är vi i alla fall på lite över 1 000 kronor. Men det skulle fortfarande behövas ungefär 30 eller 40 procent i ytterligare påslag på läromedel i Sverige innan vi är i kapp det som Norge lade för två år sedan.

Behovet av satsningar på läromedel ska absolut inte ställas mot frågan om läraranställningar – de hör ju självklart ihop. Men behovet kommer att finnas kvar, och det kommer att växa. Därför vill vi permanenta det riktade statsbidraget på 555 miljoner framöver.

Anf. 84 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Vi är överens om att det är viktigt att satsa på läromedel. Jag vill dock påpeka att det faktiskt var ledamoten Malm som ställde lärare mot läromedel i ett tidigare anförande. Jag vill ändå ha det på sin plats.

Vi är överens om hur viktigt det är att satsa på läromedel. Jag saknar en sista ambition: Läromedelsutredningen nämnde att rätten till läromedel skulle in i skollagen, men vi har fortfarande inte någon central granskningsnämnd. Detta är något som vi från Centerpartiet också har lagt förslag om, så där hoppas jag att vi kan komma vidare.

När vi tidigare lyfte detta uttalade Fredrik Malms partiledare Johan Pehrson att Skolinspektionen i stället ska gå runt på skolorna och titta på alla böcker. Sett till att Skolinspektionen har begränsade förutsättningar och redan nu har rätt svårt att nå alla de skolor som de skulle behöva nå tror jag att det är lite svårt att gå runt och kolla om alla läromedel är bra eller om det står konstiga saker om det kinesiska styret i dem.

Jag hoppas att vi kan få till en central granskningsnämnd eftersom vi delar ambitionen om att vi ska ha bra och många läromedel i skolan.

Jag vill komma tillbaka till att det är bra att vi satsar på läromedel. Men det får inte vara så att de kommuner som har gjort mest för att få fler läromedel straffas, för så är det i dag. I alla verksamheter gäller att om man under en period på fem år har satsat väldigt mycket på en sak kanske man behöver satsa väldigt mycket på en annan sak. Men den biten är ju helt borta.

Det är jättebra att Liberalerna var med om att få igenom bra läromedelsatsningar i Göteborg. Men det gör man ju också på många andra ställen. Kanske ser man på en landsbygdsskola eller en förortsskola ett behov av att satsa på lärare först och främst, nu när regeringen har dragit ned på pengarna på skolan. Men då får man ett straff.

Anf. 85 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det är nog bara Centerpartiet som kan se ett påslag på 680 miljoner för detta år på läroböcker till Sveriges skolelever – och på 550 miljoner nästa år och 550 miljoner året därefter – som en bestraffning. Det är nog bara Centerpartiet som har den synen i den här frågan. Det är mycket märkligt.

Det som Niels Paarup-Petersen tar upp om att granska läromedel tycker jag dock är en viktig fråga. Vi vet hur viktigt det är att läromedel håller en hög kvalitet och att det kan göras en kvalitetsgranskning. Det ska dock

sägas att i alla fall en bit över 90 procent av de fysiska läroböckerna är producerade av tre eller fyra läromedelsföretag i Sverige som är mycket seriösa. Det är rätt långa processer. Ska man ta fram en ny lärobok i till exempel geografi eller matematik i Sverige kan det vara en ledtid på fyra fem sex år. Det kan även bli ännu längre om riksdagen ändrar i kursplaner och sådant, men det är en annan fråga.

Men detta tror jag måste ställas mot frågan om man vill ålägga Skolverket, som redan har väldigt stora åtaganden, att också granska innehållet i alla läroböcker i Sverige. Min slutsats är att det kanske inte riktigt är lönt att göra det.

Men det finns den andra aspekten också, som jag berörde lite kort i mitt anförande, nämligen statistikinhämtningen. Läromedelsföretagen är ju en intresseaktör för dem som producerar läromedel. Den här typen av statistik över hur mycket som satsas på läromedel i olika kommuner borde även finnas på en myndighet.

(Applåder)
(forts. § 12)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 13.00, då statsrådet Jessika Roswall (M) skulle lämna en återrapport från Europeiska rådets möte den 14–15 december.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 13.00.

§ 11 Återrapportering från Europeiska rådets möte den 14–15 december

Anf. 86 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Det var minst sagt ett händelserikt möte i Europeiska rådet i förra veckan. Några här möttes också över videolänk under mötet, och jag vill rikta ett särskilt tack till er som deltog vid samrådet kl. 02.45 natten till fredagen.

Utgångsläget var mycket allvarligt eftersom både det ekonomiska stödet till Ukraina och öppnandet av medlemskapsförhandlingar riskerade att bli blockerade. Det blev också långa diskussioner där Ungerns premiärminister Viktor Orbán starkt motsatte sig att öppna medlemskapsförhandlingarna med Ukraina. Till slut, efter många turer, kunde beslut fattas. Viktor Orbán valde dock att inte delta i beslutet.

Att inleda medlemskapsförhandlingar med Ukraina och Moldavien är ett historiskt beslut som vi ska vara stolta över. Det visar att EU håller vad vi lovar när vi gav Ukraina och Moldavien kandidatlandsstatus förra sommaren. Det visar att de här ländernas framtid är europeisk och ingenting

Prot. 2023/24:52
19 december

*Stärkt tillgång
till läromedel*

*Återrapportering
från Europeiska
rådets möte den
14–15 december*

annat, och det visar att EU kan göra en långsiktig investering i vår säkerhet, vårt välstånd och vår stabilitet. Det är en stark signal till Washington, till Kiev och till Kreml.

Under mötet deltog president Zelenskyj via videolänk. Han underströk då hur historisk den här dagen var för Ukraina och påminde ledarna om hur människor samlades på Majdan i Kiev för tio år sedan under den europeiska unionens flagga.

Europeiska rådet beslutade vid mötet också att Georgien erkänns kandidatlandsstatus samt att vi ska återkomma senast i mars nästa år gällande förhandlingsstart även för Bosnien och Hercegovina.

Parallellt med att utvidgningsprocessen fortlöper ska vi på EU-sidan också förbereda och anpassa beslutsprocesser, institutionernas arbetssätt och budgetfrågor, inte minst inom EU:s sammanhållnings- och jordbrukspolitik.

Herr talman! Den andra huvudfrågan på toppmötet handlade om EU:s långsiktiga ekonomiska stöd till Ukraina inom ramen för revideringen av EU:s långtidsbudget. Vid mötet nåddes en överenskommelse som 26 länder, inklusive Sverige, kunde stödja. Beklagligt nog kunde Ungern inte acceptera överenskommelsen och lade därför veto.

I den uppgörelse som alltså fortfarande ligger på bordet finns en rad viktiga svenska förhandlingsframgångar. Det långsiktiga stödet till Ukraina är på plats i överenskommelsen samtidigt som vi har lyckats minska 90 procent av de föreslagna andra nya utgifterna. Det innebär att vi har förhandlat ned övriga utgifter från 48,8 miljarder euro i det ursprungliga förslaget till 4 miljarder euro. Det är onekligen en mycket framgångsrik hyvling som inte hade varit möjlig utan ett aktivt svenskt arbete tillsammans med vår grupp av likasinnade.

Vi lyckades också hindra att man införde en mer långtgående skrivning om egna medel än vad vi var överens om 2020. Det var och kommer att förbli viktigt.

Gällande räntebetalningarna fick vi och likasinnade igenom betydelsefulla förbättringar gentemot ursprungsförslaget. Den modell som vi kommit överens om innebär att runt 50 procent av räntebetalningarna kommer att hanteras inom årsbudgeten genom omfördelning och användning av flexibiliteten inom budgeten. Resterande belopp täcks genom utnyttjade medel, alltså befintliga medel som inte använts. Först därefter, i yttersta nödfall, ska en så kallad backstop som finansieras av medlemsstaterna användas. Kommissionens bedömning är dock att den inte ska behöva användas. Det är också viktigt att uppmärksamma att denna backstop är begränsad i tid till innevarande budgetår.

Bland de ökade utgifterna som finns kvar i överenskommelsen handlar den stora posten om migration och satsningar på till exempel att säkra yttre gräns, att öka kapaciteten i mottagningscenter, att öka återvändandet samt att säkra avtal med tredjeländer. Detta är politik som vi stöder. En minskad migration till Europa innebär också en minskad migration till Sverige.

26 medlemsstater stöder denna text. Det är alltså för få för att fatta ett beslut men tillräckligt många för att skicka en tydlig signal om det starka stöd för Ukraina som finns inom EU.

Europeiska rådet kommer att sammanträda igen den 1 februari och då försöka att få till en nödvändig enighet. Om det inte är möjligt behöver vi titta på andra alternativ för att stötta Ukraina. I det fallet kommer regering-

en naturligtvis att återkomma till riksdagen. Men som EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen sa direkt efter mötet kommer det att finnas en gångbar lösning oavsett om det går att uppnå enighet nästa gång eller inte.

Jag vill understryka att läget är lika allvarligt i dag som innan det Europeiska rådet. Ett långsiktigt stöd från EU till Ukraina är av största vikt, dels eftersom Ukrainas förmåga att upprätthålla den grundläggande statsförvaltningen är beroende av internationellt stöd, dels mot bakgrund av den osäkerhet vi nu ser på andra sida Atlanten. Att enas om ett långsiktigt stöd till Ukraina är en kraftfull signal inte bara till Ukraina utan också till våra partner, inte minst USA.

Herr talman! Diskussionen om Mellanöstern bekräftade återigen att vi inom EU är överens om rätt mycket men inte allt. Detta var tydligt redan före mötet givet utfallet i omröstningen i FN:s generalförsamling om krav på vapenvila i Gaza. Det blev heller inte några slutsatser i denna del.

Slutligen kunde ett textförslag från Italien om det fortsatta arbetet med den externa dimensionen av migrationsarbetet tas ombord. Övriga texter på bordet antogs utan diskussion.

Med detta avslutar jag redogörelsen.

Anf. 87 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Det var minst sagt ett dramatiskt EU-toppmöte innan helgen. Det faktum att EU:s ledare inte kunde enas om någonting i substans gällande Mellanöstern eller det faktum att EU:s ledare faktiskt enades om att öppna anslutningsförhandlingar med Ukraina och Moldavien skulle i vanliga fall ha uppmärksammats stort.

Men det som blev dramatiken på det här toppmötet var att EU:s ledare inte kunde enas om det så avgörande ekonomiska stödet till Ukraina. Det sätter Ukraina och Europa i en oerhört farlig situation. Estland, Lettland, Litauen, Polen och Finland är med rätta väldigt oroliga för den här signalen till Putin. Man kan ju fråga sig varför ett land som Ungern inte delar den oron.

Jag har förstått att statsministern är sjuk; jag tror att det var orsaken den här gången till att statsministern inte kan vara här. Min fråga till EU-ministern är: Vad kommer det sig att EU:s ledare har skjutit fram nya förhandlingar till i februari? Det är långt dit. Vad är det man tänker sig att uppnå till februari i relation till Ungern som man inte lyckades med nu?

Den slutsats som man i stället hade kunnat dra är att de 26 EU-ledare som är överens nu måste gå fram med en egen uppgörelse. Ukrainas och Europas säkerhet kan inte vänta till i februari.

Därför undrar jag: Hur agerade statsministern på EU-toppmötet för att driva på en uppgörelse för de 26 länder som var överens? Och på vilket sätt drev statsministern på för att snabba på tidsramen så att beslut kan tas så snabbt som möjligt?

Anf. 88 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Jag tackar Matilda Ernkrans för frågorna.

Jag delar inte riktigt uppfattningen att dramatiken handlade om att EU inte enades. Jag var på plats. Det historiska beslut som vi faktiskt kunde enas om och det besked som vi enhälligt lyckades fatta beslut om – som ukrainarna har bett om ända sedan krigsutbrottet, eller egentligen, som jag

nyss sa i mitt anförande, ända sedan händelserna på Majdan för tio år sedan – är att Ukraina ska få bli medlemmar i EU någon gång. Det kommer inte att ske i morgon, utan det kommer att ta sin tid. Men de har gjort enorma framsteg under detta år sedan krigsutbrottet. Det är ett historiskt beslut och ett väldigt viktigt besked. Det var också det som president Zelenskij talade mycket om i sitt anförande på Europeiska rådet.

Jag delar alltså inte uppfattningen att fokus handlade om att man inte enades. Sedan beklagar jag att man inte kunde enas. Det är allvarligt. Det håller jag med om. Man bestämde då att 26 medlemsstater skulle fatta beslut om denna deklaration och om att vi är överens. Nu handlar det om att hitta en lösning framåt.

Det är tidskritiskt fortfarande – absolut. Och man ska fatta beslut så fort som möjligt under nästa år. Det besked som vi nu har fått är att detta ska ske den 1 februari. Och jag skulle vilja påstå att det är tillräckligt med tid för att vi ska kunna fortsätta stödja Ukraina.

Hur agerade statsministern för att driva på för att nå en överenskommelse? Det handlade framför allt om att vi hela tiden, ända sedan det i juli togs beslut om förslaget om betydelsen av att nå en överenskommelse om en Ukrainafacilitet och ända fram till natten till fredagen, har drivit detta.

Anf. 89 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Ministern säger att det är tidskritiskt. Den 1 februari är en ganska lång tid framåt. Drev statsministern att man skulle snabba på tidsramen? Och förde statsministern över huvud taget upp på agendan att man borde dra slutsatsen att de 26 länder som var överens skulle gå fram med en egen uppgörelse? Dessa frågor återstår.

Vi vet också att EU-kommissionen släppte nya pengar till Ungern precis före EU-toppmötet. Man kan få en känsla av att det var för att se till att Ungern drog bort sitt veto. Vi vet resultatet. Ungern blockerade nya pengar till Ukraina, trots kommissionens försök till uppgörelse.

Hur ska Sverige vid toppmötet i februari säkerställa att nya pengar inte betalas ut till ett land som inte lever upp till EU:s grundläggande demokratiska principer? Och vilka konsekvenser tror regeringen att beslutet som kommissionen fattade om att betala ut stöd till Ungern kommer att få för EU:s framtida möjligheter att upprätthålla krav på rättsstatlighet hos medlemsländerna?

Anf. 90 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Först och främst ska jag vara tydlig med – det har jag och andra ministrar otaliga gånger varit här i riksdagens kammare – att denna regering inte kompromissar om rättsstatens principer.

De beslut som Matilda Ernkrans lyfter fram, och som hon har lyft fram tidigare och också fått svar på tidigare, som kommissionen fattade förra veckan om utbetalning av frysta medel till Ungern är någonting som ligger helt i kommissionens händer. Det är kommissionen som har fattat beslutet. Jag förutsätter att kommissionen har gjort en rätt och riktig bedömning.

Men det finns också medel till Ungern som fortfarande hålls inne, som är frysta. Jag kan notera att kommissionen i sitt beslut säger att man inte rekommenderar att andra medel kopplade till villkorsmekanismen och återhämtningsplanen ska släppas.

Anf. 91 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Jessika Roswall för åiterrapporten. Det blev ett spännande möte, precis som man kunde gissa i förväg. Vi fick till stånd en enighet om medlemskapsförhandlingar med Ukraina. Det är någonting som Sverigedemokraterna välkomnar. Men vi kan samtidigt notera att ett av länderna inte deltog när beslutet fattades. Ungern gick ut ur rummet.

Vad gör statsrådet för bedömning av vägen framåt? Mycket riktigt, som Viktor Orbán påpekade, har Ungern väldigt många möjligheter att stoppa processen framöver. Så om man inte är med på att det ska hållas medlemskapsförhandlingar i sak betyder detta beslut ingenting om man sedan är beredd att stoppa det vid tiotals ytterligare tillfällen. Det vore därför intressant att höra om statsrådet kan utveckla detta.

Den andra frågan som jag tänkte fokusera på är budgetöversynen där vi från Sverigedemokraternas sida, precis som regeringen, var väldigt tydliga med att detta inte är ett bra sätt att se över EU:s budget. Man bör inte stoppa in mer pengar i detta läge. Förhandlingarna har varit väldigt framgångsrika, måste jag säga.

Ungern har inte tagit ställning till detta. Man lade in sitt veto. Men det hade att göra med Ukrainafaciliteten. Vet statsrådet någonting om vad Ungern tycker om denna tionde förhandlingsbox i övrigt, om man bortser från denna facilitet? När det gäller den uppgörelse som 26 EU-länder nådde, kommer vi att kunna nå densamma även om Ungern är med på beslutet, eller kan det bli sämre?

Anf. 92 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Jag tackar Martin Kinnunen för detta.

Det är historiskt och väldigt välkomnat av framför allt Ukraina att vi lyckades enas om att fatta beslut om att starta medlemskapsförhandlingar. Men vägen till medlemskap är väldigt lång; det vet vi.

Det är svårt för mig att spekulera om hur Ungern kommer att agera under loppets gång. Från svensk sida och från andra medlemsstater poängteras det till alla kandidatländer att denna process är meritbaserad.

Det som jag kan konstatera är att Ukraina bara dagar före Europeiska rådets möte fattade beslut i enlighet med de krav som har ställts upp från kommissionen. Ukraina tar alltså steg framåt, och det kommer Sverige att fortsätta att stötta både politiskt och ekonomiskt, som vi sagt tidigare.

Men jag kan i övrigt inte spekulera om detta, och det gäller alla kandidatländer.

När det gäller budgetfrågan var det en framgångsrik förhandling ur ett svenskt perspektiv. Och vi ska vara stolta över hur vi lyckades få till en historiskt stor omfördelning, till exempel. Det har inte skett tidigare. Vi fick också igenom att det drogs ned avsevärt på nya pengar.

Hur kommer en överenskommelse att ske i februari, om den sker? Det vet inte jag och regeringen just nu. Det finns olika teorier om detta. Men den tionde boxen – den senaste som vi tog beslut om klockan 02.45 på natten mot fredagen – är 26 länder överens om. Och det är den som det i så fall ska fattas beslut om tillsammans med Ungern också så att vi får enhällighet.

Men vi får återkomma när det gäller alternativ om det skulle bli så. Men det är den överenskommelse som nu ligger på bordet som gäller.

Anf. 93 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag har en annan fråga kring förhandlingarna. Sverige var nu historiskt framgångsrikt med att uppnå omfördelning. Det är något som vi inte riktigt har lyckats uppnå i den ordinarie budgetprocessen, utan utgifterna har oftast ökat. Sedan har man försökt kompensera det med tillfälliga rabatter som man i nästa förhandling måste försöka förhandla om att förlänga.

Finns det någonting att ta med sig här? Är det någon strategi som regeringen tror är vägvinnande och som man kan fortsätta att arbeta med framöver?

En sista fråga gäller diskussionen om egna medel. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen spelade ned betydelsen av formuleringen om egna medel när vi fattade beslut om den fleråriga budgeten. Denna formulering finns kvar. Den har som tur är inte blivit sämre. Men hur stora är utmaningarna med förslagen om egna medel som kommer att komma?

Anf. 94 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Jag tackar för frågan. När det gäller erfarenheter från förhandlingen: Den startade som sagt i juli, och som Martin Kinnunen väl känner till var Sverige i början väldigt ensamt om att driva på för omfördelning.

Min uppfattning är att det vi har gjort och varit framgångsrika i bland annat är att samla fler likasinnade i vår grupp och hålla dem väldigt nära. En annan sak som jag har nämnt några gånger är att jag tror på något som det kanske inte finns något ord för men som vi kan kalla papegojmetoden, det vill säga att vi har upprepat och upprepat vad som är den svenska ståndpunkten. Jag är väldigt glad över att den har blivit brett förankrad. Det tror jag är en del i framgången. Vi har som sagt kunnat våra siffror, och vi har kunnat argumentera för våra saker.

När det gäller delen om egna medel är den svår givet att vi har det beslut vi har från 2020, men jag är nöjd med att vi lyckades stanna vid den skrivning som vi nu fick i dessa slutsatser.

Anf. 95 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Precis som mina kollegor har sagt tidigare finns det både bra och dåliga saker att uppmärksamma. Jag hör till den typ av politiker som tycker att man kan uppmärksamma det som är bra, så låt oss fästa blicken på det för en liten stund!

Medlemskapsförhandlingar med Ukraina och Moldavien är oerhört viktigt, och precis som har sagts är det något som president Zelenskyj hälsar mycket välkommet. Det innebär ett starkt stöd till en av Europas hjältar, nämligen president Maia Sandu i Moldavien. Även kandidatväg för Georgien är mycket viktigt – även om landet har en bit att trava framöver, om jag uttrycker mig på det sättet.

Det hänvisas till 02.45-mötet natten mellan torsdag och fredag. EU-nämnden fick då ha ett extra möte för att bekräfta den svenska förhandlingslinjen. Alla partier i Sveriges riksdag står bakom den så kallade tionde förhandlingsboxen, vilket innebär att man försöker göra omfördelningar

samtidigt som alla öppnade för pengar från EU till Ukraina. Det är oerhört centralt och viktigt.

Något vi inte har nämnt hittills, vilket inte har så mycket med Europeiska rådet men ändå med EU att göra, är att EU också har lyckats producera ytterligare ett sanktionspaket mot Ryssland. Det är väldigt viktigt för att krama åt penningflödet in till Ryssland och för att försöka stoppa och förhindra flödet av teknologi och andra viktiga insatsvaror. Det handlar alltså om pengar och grejer som Ryssland behöver för att fortsätta sitt blodiga invasionskrig mot Ukraina och därmed attacken mot Europa. Detta är bra. Det dåliga är naturligtvis att 26 länder stoppas av ett 27:e, och det är där det gäller att stoppa in kraften.

Om vi tittar på dessa saker ser vi ändå att vi kan bocka av tre bra grejer och en dålig grej. När det gäller den dåliga grejen får vi öka trycket.

Anf. 96 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Exakt så är det. Det var ett historiskt möte där vi fattade oerhört viktiga beslut – historiska beslut, som sagt.

Något som är bra och som vi kanske inte har sagt så mycket om är att vi fattade beslut om utvidgning. Det gjordes i och för sig vid mötet i allmänna rådet några dagar tidigare, men det finns ju flera delar i detta. Som EU-nämndens ledamöter vet var det ett västra Balkan-toppmöte kvällen före Europeiska rådet. Detta är också viktigt i vårt gemensamma beslut att göra Europa säkrare och öka vårt välbefinnande. Det har alltså verkligen varit ett positivt möte såtillvida att det är positiva beslut när det gäller utvidgning.

Som Hans Wallmark lyfter har vi också lyckats komma överens om ett tolfte sanktionspaket. Det är välkommet av många olika skäl, framför allt för att vi ska minska kringgåendet av sanktionerna.

Anf. 97 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Vi kanske inte ska vara helt förvånade över att moderaten Roswall och moderaten Wallmark har snarlika åsikter, men jag tror dessutom att många i kammaren instämmer i det vi just nu har sagt. Det är viktigt, för detta är en svensk linje. Det är inte ett partis linje eller en regerings linje, utan det är en svensk linje som har dessa framgångar.

Med det sagt kan man så här i juletid önska fler hårda paket mot Ryssland. Fortsätt att driva på för sanktioner och press mot det land som invaderar ett grannland och därmed utsätter hela vår kontinent för en risk och ifrågasätter våra värderingar i Europa! När vi pratar om detta måste vi inse vad som är huvudsak och vad som är bisaker. Huvudsaken, i förhållande till allt annat, är att Ukraina är attackerat och behöver vårt stöd. Allt det andra är i grunden underordnat. Detta handlar om Ukraina, men det handlar också om vårt Europa.

Anf. 98 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Exakt så är det. Även om vi beklagar att alla 27 länder inte kunde enas tycker jag att det är ett styrkebesked att 26 medlemsstater enades om en överenskommelse om ett fortsatt starkt stöd till Ukraina.

Anf. 99 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):
Herr talman! Tack för återrapporten, statsrådet!

Vi har pratat en del om att förhandlingarna om budgeten inte gick helt i mål. Med tanke på de stora behov som Ukraina har är det beklagligt att man misslyckades med att enas. Men jag kan inte se att det är en katastrof att länderna inte kunde enas om en budget för 2024 då den, trots regeringens väldigt bra arbete för att få ned kostnaden, ändå innebär en del nya åtaganden.

Det vore dock illa om EU måste välja mellan att betala ut pengar till Ungern och att stödja Ukraina. Jag hoppas verkligen att staterna kommer att kunna hitta ett sätt att runda Ungern när det gäller Ukrainastödet och att kommissionen inte ger efter. Beslutet om att länder som inte lever upp till rättsstatens principer inte ska få del av EU:s stödjande fonder måste följas. Jag vill höra lite mer om hur vägen framåt ser ut för att förhindra att Ungern villkorar utbetalningar av stöd till Ukraina.

Jag vill också ta upp kriget mellan Israel och Hamas, som nu har pågått i över två månader. De som drabbas värst, utöver offren för Hamas terror-dåd, är civilbefolkningen i Gaza. Av de över 17 000 som har dödats är 61 procent civila, och många är barn. Sjukhusen fungerar inte, och mat och vatten är en bristvara. Nu måste omvärlden öka trycket på Benjamin Netanyahu så att det blir eldupphör och fredsförhandlingar på riktigt.

Fram till i förra veckan röstade Sverige nej till eldupphör, men efter press röstade man till slut ja i FN:s generalförsamling. Min fråga till statsrådet är hur statsministern och Sverige arbetar för att EU ska kunna bidra till långvarig fred och inte bara till en tillfällig humanitär vapenvila.

Anf. 100 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Frågan gällde vägen framåt, om jag uppfattade det rätt, och då handlar det nog inte om huruvida vi kommer att komma överens om pengar till Ukraina utan om att inte hålla inne pengarna. Jag ställer den retoriska frågan till mig själv. Jag svarar på båda frågorna, så säkrar jag upp!

Jag börjar med stödet till Ukraina, som jag fick flera frågor om även av Matilda Ernkrans. Jag vet inte exakt hur det kommer att se ut, men jag känner mig trygg i att 26 medlemsstater har varit tydliga med att vi kommer att se till att Ukraina har ett långsiktigt stöd. Det bekräftades också av Ursula von der Leyen efteråt att man kommer att hitta en gångbar lösning oavsett om det går att uppnå enighet vid nästa möte i Europeiska rådet eller inte.

Tidigare svarade jag lite grann på Matilda Ernkrans frågor om att hålla inne medel till Ungern och vägen framåt kring det. Det ena är som sagt – jag upprepar gärna det – att det är kommissionen som har fattat beslut om de pengar som Ungern fick i förra veckan. Det finns dock andra medel som hålls inne, och kommissionen sa tydligt att man inte rekommenderar att medel som är kopplade till den så kallade villkorsmekanismen eller återhämtningsplanen släpps. Det är den position som kommissionen har och som även regeringen har, och vi kompromissar som sagt inte när det gäller rättsstatens principer.

Jag vill också säga något kort om Mellanöstern och den oerhört allvarliga situation som råder i Gaza. Vi vet alla att detta är mycket allvarligt.

Hur vi arbetar långsiktigt med detta var en av de frågor som diskuteras på Europeiska rådet. Alla medlemsstater lägger orden lite olika och har lite olika betoning. Som jag sa i min åiterrapport är medlemsstaterna inte helt överens. Jag skulle dock vilja trycka på att de är överens om den långsiktiga lösningen, det vill säga en tvåstatslösning.

Anf. 101 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag vill passa på att uppmana regeringen att arbeta för ett varaktigt eldupphör, för detta krig kan inte fortsätta tills Gaza är helt sönderbombat och dess invånare döda. Dessutom måste Europeiska rådet diskutera hur man ska göra för att få stopp på bosättningspolitiken. Bosättarna passar på att skrämja eller till och med döda sina palestinska grannar för att kunna annektera deras mark. Även detta är en viktig fråga för EU att diskutera. Finns det sanktioner? Hur kan man göra för att stoppa detta?

Jag vill också lite kort nämna COP 28. Rådet välkomnar överenskommelsen men säger ingenting om EU:s fortsatta arbete. Frågan är om en överenskommelse på COP 28 är tillräckligt för att vi ska nå klimatmålen. Vad kan EU göra för att minska utsläppen? Kommer rådet att diskutera denna fråga i närtid, eller sätter budgeten käppar i hjulet här?

Anf. 102 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Hur jobbar man för långsiktig fred? Jag skulle säga att det gäller att fokusera på det man är överens om.

Även om det möjligtvis kan uppfattas som utopiskt att just nu stå och tala om en tvåstatslösning är det detta som medlemsstaterna pratar om. De är överens om många saker. De är överens om den allvarliga humanitära situationen och om att stödet måste ökas. Den svenska regeringen har, som Ilona Szatmári Waldau vet, bidragit med mycket pengar de senaste månaderna.

Ilona Szatmári Waldau tog även upp bosättningspolitiken. Jag vet att detta var en av de frågor som diskuterades när utrikesministrarna samlades, och den höga representanten kommer att återkomma om det.

När det gäller COP 28 är det mycket riktigt så att rådet välkomnar överenskommelsen. Frågan kommer såklart att återkomma vid senare europeiska råd, både i de enskilda ministerråden och på Europeiska rådet. Jag vet inte exakt när det kommer att ske nästa gång.

Anf. 103 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Det är gott att höra att regeringen inte kompromissar med rättsstatens principer; det är väldigt skönt. Jag vill också säga att det är otroligt positivt att processen med Ukrainas medlemskap går framåt – det finns inget att säga om det.

Men för att borra lite i det som ändå är problematiskt vill jag fråga om den roll som Ungern har tagit sig. Det är klart att många undrar, för att tala klarspråk, vad EU egentligen fick betala för att Orbán skulle lämna rummet. Absolut – det var kommissionens beslut att släppa pengarna till Ungern. Jag är dock lite inne på den tidigare frågan om hur man kommer att jobba framöver för att detta inte ska hända igen, även om man kommer att kunna runda Ungern i just den här frågan.

Hur vill vi ha det långsiktigt så att en sådan här utpressningssituation med en enda stat som blockerar inte uppstår igen? Det gäller i synnerhet i en situation som denna, där Ungern i princip står med hela EU:s säkerhet i sin hand.

Hur behåller vi nyckeln till demokratilåset? Vad kan Sveriges regering göra för att jobba för att denna nyckel hamnar i rätt hand?

Anf. 104 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Ledamoten frågade vad EU fick betala. Ingenting! Jag har nu svarat två gånger att kommissionen fattade beslut om utbetalning av de medel som Ungern fick. Jag förutsätter att det är rätt och riktigt. Övriga medel innehålls fortfarande, och kommissionens beslut just nu är att man inte rekommenderar att de betalas ut.

Sverige jobbar väldigt mycket med rättsstatens principer i olika dialoger och med olika verktyg. Detta är någonting som står högt upp på agendan och som jag kommer att fortsätta att jobba för. Exakt hur det kommer att utveckla sig vill jag inte spekulera i, men det var någonting som vi hela tiden hade fokus på under det svenska ordförandeskapet.

Hur gjorde man nu då? Var och en får såklart spekulera i det, men det var ändå 26 medlemsstater mot en. Vi fick ett beslut om att öppna medlemskapsförhandlingar med Ukraina. Det är ett viktigt besked. Beslutet var enhälligt, för Ungern var inte i rummet.

Det var ett oerhört viktigt beslut – ett historiskt beslut – som ukrainarna är oerhört tacksamma för. Jag och Europa är också tacksamma för att vi har kunnat fatta detta beslut.

Anf. 105 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Det håller jag verkligen med om – det var ett otroligt viktigt beslut.

Samtidigt står vi där med ett land som fortsätter att hela tiden blockera i dessa frågor och som utnyttjar det säkerhetspolitiska läge som vi befinner oss i. En viss oro får man ändå känna över denna situation och hur EU ska kunna lösa den. Jag litar absolut på att regeringen håller linjen; det handlar verkligen inte om det. Men hur ska vi göra framöver för att detta inte ska uppstå igen?

Anf. 106 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Det jag ser framför mig just nu är att vi försöker att så fort som möjligt – man kan diskutera vad som är fort och inte, men den 1 februari är i hyfsad närtid – komma överens om fortsatt stöd till Ukraina. Det gäller både Ukrainafaciliteten och budgeten i övrigt.

När det gäller rättsstatsprincipen generellt sett, som det finns problem med i flera länder i EU, jobbar vi med olika verktyg som vi använder på olika sätt. Vi ska naturligtvis se om detta kan fördjupas eller förändras på något vis; det är såklart en pågående diskussion.

Jag förstår oron, och det är klart att vi måste ta tag i detta. Det positiva – och jag vill fokusera på det – är att vi har fattat beslut om att starta medlemskapsförhandlingar med Ukraina och Moldavien. Detta tycker jag att vi ska glädjas åt.

Anf. 107 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Roswall för föredragningen och svaren på de tidigare frågorna. Det kan bli så att vi kommer tillbaka till någonting som har sagts tidigare.

Jag vill börja med att betona att jag tycker att det är väldigt glädjande att vi nu har öppnat medlemskapsförhandlingarna med Ukraina och Moldavien. Ukraina har det pratats mycket om i kammaren, men jag vill också betona detta när det gäller Moldavien, som har en väldigt utsatt situation.

Jag är väldigt glad över att vi har startat medlemsförhandlingarna och över att Georgien har tagit steg på vägen som gör att landet kan få kandidatlandsstatus. Georgien har en bit kvar att gå, och jag hoppas att den georgiska regeringen kommer att ta detta på allvar.

Jag tycker också att det är viktigt att det i detta beslut betonas att EU inte har glömt västra Balkan. Även den delen är tänkt att ingå i en europeisk värdegemenskap som vi verkligen vill se att vi kommer vidare med.

Jag vill säga några ord om budgetbeslutet. Jag vill betona att det är väldigt bra förhandlat från svensk sida. Detta visades av det stöd som gavs från EU-nämnden, som var i stort sett enig. Det berodde inte på att beslutet fattades mitt i natten utan på att det följer den linje som Sverige har haft.

Det är beklagligt med vetot från Ungern, men vi måste gå vidare. Det är en väldigt from förhoppning att vi kommer att nå enighet på Europeiska rådet den 1 februari. Men det är väldigt viktigt att kommissionen har talat om att det finns vägar framåt. Det är inte minst viktigt att tala om det för våra transatlantiska vänner, men det är också en tydlig signal till Ryssland.

Anf. 108 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Tack för att Magnus Berntsson också lyfte fram Moldavien!

Det är mycket riktigt att vi talar mycket om Ukraina. Det är vårt första fokus. Men Moldavien är utsatt för ett hårt tryck från rysk propaganda och påtryckningar. Det var ett väldigt viktigt beslut.

Jag har talat om hur imponerad jag är av vilka reformer som Ukraina har genomfört under brinnande krig. Jag är också imponerad av de reformer som Moldavien har gjort och fortfarande gör. Det kan man läsa om i rapporten.

Det är mycket riktigt så att det gäller att vi också ser västra Balkan. Vi hjälper och stöttar i de reformprocesser som alla de olika länderna behöver göra för att komma in i EU.

Det sades att det är en from förhoppning att EU ska nå enighet i budgetfrågan. Vi var väl alla lite pessimistiska innan Europeiska rådet och oroliga för hur det skulle gå. Det positiva är att vi fattade ett beslut om medlemskapsförhandlingar. Det tror jag ändå kom lite överraskande för många.

Det är svårt att spekulera i hur nästa möte i Europeiska rådet går givet att vi faktiskt inte vet det. Jag hoppas såklart fortfarande att vi kommer att hitta en enhällig lösning, men jag känner mig trygg i att vi kommer att hitta en lösning.

Anf. 109 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Tack för svaret!

Det är givetvis väldigt önskvärt att vi skulle kunna nå enighet i budgetbeslutet vid nästa möte i Europeiska rådet. Men det är också väldigt viktigt

att vi skickar signalen att det även om vi inte når enighet finns vägar framåt som innebär att det stöd som 26 av 27 medlemsländer har kommit överens om kommer att ges till Ukraina. Detta stöd står och faller inte med att vi når enighet den 1 februari, utan det finns andra vägar framåt. Det är en väldigt viktig signal.

Sverige ska givetvis ge ett väldigt starkt stöd för att vi ska hitta en väg framåt även om vi inte når enighet. Jag hoppas att vi når enighet, för enigheten har varit EU:s styrka i att visa stöd för Ukraina och mot Ryssland som aggressor i detta krig.

Anf. 110 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Tack för det förtydligandet, Magnus Berntsson!

Jag vill lägga till det som jag sa i mitt inledande anförande och som många har sagt vid flera olika tillfällen om vikten av att vi i EU kan enas om stöd till Ukraina. Det är såklart också en viktig signal till Ukraina men också till våra andra partner. När vi vet att det är oroligt på andra sidan Atlanten i USA är det väldigt viktigt att EU nu klarar av att fatta ett beslut. Det känner jag mig trygg i att vi kommer att göra.

Anf. 111 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Stort tack till EU-ministern för återrapporten!

Jag vill också tacka för engagemanget för Ukraina som jag upplever som oerhört genuint. Men jag måste ändå som miljöpartist och en del av oppositionen ta upp de punkter där vi tycker att det inte görs tillräckligt.

EU har sedan invasionen pekat ut problematiken med att göda Rysslands krigskassa genom import av det fossila. Vad gäller kol och olja har man kommit långt, men vad gäller den ryska gasen finns väldigt mycket kvar att göra.

Sedan invasionen av Ukraina har inte mindre än 26 fartyg levererat rysk gas till Sverige. Sverige har i och med detta gött den ryska krigskassan med mer än 1 miljard kronor. Detta har skett trots att vi vet konsekvenserna.

Ukrainas president Zelenskyj har vädjat till riksdagen att sätta stopp för importen av fossilt. Mer än 31 000 namnunderskrifter från svenska folket har skrivits under samma vädjan: Stoppa importen av rysk gas! Det har riktats ett tillkännagivande från kammaren till regeringen, och ändå fortsätter det.

Nu finns det ett uppdaterat regelverk för fossilgas. Medlemsländer kan gå före. Man behöver inte invänta enhällighet i EU. Då är min fråga: Kommer regeringen att stoppa importen av rysk gas till Sverige och i så fall när?

Anf. 112 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna om att ämnet är återrapportering från Europeiska rådets möte den 14–15 december. Nu ska det bli spännande att höra statsrådet Jessika Roswalls svar.

Anf. 113 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Tack, Rebecka Le Moine, för stödet i vårt engagemang när det gäller Ukraina. Det är mycket riktigt genuint. Det är någonting som jag känner att hela Sveriges riksdag står bakom.

Det känns också när vi i olika sammanhang träffar ukrainare. Statsministern var i Oslo och träffade de nordiska statsministrarna när Zelenskyj var där. Jag träffade själv vice premiärminister Olha Stefanisjyna i akt och mening att visa vårt stöd och höra hur situationen ser ut. Det stödet tackar jag för.

Den andra frågan är, precis som herr talmannen säger, inte en fråga som togs upp på Europeiska rådet. Det som togs upp den här gången var sanktioner, och man kunde enas om ett tolfte sanktionspaket.

I det är min uppfattning att det starkaste och bästa sättet för att använda sanktioner som ett effektivt redskap är att man fattar beslut gemensamt många medlemsstater tillsammans. Därför är jag glad över att man kunde fatta beslut om ett tolfte paket.

Vad framtiden bär med sig vet jag inte. Men vi har nu under två års tid fattat beslut om tolv paket. Det tycker jag är väldigt bra.

Anf. 114 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Frågan om Ukraina var uppe även på detta möte. Frågan är högst relevant också för att COP 28 var en del av mötet.

I och med invasionen har många ganska yrvaket vaknat upp. Att göra sig så djupt beroende av det fossila är också ett stort säkerhetsmässigt problem. För första gången nämndes äntligen på COP 28 att man måste fasa ut det fossila.

Jag vet att klimatfrågan har halkat ned lite grann på dagordningen för det europeiska arbetet. Jag hoppas nu att EU-ministern kommer att ta med sig kraften och uppmaningarna. De är väldigt kritiska, och det är väldigt brådskande att vi får till enighet i EU och också implementerar det.

Frågan är: Hur lyfte man upp och hur diskuterade man implementeringen av COP 28?

Anf. 115 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Tack, Rebecka Le Moine!

Vid det här mötet i Europeiska rådet välkomnade man att EU har stått starkt och samlat i förhandlingarna om COP:en. EU har också nått stora framgångar, precis som Rebecka Le Moine lyfter fram. Det välkomnades av ledarna vid mötet.

Förhandlingsmandaten förhandlas i olika rådsformationer. Det enda man fattade beslut om nu var att vi har lyckats i våra samlade förhandlingar. I övrigt tar jag såklart med mig de rekommendationer som Rebecka Le Moine för fram.

Anf. 116 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Tack till statsrådet Roswall!

Vi gläds åt att rådet trots stora osäkerheter inför mötet till slut lyckades enas om att välkomna Europas främsta frihetskämpar in i värmen och inleda medlemsförhandlingar med Ukraina. Inget beslut som EU har fattat i modern tid är egentligen viktigare än det.

Ukraina har alldeles för länge förvägrats att träda in i Europa och EU och få säkerhetsgarantier av det kollektiva väst – detta trots att ukrainska medborgare har strävat inte bara i två år eller i tio år och inte ens i tjugo år utan i trettio år mot den verklighet som vi nu hoppas på. Just nu strider Ukrainas soldater också för oss.

Även om vi gläds åt att Ukraina en dag kommer att få komma in i den europeiska värmen på riktigt och få sitt efterlängttade medlemskap finns det de som i dag står i vägen för detta. Det är inte någon hemlighet, utan det har tagits upp här tidigare i debatten. Det är klart att det är ett misslyckande att man inte lyckades nå enighet på riktigt, även om det på papperet rådde enighet.

Jag tror att det är många som lyssnar på debatten som undrar hur vi ska hantera den här situationen i framtiden. Det går inte att ha en situation där EU:s enighet gång på gång undermineras både när det gäller de principiella frågorna och när det gäller de medel som behöver komma till även i framtiden.

Det är nödvändigt att EU reformeras för att undvika den här situationen i framtiden – att EU hålls som gisslan. Vi från Liberalerna vill se en slopad vetorätt. Vi vill se till att vi inte gör den här typen av eftergifter, vilket man inte behöver göra om det inte finns vetorätt.

Min fråga till statsrådet är helt enkelt: Hur ser statsrådet på möjligheten att i framtiden få till en situation där vi kan fatta beslut i EU med kvalificerad majoritet och inte ge enskilda länder vetorätt i enskilda sakfrågor?

Anf. 117 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman och Joar Forssell! Jag vill verkligen instämma: Inget beslut kunde ha varit viktigare. President Zelenskys tal till Europeiska rådet var väldigt känslösamt och hade just den ton som Joar Forssell upprepar här i dag. Ukrainarna har kämpat för detta länge. Det är därför detta är så historiskt, och det är oerhört avgörande att man fattar detta beslut.

Hur hanterar man frågan om EU:s beslutsfattande i framtiden? Det är en viktig fråga, och den har med åiterrapporten att göra. En av punkterna som ingår i slutsatserna är uppföljningen av Granadadeklarationen, det vill säga när ledarna träffades för att diskutera hur EU ska fungera i framtiden med 35–36 medlemmar.

Det som man nu är enig om är att detta är parallella diskussioner. Det handlar bland annat om det som Joar Forssell lyfter, det vill säga hur vi ska kunna fatta beslut effektivt.

Min uppfattning är dock att EU har varit framgångsrikt. När det väl gäller är vi framgångsrika och fattar snabba beslut. Vi kan dra oss till minnes hur det var under covidkrisen när vi fattade beslut om vaccinationer. Efter krigsutbrottet fattade vi snabba beslut om sanktioner, masskyddsdi- rektiv och mycket annat.

Men frågan om QMV och veto är en fråga som finns med i denna diskussion. Jag skulle vilja påstå att frågan är i sin linda, och vi kommer alla att behöva diskutera den flera gånger och hitta lösningar framåt. För mig är det viktiga perspektivet i detta – och jag är därför glad att det står i slutsatserna – att det hela är parallellt. Det är dels meritbaserat utifrån kandidatländerna, dels måste EU göra sin hemläxa. De här sakerna måste ske parallellt. EU får inte hindra en framtida utvidgning.

Anf. 118 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Jag har en annan fråga, som är närliggande. Rysslands invasionskrig mot Ukraina kan sättas in i ett gemensamt sammanhang med Hamas angrepp på Israel men också med Kinas aggressioner mot Taiwan. Det är ondskans axelmakter i världen – Ryssland, Kina och Iran – som samarbetar allt djupare. I Ukraina bombar Ryssland med iranska drönare tillverkade med kinesiska komponenter. Hamas utförde sina attacker med hjälp av Iran men också med nordkoreanska vapen.

Min fråga är: Vad ser statsrådet att EU kan göra för att sätta press också på Hamas och se till att vi får en villkorslös kapitulation från Hamas? Så länge Hamas finns kvar går det inte att få till stånd en tvåstatslösning. Detta vidgick också statsministern i EU-nämnden i förra veckan: Hamas måste bort för att det ska kunna bli en tvåstatslösning. Vad gör statsrådet och EU för detta?

Anf. 119 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Jag har svarat lite grann tidigare på frågan. I diskussionen om Mellanöstern som fördes nu på Europeiska rådets möte var man inte överens om allt, men man är ändå överens om en del. Det är också ett viktigt besked.

Det man de facto gör är att man tydligt fördömer attacken och står bakom Israels rätt att försvara sig i enlighet med folkrätten. Sverige ger också bilateralt och tillsammans med EU bistånd till den humanitära situationen på Gaza.

Redan under det förrförra svenska ordförandeskapet 2009 kom EU-länderna överens om att det är en tvåstatslösning som är målet. Som jag sa i ett tidigare svar är det kanske lite utopiskt just nu, men det är ändå den vägen vi går mot. Denna diskussion är pågående dels mellan ledarna, dels mellan utrikesministrarna.

Anf. 120 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman! Tack till statsrådet för åtterrapporeringen! Vi socialdemokrater har flera gånger i EU-nämnden påpekat att klimatet ser ut att lämna agendan på EU-nivån alltför ofta nu för tiden, så även vid detta möte i Europeiska rådet. Man kan tycka att det är märkligt med tanke på att mötet skedde alldeles efter det att COP-förhandlingarna hade avslutats. Det vore naturligt att analysera hur EU nu ska ta vidare de slutsatser som kommer från det senaste klimattoppmötet.

Inför klimattoppmötet, alltså i oktober, efterlyste ledarna i Europeiska rådet ökade ambitioner globalt för att växthusgaserna ska nå sin topp när det gäller utsläpp senast 2025. Då är det naturligt att vi undrar hur ledarna nu kommer fram till vad som har hänt under klimattoppmötet så att man lever upp till detta väldigt ambitiösa upprop från EU.

Jag och Socialdemokraterna vill gärna höra hur regeringen analyserar detta och hur statsrådet bedömer att detta möte i Europeiska rådet sammanfattade klimattoppmötet.

Anf. 121 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Tack för frågan, Jytte Guteland! Det går såklart att ha synpunkter på agendan till Europeiska rådet. Man kan inte diskutera allt vid vartenda möte.

Med det sagt var klimatfrågan delvis uppe den här gången, för det var några dagar efter det att COP 28 avslutades. Som vi alla nu har konstaterat fanns det också väldigt stora andra frågor, som var kritiska – vilket klimatfrågan såklart också är.

Frågan om stödet till Ukraina och frågan om att starta medlemskapsförhandlingar tog oerhört stor plats, och det var långdragna diskussioner i många andra stora frågor.

Alla här inne vet att jag inte var med i rummet under diskussionen, men mötet ledde alltså fram till en slutsats – en text som ni alla har kunnat läsa – där man välkomnar den överenskommelse som nåddes i COP 28. Man välkomnar också att EU-länderna höll samman och att vi var framgångsrika i vår förhandling.

Klimatfrågan som sådan kommer såklart att komma tillbaka på toppledarnas agenda senare. Vid det här mötet var det just en sammanfattning från COP 28, men klimatfrågan finns som sagt väldigt ofta på agendan. Jag återkommer till de olika ministerråden där man diskuterar hur man ska ta sig an överenskommelsen och bryta ned den för att EU ska kunna nå sina mål.

Anf. 122 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman! Tack till statsrådet för denna redogörelse! Det är uppmanande att höra att statsrådet vill se att klimatfrågan återkommande ligger på agendan och att den får den stora plats i denna församling som den borde ha.

Man kan tycka att det är viktigt att den svenska rösten är stark i sammanhangen. Att ligga på och hålla i frågor handlar också om vad den svenska regeringen gör och hur mycket man ser till att frågan behåller sin plats på agendan.

Jag är övertygad om att svenska folket ser med förvåning på att detta inte får en större roll efter klimattoppmötet, att Europeiska rådet inte sammanfattar och för vidare slutsatserna från klimattoppmötet på ett övergripande och engagerat sätt. Jag är övertygad om att svenska folket hade förväntat sig det. Vi får hoppas att regeringen ser till att göra det på nästa europeiska råd och att statsministern gör sitt jobb där.

Anf. 123 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Statsministern gör sitt jobb. Denna gång hade han fokus på att stötta Ukraina. Vi lyckades med det. Vi lyckades med att få starta medlemskapsförhandlingar. Vi lyckades med att få 26 länder att komma överens om att ge Ukraina ekonomiskt stöd. Vi lyckades i förhandlingarna om budgeten.

COP 28 var på agendan. Det jag vill lyfta som jag inte lyfte – det blev kanske inte heller så stor diskussion om det på det här Europeiska rådet, men det diskuteras på allmänna rådet och i andra sammanhang – är den strategiska agendan. Sverige lyfter varje gång upp ett antal frågor som ur vårt perspektiv är prioriterade för nästa kommission, och klimatfrågan är en av dem. Vi gör alltså vårt jobb.

Åtterrapporeringen var härmed avslutad.

Anf. 124 AYLIN NOURI (S):

Herr talman! Kostnadsfria läromedel av hög kvalitet är av största vikt för undervisningen och för våra barns och elevers lärande och kunskapsutveckling. Att läromedlen är ändamålsenliga, med andra ord anpassade efter undervisningen och till elevernas behov, kan vara en helt avgörande faktor för undervisningen. Det gäller inte minst för barn och elever som inte kommer från studievana hem. Därtill är bra läromedel viktigt för att stödja lärare i att genomföra och planera undervisningen.

Det framgår i dag av skollagen att elever ska få den ledning och stimulans som krävs för att de ska utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Det framgår också att elever utan kostnad ska ha tillgång till böcker och andra lärmaterial som behövs för en tidsenlig utbildning.

Trots detta är tillgången till läromedel ojämlig, och många skolor har inaktuella läromedel. På många skolor tvingas lärare kopiera upp kompendier, vilket tar tid från undervisningen, minskar likvärdigheten och försämrar föräldrars möjlighet att få en sammanhängande bild av undervisningen.

År 2021 presenterades *Läromedelsutredningen*, slutbetänkandet från den utredning som tillsattes av den socialdemokratiska ledda regeringen med uppdrag att bland annat föreslå hur statens roll bör se ut när det gäller läromedel i svensk skola. Som *Läromedelsutredningen* då pekade på behöver bland annat skollagens bestämmelser om elevers tillgång till böcker och lärmaterial förtydligas.

Det är bra att SD:s regering har valt att gå vidare med en del av förslagen i *Läromedelsutredningen* och att det nu ligger en proposition på riksdagens bord med lagändringar som tydliggör att elever i grund- och gymnasieskola utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, läromedel och andra lärmaterial som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål, samt att skollagen kompletteras med definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärmaterial.

Men, herr talman, tillgången till kostnadsfria läromedel av hög kvalitet är inte bara viktig i grund- och gymnasieskolan utan också inom vuxenutbildningen. Inom vuxenutbildningen är det i dag vanligt att elever tvingas köpa sina läromedel själva. Många elever har låga inkomster, vilket innebär att det blir svårt att prioritera inköp av läromedel framför att till exempel sätta mat på bordet. Detta innebär inte bara att ett stort antal elever saknar läromedel utan också att lärare tvingas anpassa undervisningen så att elever kan delta utan dessa. Konsekvensen blir sämre lärande och att möjligheten för eleverna att uppnå målen försämras, detta samtidigt som vuxenutbildningen i dag har en helt avgörande roll för att både skapa fler vägar till jobb för människor och möjliggöra en fungerande kompetensförsörjning för samhället.

Det var just därför som det i *Läromedelsutredningen* föreslogs att även elever inom komvux på grundläggande nivå skulle få tillgång till läromedel utan kostnad. Detta har alltså SD-regeringen valt att ignorera. Om regeringen på allvar anser att läromedel är viktiga för elevers kunskapsutveckling finns det ingen anledning att tro att detta bara gäller för barn och unga samtidigt som vuxna ignoreras.

Herr talman! Vi socialdemokrater vill också se en förtydligad rätt till kostnadsfria läromedel för elever inom sfi.

Till skillnad från studerande inom den kommunala vuxenutbildningen generellt har studerande inom svenska för invandrare, sfi, rätt till kostnadsfria läromedel redan i dag. Av *Läromedelsutredningen* framgår att elever inom sfi beskriver att läroboken är otroligt viktig för deras ordförråd och för utvecklingen av deras svenska. Därför behöver de också kunna repetera hemma. Det är ett problem att elever inte får låna hem böcker för att göra just det eftersom samma uppsättning läroböcker används av flera klasser. Bristen på läromedel utgör alltså ett hinder för sfi-elevens språkliga utveckling.

I dag har vi hört Liberalernas Fredrik Malm från talarstolen tala varmt om vikten av satsningar på läromedel, och jag är övertygad om att vi kommer att få höra fler företrädare för regeringspartierna göra detsamma. Men låt mig då påminna om att det uttryckligen står i propositionen och i det betänkande vi i dag debatterar att förslagen i propositionen ”inte innebär någon ambitionshöjning och därför inte bedöms medföra några kostnader som aktiverar den kommunala finansieringsprincipen” – inte innebär någon ambitionshöjning!

Låt mig också påminna om att det som SD:s regering kallar för satsningar på utbildningspolitiken egentligen handlar om att flytta runt pengar och skära ned. I budgeten för 2023 skar SD-regeringen i praktiken ned 2 miljarder på anslagen till skolan i fasta priser, en skuld till svensk skola som man inte betalar tillbaka i budgeten för 2024. Anslagen till vuxenutbildningen ligger fortfarande en halv miljard lägre än när man tillträdde.

Det är den politiken som leder till konsekvenserna vi nu ser runt om i vårt land, där inte minst våra barn och elever får betala priset för stora nedskärningar. Vi socialdemokrater vill i stället lägga 1,8 miljarder mer på skola och utbildning, varav 1 miljard på barns och ungas utbildning.

Att fler barn och unga får bättre tillgång till läromedel så snabbt som möjligt är helt avgörande. Därför är det märkligt att SD-regeringen och Liberalerna straffar kommuner som redan har lagt mycket resurser på läromedel.

I dagens debatt blev jag förvånad när Fredrik Malm, utbildningsutskottets ordförande, nämnde Göteborgs stad. Socialdemokraterna såg långt före Liberalerna behovet av att satsa på läromedel och gjorde precis det, och styret i Göteborg kunde då också göra detta i bred politisk enighet tack vare en regering som inte höll tillbaka statsbidragen.

Nu när SD-regeringen bestämt att det ska göras straffas man och får inte ta del av statsbidraget för läromedel, på grund av att man har gått före. På ett sådant sätt är statsbidraget konstruerat, och i stället för att berömma kommuner som går före ägnar sig Liberalerna åt smuts- och pjakstning i talarstolen.

Låt mig avsluta mitt anförande i denna debatt med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5. Där föreslår vi att förslaget i propositionen ändras och förtydligas så att även studerande inom vuxenutbildning och sfi får rätt till kostnadsfria läromedel av god kvalitet.

(Applåder)

Anf. 125 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag lyssnade på Aylin Nouris resonemang om det riktade statsbidrag som den här regeringen har infört för att fler elever i skolan i Sverige, helst alla, ska kunna ha fysiska läromedel, helst i alla ämnen.

Regeringen satsar 680 miljoner kronor innevarande år i en riktad satsning på läroböcker. Det gjorde inte Socialdemokraterna, men det gör den här regeringen. Nästa år satsar vi 555 miljoner kronor. Det handlar om 680 miljoner och 555 miljoner, som sedan blir permanenta på den nivån.

Det kallar Socialdemokraterna för en bestraffning. Hur kan det vara en bestraffning? Och det är alltså inte en bestraffning för alla, utan bara för dem som tidigare har satsat mycket, som Göteborg. Det var den kommun i Sverige som satsade mest på läroböcker, av det enkla skälet att kommunalrådet Axel Darvik från Liberalerna prioriterade att göra just det.

De rödgröna i Göteborg vill nu sänka ambitionerna och satsa mindre av Göteborgs kommuns pengar på läroböcker och kompensera det med det riktade statsbidraget. Det är inte så det är tänkt att fungera, herr talman. Det kallas funktibilitet. Man drar ned på någonting och kompenserar det med något annat, eller så får man pengar och lägger det på något helt annat.

Det är inte tänkt att det här riktade statsbidraget ska fungera så. Syftet är inte att Socialdemokraterna i Göteborg ska prioritera ned skolan och kompensera det med pengar från staten. Om Socialdemokraterna anser att det är någon form av bestraffning har man en mycket märklig uppfattning om både samhällsekonomi och inte minst läroböcker till eleverna.

(Applåder)

Anf. 126 AYLIN NOURI (S) replik:

Herr talman! Det Liberalerna och resten av regeringen gör när det kommer till budgetposter till skola och utbildning är för det första att flytta runt pengar, döpa om det till något nytt och sedan kalla det för satsning. För det andra gör de enorma nedskärningar. Låt mig återkomma till det om en liten stund.

Att flytta runt pengar är inte detsamma som att göra en satsning.

Och det är att bestraffa kommuner när statsbidraget för läromedel är utformat på ett sådant sätt att kommuner som har gått före, tack vare att vi har haft en regering som möjliggjort det och att man haft resurser för att satsa på läromedel, inte längre kan göra det eftersom vi befinner oss i en enorm kostnadskris, delvis skapad av den här regeringen. De kommunerna straffas nu genom utformningen av statsbidraget.

Om det är en budgetdebatt som Fredrik Malm vill ha med mig på skol- och utbildningsområdet eller på välfärdsområdet välkomnar jag den. Jag måste säga att det är väldigt modigt. Vi socialdemokrater lägger nämligen inte bara mer i generella statsbidrag till kommuner och regioner som kan användas till skola och utbildning; vi lägger också 1,8 miljarder mer än Fredrik Malm, hans parti och regeringen gör till skola och utbildning. Det är pengar som det finns enormt behov av ute i skolorna och verksamheten just nu.

Det Fredrik Malm, hans parti och resten av regeringen gör är att skära ned med 2 miljarder kronor till skolan – det är inte socialdemokratisk matte, som Fredrik Malm kallade det i någon debatt häromdagen, utan

bland annat riksdagens utredningstjänst har räknat på det. Är det att vara ett skolparti, Fredrik Malm?

Anf. 127 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna fortsätter att anse att det är en bestraffning att vi har infört ett riktat statsbidrag till skolböcker för eleverna. Det är på 680 miljoner detta år och över en halv miljard permanenta pengar nästa år. Det kallar Socialdemokraterna en bestraffning. Det är helt huvudlöst.

Herr talman! Sedan säger Aylin Nouri att det regeringen gör är att flytta om pengar. Nej, det är inte det regeringen gör. Det regeringen gör är att specialdestinera pengar till detta ändamål. Vi säkrar upp att våra elever ska kunna få större tillgång till läroböcker.

Det Göteborgs stad däremot vill göra, med Socialdemokraterna i spetsen i Aylin Nouris egen valkrets, är att flytta om pengar. Man vill sänka anslagen till läroböcker och kompensera det med pengar från staten, vilket vi menar är helt fel.

Herr talman! När vi tog över satsade Sverige i genomsnitt 859 kronor per elev i grundskolan på fysiska läroböcker för varje läsår och alla ämnen. Det är mindre än en prenumeration på tidningen Bamse kostar; den kostar 940 kronor. 859 kronor är alldeles för lågt. I Norge får skoleleverna läroböcker för motsvarande 1 600 kronor per läsår, och i Finland får de läroböcker för mer än 1 400 kronor per läsår. Sverige ligger för lågt.

Det var utgångsläget. Liberalerna och resten av regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna konstaterade att kommunerna inte kommer att kunna höja de siffrorna eftersom de inte prioriterar läroböcker tillräckligt högt. Därför införde vi det specialriktade statsbidraget. Det kommer vi att fortsätta med.

Socialdemokraterna må tycka att det är en bestraffning att våra skolelever får mer läroböcker. Men jag står fast vid att det är jätteviktigt för svensk skola.

(Applåder)

Anf. 128 AYLIN NOURI (S) replik:

Herr talman! Det regeringen och Fredrik Malms parti gör är att både detaljstyra våra kommuner, på ett sätt som gör det mycket svårt att söka befintliga statsbidrag och att tvinga fram stora nedskärningar. Ja, Fredrik Malm, det är en bestraffning för kommuner när konstruktionerna av statsbidragen är så knepiga att de blir svåra att söka. Det är fallet vi nu ser runt om i landet.

Herr talman! Det är magstarkt att låtsas som att man gör satsningar när man i praktiken skär ned. Ser inte Fredrik Malm situationen runt om i landet? Ser man inte att lärare sägs upp och att skolor stängs ned? Ser man inte de stora besparingar som man tvingar kommunerna att göra för att man inte kompenserar med statsbidrag?

För 2023 skar man ned med 2 miljarder till skolan. Det är inget som jag själv konstaterar. Det konstaterar riksdagens utredningstjänst och andra experter som har tittat på regeringens budget. Man kompenserar inte heller för det nu för 2024. Konsekvensen blir att våra barn och unga får betala för den ekonomiska krisen.

Men ett annat alternativ är möjligt. Det är bara att titta på Socialdemokraternas alternativ till budget. Vi lägger som sagt 1,8 miljarder mer till skola och utbildning. Dessutom säger vi nej till knasiga satsningar såsom att premiera höginkomsttagare framför vanligt folk, för det har den här regeringen minsann råd med.

(Applåder)

Anf. 129 JÖRGEN GRUBB (SD):

Herr talman! Detta betänkande handlar om stärkt tillgång till ändamålsenliga läromedel i förskolan, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och även komvux med sina olika utbildningsformer.

I betänkandet finns också definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg, vilket aldrig har funnits förut. Framför allt det sistnämnda är oerhört viktigt då det i dag råder rena rama vilda västern i vad som används som lärverktyg.

I dag står det endast att böcker och lärverktyg ska användas, vilket har medfört att allsköns informationsmaterial, framgooglad information och så vidare på en del lektionstimmar fått härja fritt i elevernas undervisning. Särskilt populärt har det varit med gratisinformation från olika intressegrupper såsom fackförbund, RFSU och andra som då fått möjlighet att sprida sin egen agenda.

Vän av ordning förstår ju att vi inte kan ha det så här när vi samtidigt har en likvärdig skola som mål. Att detta kunnat fortgå under många år beror på avsaknaden av riktlinjer i skollagen. De hade behövts. Många huvudmän har av spårer eller annan anledning förlitat sig på gratismaterial eller den så kallade digitaliseringen, som ni säkert hört ganska mycket om förut. Där har pengarna gått till exklusiv it-utrustning för varje elev med förhoppningen om att de ska googla fram information, men den är ju inte alltid riktigt tillförlitlig. Nu äntligen tar SD och regeringen tag i detta och förtydligar skollagen.

Kriterierna för läromedel, som kan vara helt eller delvis tryckta eller helt digitala, blir att de ska vara avsedda att användas i undervisning, överensstämna med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och med läroplanen samt vara utgivna av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art.

Begreppet lärobok definieras som ett tryckt läromedel med eller utan digitala komponenter.

Lärverktyg kan definieras som en typ av lärobok, andra läromedel och tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.

Det kommer även att förtydligas i skollagen att elever ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Det kommer alltså inte att vara möjligt för huvudmän att bortse från detta.

I enlighet med de nya kraven på läroböcker finns det för de olika skolhuvudmännen avsatt medel i regeringens och SD:s budget att söka för inköp av tryckta läroböcker. Det har Fredrik Malm förtjänstfullt redogjort för. Som alla förstår blir detta ett steg framåt mot likvärdig utbildning för alla elever.

Herr talman! Behovet av kvalitetssäkring av läromedel, som även tidigare utredning pekat på, är också viktigt. Nu skärps det upp i skollagen enligt de skrivningar jag redan nämnt, där de professionella utgivarna av läromedel får ett tydligt ansvar för kvalitetssäkring. Deras framtagande av läromedel föregås ofta av gedigna processer där bland annat rektorer, lärare och elever är med och säkerställer kvaliteten. Läromedlen testas även under en tid. Samtidigt ligger det i läromedelsförlagens intresse att läromedlet följer kursplanen. Detta finns noggrant beskrivet i betänkandet för den som vill fördjupa sig.

Det kommer även att finnas stödmaterial för huvudmän, rektorer och lärare för val och användning av läromedel. Och – ej att förglömma – om dessa skärpta åtgärder för kvalitetssäkrade läromedel inte skulle visa sig räcka till kommer vi att vidta ytterligare åtgärder.
(Applåder)

Anf. 130 AYLIN NOURI (S) replik:

Herr talman! Jag lyssnade förstås på Jörgen Grubbs anförande men hörde ingenting om elevers rätt till kostnadsfria läromedel inom kommunal vuxenutbildning och sfi.

Jag ser det förakt SD har gentemot den kommunala vuxenutbildningen, på samma sätt som de har det gentemot folkhögskolorna och studieförbunden. Men Sverigedemokraterna skriver ändå i sina kommunala inriktningsprogram att de tycker att det är oerhört viktigt att fortsätta bygga ut och förstärka kommunal vuxenutbildning och för den delen sfi.

Sverigedemokraterna hade chansen, herr talman, att gå vidare med förslaget från Läromedelsutredningen om att även elever inom den kommunala vuxenutbildningen och sfi skulle få sina möjligheter förstärkta och avgiftsfria läromedel. Men Sverigedemokraterna valde att inte se till att det kom med i propositionen. Varför?

Anf. 131 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Herr talman! Jag vänder mig starkt mot begreppet förakt. Jag tror inte att jag eller någon av mina kollegor har sagt något med förakt. Jag undanber mig det.

För övrigt ser jag inget speciellt med detta. Socialdemokratiska regeringar har inte gjort något åt saken eller delat ut gratisböcker till komvux eller sfi, som ju också ingår i komvux.

Det är vuxna människor som går de här utbildningarna. Övriga vuxna människor som går utbildningar på till exempel högskolor och universitet i Sverige får betala för sina läromedel. I många av de här fallen får eleverna läromedel från kommunerna eftersom de vill sponsra detta, vilket de får göra om de har de medlen. Dessutom får man ofta läromedel till självkostnadspris, alltså det pris kommunerna köper in böckerna för till komvux och sfi. Då får man betala detta låga pris. Det är också en fördel jämfört med hur det är på högskolor och universitet.

Min fråga till ledamoten, herr talman, blir alltså varför vi inte har gratis läromedel för alla högskolestudenter och universitetsstudenter i Sverige.
(Applåder)

Anf. 132 AYLIN NOURI (S) replik:

Herr talman! Om man tänker sig att det är så enkelt att införskaffa läroböcker och att priserna är så låga har man nog inte varit i en bokaffär eller suttit som student eller elev på väldigt länge, för det är oerhört dyrt. Det är väldigt tufft för dem som går den kommunala vuxenutbildningen och på sfi. Kostnadskrisen består ju.

Vi socialdemokrater tillsatte utredningen. Jag tänker att det är viktigt att titta på hur utredaren beskriver verkligheten och de problem som finns och att agera därefter.

Utredningen pekade på problemet att när eleverna tvingas stå för dyra läromedel själva, till exempel inom den kommunala vuxenutbildningen, finns risken att de avstår. Det försvagar de enskildas kunskapsutveckling och undervisningen i stort, och på så sätt även en fundamental institution i vårt samhälle. Det handlar alltså om kostnadsfria läromedel inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå. Det är en satsning vi har råd att göra. Det skulle vara otroligt viktigt för den kommunala vuxenutbildningen och för sfi, som Sverigedemokraterna själva konstaterar att det är viktigt att bygga ut och förstärka.

Anf. 133 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Herr talman! Jag hör samma resonemang en gång till, och det är kanske förståeligt.

Om man använder ledamotens resonemang även för alla som går på högskolor och universitet är det väl ganska dyrt för dem också att köpa böcker, men det ska de göra. Är det inte viktigt att ha studenter på högskolor och universitet? Det tycker jag. Jag tycker även att det är viktigt att man går komvux och sfi.

Vi är inte helt unika i Sverige, men i princip har vi det generösaste utbildningssystemet i världen. Man har gratis utbildning. Vi har kommit väldigt långt. När det gäller vuxna har vi dock bestämt att de får köpa böckerna själva. Jag vill inte påstå att de flesta av våra studenter på högskolor och universitet är särskilt rika. De lever på rätt dyra studielån som de ska betala av i framtiden. Många komvuxstuderande går på bidrag som de slipper betala av i framtiden. De får alltså redan betalt för att gå där. Ska de sedan också få gratis böcker?

Nu kommer vi nog inte att ha någon sådan subvention i framtiden, men hade vi fått välja skulle vi, om jag ska vara helt ärlig, kanske ha börjat med att i så fall titta på högskolor och universitet. Nu har jag inte sagt att vi ska göra det, men man kan nog inte undgå att kasta ett öga på att subventionera det på högskolor och universitet om man nu ska subventionera det på komvux och sfi, för det är kanske där vi har de fattigaste studenterna. De har också ett lån med sig tillbaka när de i bästa fall har fullföljt sina studier. (Applåder)

Anf. 134 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation nummer 3.

Herr talman! Vi står nu här för att debattera betänkandet om stärkt tillgång till läromedel. Mycket av det som jag tänker har framförts tidigare av Socialdemokraternas ledamot. Jag tänkte ändå lägga till ett antal ytterligare perspektiv till det hela.

Lagändringarna som nu föreslås syftar till att stärka elevernas tillgång till ändamålsenliga läromedel, vilket hela riksdagen har ställt sig bakom. Men frågan är hur detta ska ske när regeringen samtidigt har beslutat sig för att genomföra ytterligare nedskärningar på landets kommuner och skolor. Fram till nu har högerns politik inneburit att skolorna inte haft råd med skolböcker. Från och med nu ska regeringen se till att skolorna inte längre har råd med sin ordinarie budget heller.

Jag ser positivt på att Skolverket till exempel fått medel för ett uppdrag att stödja produktion och utveckling av läromedel inom nationella minoritetsspråk för förskolan och övriga skolformer. Men det finns en rad brister och sådant jag som anser saknas. När kraven utökas till att alla elever ska ha rätt till tryckta läromedel som följer kursplanen blir det ännu viktigare att säkerställa att dessa läromedel finns och går att producera och att resurserna till dem existerar.

Ansvar för att undervisningen ska utformas i enlighet med läroplanens värdegrund ligger på huvudmännen, rektorerna och lärarna. Huvudmännen har ett stort ansvar för att skapa rimliga förutsättningar att värdera de skolböcker som finns och hur de ska användas i undervisningen.

Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel föreslog i sitt slutbetänkande *Läromedelsutredningen* att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få fastställa kvalitetskriterier för läromedel. Regeringen valde dock att inte gå vidare med något av förslagen. Jag instämmer i de remissvar som kommit från bland annat Jämställdhetsombudsmannen om att det vore önskvärt att ha kriterier som inkluderar jämställdhetsperspektiv. Jag anser därför att det bör införas en kvalitetsmärkning av läromedel för att underlätta för skolorna vid inköp av dessa och för att sätta press på läromedelsförlagen.

Jag har hört tidigare från talarstolen att man pratat om att det här kommer att göra att det blir seriösare aktörer som kommer att trycka läromedel. Men om det inte finns krav gällande kvaliteten utifrån läroplanen menar jag att det kommer att finnas ett problem även framöver. Vi menar att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utreda införandet av en sådan kvalitetsmärkning, som ska vara utformad i enlighet med läroplanens värdegrund.

Jag har i betänkandet ytterligare en reservation som jag såklart står bakom men som jag för tids vinnande inte kommer att yrka bifall till i dag. Den handlar om den ekonomiska börda som det innebär att införskaffa läromedel för många studerande. Att den som studerar måste köpa sina läroböcker eller sin kurslitteratur menar jag kan ses som ett avsteg från principen att utbildningen ska vara avgiftsfri. Det kan samtidigt ibland vara problem att få tag i vissa böcker när de tar slut i bokhandeln eller har blivit utlånade på närliggande bibliotek. Om huvudmännen köper in böcker underlättar det även för lärarnas planering, eftersom de vet vilka böcker de kommer att arbeta med de närmaste åren i stället för att behöva anpassa sig efter bokförlagens utgivning.

I samma slutbetänkande som jag nyss nämnde, *Läromedelsutredningen*, föreslog Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel att elever inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och anpassad nivå ska få tillgång till läromedel utan kostnad. Något sådant förslag går inte heller att hitta i propositionen eller betänkandet. Men enligt min

mening behövs starkare reglering för att kostnaderna inte ska vältras över på studenter och dem som är mitt i sina studier.

Som till och med regeringsföreträdare nämnt här tidigare är det ett problem för många studerande att betala av sina studiemedel. Vi ser absolut hellre att reglerna ses över så att man kan gå på universitet avgiftsfritt i framtiden, snarare än att vi ska ta bort den möjligheten för andra utbildningsformer. Men jag menar att komvux i det här fallet hör mer ihop med skolan och gymnasieskolan än med den högre utbildningen. Det är delvis två separata diskussioner. I dag hanterar vi frågan om skola och vuxenutbildning, inte om högre utbildning. Därför vill jag avfärda alla de yttranden som gjordes här tidigare mot såväl Socialdemokraternas och Miljöpartiets som Vänsterpartiets förslag gällande att ha avgiftsfria läromedel inom den svenska vuxenutbildningen. Jag menar att detta är en självklarhet.

Herr talman! För att förstå varför vissa av dessa förslag inte finns med i regeringens proposition måste man kolla på dess utbildningspolitik som helhet under det senaste året men också den utbildningspolitik dessa partier har fört under alla år. Men det handlar inte bara om utbildningspolitiken utan också om vilken väg de tagit för det svenska samhället, det vill säga åt vilket håll vi ska gå som nation. Man ser till att de som har det allra bäst i vårt samhälle ska få mer pengar i plånboken på bekostnad av alla andra.

Regeringens politik har under det senaste året inneburit stora nedskärningar för kommunerna och skolorna. I den budget som nyligen presenterades och röstades igenom har man ytterligare nedskärningar och besparingar för kommunerna och skolorna.

Återigen läggs det fram ett förslag som jag menar att det helt enkelt inte finns budgetering för. Det görs ett tillskott för tryckta läromedel i budgeten, men alla som har räknat på detta vet att det inte kommer att räcka, även på grund av att det finns hål som behöver fyllas i den kommunala budgeten och i skolans budget. Där har regeringen inget svar, för det är återigen viktigare för regeringen att göra stora nedskärningar i kommunerna och gynna de privata, det vill säga socialisera vinsterna och se till att det övriga folket får ta på sig av skulderna och de negativa resultaten.

Jag skulle vilja avsluta mitt anförande med att säga att Sverige behöver en annan utbildningspolitik. Sverige behöver en utbildningspolitik som ser till att hålla ihop den svenska skolan och ser till att även personer som befinner sig inom vuxenutbildningen kan få gå sin utbildning och ha råd med det utan att behöva känna stress över dyr kurslitteratur och dyra läromedel. Det behövs helt enkelt en politik som skapar ett mer sammanhållet skolsystem än vad vi ser i dag. En sådan kan man enbart få om vi får bort denna regering och byter färdriktning för Sverige efter nästa val eller helst tidigare än så.

Med tanke på att detta kan bli mitt sista anförande vill jag också önska talmannen, det övriga presidiet och ledamöterna en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 135 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Runt om i landet växer barn upp utan att någonsin hålla i en bok. Det finns inga hemma. Läser föräldrarna är det på paddan, eller så kanske man lyssnar på en ljudbok på mobilen med hörlurarna på. Det finns

inga i skolan. Ipadar, stencilar och eget sökande efter information på nätet har i flera fall ersatt skolboken. Vi vet att detta inte är bra, att det inte fungerar och att det ger sämre resultat.

Runt om i landet försöker moderater att vända utvecklingen. I Göinge lanserade man i höstas något man kallar för pågäkvällar. Det handlar om att uppmuntra pappor att läsa böcker tillsammans med sina söner. I Malmö fick Moderaterna igenom en särskild skolbokssatsning.

Herr talman! Det är inte bara i kommunerna som Moderaterna satsar på skolan. Vi gör det också i regeringsställning. Tillsammans med våra samarbetspartier satsar vi redan under vårt första år närmare 700 miljoner kronor på skolböcker, och framåt kommer en halv miljard svenska kronor att avsättas för just detta ändamål. Det är pengar som kommer att göra skillnad för både elever och lärare.

Störst skillnad gör dock dessa pengar om den proposition som vi nu debatterar går igenom. Jag vill därför yrka bifall till propositionen *Stärkt tillgång till läromedel*. Går propositionen igenom vid voteringen senare i eftermiddag kommer skollagen antligen att ändras så att begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg definieras i lagstiftning. Dessutom skrivs det in att eleverna ska ha rätt till dessa utan kostnad.

Det behöver alltså vara möjligt att säkerställa att elever får tillgång till ändamålsenliga läromedel av hög kvalitet. I dag är detta inte möjligt eftersom det saknas definitioner. Detta har dessutom försvårat för Skolinspektionen vid tillsyn avseende läromedel, deras kvalitet och tillgång till dem.

Herr talman! Svenska elever förtjänar skolböcker. Nu ser vi till att de får det – skolböcker av hög kvalitet. Socialdemokrater kommer att hävda att de velat göra detta under sina åtta år vid makten. Vi gör det nu efter ett år i regeringsställning. Vi kan konstatera att det inte räcker att vilja; man måste också göra. Handlingar säger mer än ord.

(Applåder)

Anf. 136 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Det var många fina ord, kan man säga, från ledamoten. Inte minst de sista tycker jag jättemycket om, herr talman: att handlingar betyder mer än ord.

Då hjälper det inte så mycket att man står i talarstolen och säger att man i regeringsställning satsar på skolan när det i verkligheten är så att man har dragit ned på skolan. Det handlar återigen om ord versus handling. Regeringen har faktiskt, om man tar hänsyn till inflation och sådant, som de som sitter där ute och köper böcker, betalar hyra etcetera måste göra, dragit ned på svensk skola under de två år den har lagt fram budgetar. Detta kan ändå vara värt att ha med.

Sedan är vi överens om att det finns förbättringsmöjligheter i Malmö, där Liberalerna ansvarar för skolan och drar ned på den. Jag är glad att vi där har ett bra samarbete när det gäller att stärka budgeten för skolan; det är väldigt bra.

Men i andra kommuner är Moderaterna med och styr, bland annat i Eskilstuna. Där får man inga pengar till läromedel för att det har satsats för mycket på läromedel. Nu behöver man säga upp lärare, och det vill man gärna undvika. I stället för att säga upp lärare fokuserar man på att behålla de lärare man har, och då kan man inte fortsätta att satsa lika myck-

et på läromedel. Och då får man inga pengar från regeringen. Eftersom regeringen har tagit bort pengar från andra satsningar för att satsa pengar på läromedel är verkligheten för Eskilstuna kommun, där Moderaterna är med och styr, att man har mindre pengar.

Så ser det även ut i många andra kommuner, typiskt de som har satsat mycket på läromedel. Jag vill fråga ledamoten Manouchi: Tror ledamoten att det är en bra lektion för kommunerna att de ska låta bli att satsa på läromedel om inte staten ger riktade statsbidrag?

Anf. 137 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att den här debatten är lite speciell. Eftersom det finns kommuner som fullgör sitt kärnuppdrag och satsar på skolan gör regeringen fel som möjliggör för att stödja i de kommuner där man inte fullgör detta uppdrag. Jag tycker att detta är ett lite märkligt sätt att förhålla sig till denna fråga.

Kommunerna är ansvariga för sin egen skola. I de fall man inte prioriterar skolan – vi har insett att man i delar av vårt land, till exempel i Malmö, tyvärr skär ned – skadar det elevernas skolgång. Vi har förstätt att det ser ut så i delar av vårt land, och därför gör vi denna riktade satsning för att stärka upp så att alla elever, oavsett vilken kommun de bor i, har rätt till läromedel. Men ledamoten tycker att detta är fel, för de kommuner där man redan ger eleverna läromedel borde också ha fått pengar – som nu i stället kan gå till de kommuner där man inte satsar på läromedel.

Jag tycker att detta är ett lite märkligt resonemang. Pengarna ska gå till läromedel där läromedel behövs. Detta borde vi kunna vara överens om.

Anf. 138 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Ja, vi kan vara överens om att detta är pengar som ska gå till läromedel. Jag tror också att vi kan vara överens om att ett läromedel utan en lärare är ganska värdelöst. Det är detta vi ser runt omkring, och det är det som är risken när man ger riktade statsbidrag som hela tiden rör sig mellan många olika saker. Det är därför vi vill ge ett sektorsbidrag och dessutom fylla på med 5 miljarder mer än regeringen. Det är just för att det kan se väldigt olika ut runt omkring i Sverige.

Lektionen från regeringen till alla Sveriges kommuner är verkligen att har du satsat på något som regeringen i efterhand kommer på är viktigt kommer du inte att få några pengar. Om du däremot har satsat på saker som regeringen inte tycker om kommer du att få pengar. Det är ändå så det i praktiken blir.

Nu pratas det om att permanenta detta, och vi får väl se hur kriterierna då ser ut. Annars gäller det just nu för kommunerna att för tusan låta bli att lägga några pengar på läroböcker så att de är säkra på att få dem i framtiden. Denna typ av incitamentsstrukturer klagar alla skolor och lärare över – det är extremt ryckigt när det gäller hur man får pengarna.

I praktiken sägs lärare upp just nu. Jag kan förstå om kommuner som har satsat på läromedel säger att de jättegärna skulle vilja säkra att deras lärare blir kvar. Och så ser de att de statsbidrag som tidigare gavs i stöd för exempelvis lärare nu dras bort för att andra kommuner, som inte har satsat på läromedel, ska få pengar.

Det är klart att detta påverkar incitamentsstrukturen på ett ganska dåligt sätt. I slutändan är det dags att vi får sektorsbidrag så att vi säkrar att pengarna används där de verkligen behövs och att man kan ta hänsyn till de lokala förutsättningar som råder.

Jag hoppas att ledamoten kan hålla med om detta.

Anf. 139 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! I den bästa av världar skulle ingen kommun behöva ha dessa pengar. I den bästa av världar skulle ingen kommun ansöka om dessa pengar eftersom man redan tillgodoser elevernas behov av kvalitativa läromedel. Men så ser det inte ut i dag, och det är ett problem, Niels Paarup-Petersen. Det är ett problem att kommuner inte gör denna typ av prioriteringar, och då måste vi rikta pengarna.

Vad händer om en kommun vägrar göra detta med de pengar som de redan har, och sedan ger vi dem mer pengar, pengar som inte på något sätt är riktade? Skulle de då plötsligt göra denna prioritering, när de år in och år ut har valt att inte göra det? Jag tror inte det. Jag tror att vi måste lösa problemet med det som är lösningen, nämligen böcker.

Eleverna behöver böcker. Vi ser till att de får böcker.

Men jag uppfattar det som att Centerpartiet är emot riktade statsbidrag rent generellt och därför är emot boksatsningen.

(Applåder)

Anf. 140 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 4.

Jag är väldigt glad för att regeringen har lyssnat på Centerpartiet när det kommer till de förslag som vi ska debattera i dag. Vi är överens om att det ska bli tydligt i skollagen vad läromedel, böcker etcetera är, så att man slår fast att eleverna faktiskt har rätt till det också. Denna andra del är extremt viktig.

Men det är något jag saknar. Den läromedelsutredning som tillsattes av den förra regeringen handlar om att också säkra att läromedlen håller en bra kvalitet. Därför borde det införas en central granskningsnämnd. Det är något vi också har lagt förslag om.

Från början pushade vi för alla tre förslagen, och vi kunde konstatera att regeringen efter ett tag började lyssna och tog till sig i alla fall två av dem. Det är hur som helst bättre än noll. Sedan hoppas jag förstås att regeringen också tar till sig den sista delen och inrättar en central granskningsnämnd, för det finns många problem med hur läromedel ser ut.

Det kan vara svårt för en enskild lärare, särskilt för obehöriga lärare ute i landet, att avgöra vad som är bra läromedel eller inte. Vi har till exempel haft läroböcker som tagits fram av kommunistregimen i Kina. De har använts runt om i landet. Det hade kanske varit bra om en modersmålslärare i kinesiska hade kunnat se var det finns bra läromedel. Då hade en bok som är utgiven av kommunistregimen fått dåligt betyg. Det hade hjälpt lärarna ute i Sveriges avlänga land om de hade kunnat få stöd när det gäller att se vilka läromedel som är bra eller inte. Jag hoppas att regeringen tar upp detta förslag senare.

Vi är helt överens om att det är bra med bra läromedel. Det är inte så konfliktfyllt att vara överens om det. De kan vara fysiska – och dem behövs det mer av i svensk skola – eller digitala. Men när man ser ogenomtänkta it-satsningar, till exempel de satsningar som Lotta Edholm har genomfört i Stockholm, med noll pedagogisk strategi men till en kostnad av 2 miljarder kronor ungefär, förstår man att det behövs en tydlighet om vad som är bra läromedel.

Nu kommer vi tillbaka till några av de saker som har sagts här i dag. Till exempel säger Liberalerna att det är för lite satsningar. Det kan vi vara överens om när det kommer till de fysiska läromedlen. Då är det ett problem att man med det sätt man har lagt upp den aktuella satsningen på lär kommunerna att de inte ska satsa på böcker om de inte får statsbidrag. Om de själva satsar på sådant som är bra för skolan och regeringen plötsligt kommer på att kommuner måste ha satsat på sådant innan de kan få statsbidrag får de inte mer pengar, medan de kommuner som inte själva har satsat får statsbidrag. Det är nog inte den bästa vägen framåt.

Vi kan se på Linköping, Eskilstuna och Göteborg. Det är många kommuner där man faktiskt säger upp lärare. Om dessa kommuner ska få pengar från staten för att få skolan att fungera måste de lyssna på regeringens krav att pengarna ska användas till just läromedel och inte till att exempelvis behålla de lärare som nu sägs upp. Det är en utmaning.

I Göteborg ska 500 tjänster tas bort. Kommunen har fått 100 miljoner mindre i statsbidrag. Det är klart att detta hänger ihop. Regeringen tycker i alla fall att det är viktigt att Göteborg förvägras pengar till läromedel eftersom de har satsat på läromedel själva de senaste åren, men Göteborg får inga medel för att behålla lärarna. Det är en utmaning.

Men man kan inte bara kalla allt för satsningar. Det handlar också om vad de faktiskt innehåller. Man kan konstatera, som min kära liberala kollega, herr Malm, sa, att man inte alltid från regeringens sida kan kompensera för inflationen. Nej, det kan man kanske inte. Men de som faktiskt ska betala för lärare, lokaler, böcker, mat etcetera kan ju inte välja. Den faktiska kostnaden ökar ju med inflationen. När man inte ökar de statliga bidragen på olika områden med inflationen innebär det faktiskt en sänkning.

I praktiken har regeringen sedan den tillträtt dragit ned på den svenska skolan. Det är klart att det får effekter ute på golvet. Även om man säger att man satsar är det inte någon satsning.

Vi har fått flera frågor i dag om varför vi anser att detta är ett straff. Jag anser inte denna satsning vara ett straff. Jag tycker att det är fantastiskt att man är tydlig med att läroböcker är bra och att man förmår kommuner att satsa på läroböcker. Men anledningen till att det ändå lite kan kallas för ett straff för vissa kommuner är att dessa pengar har tagits från annat håll. Man har inte satsat extra på skolan, utan man har tagit pengar från andra konton. Man har sett till att skolan totalt sett får mindre pengar från regeringen, och en del pengar som redan fanns i andra satsningar på skolan lägger man nu över på läroböcker. Det blir alltså mindre pengar till andra saker.

Man kan tala om fungibilitet, som min gode kollega herr Malm, ordförande i utbildningsutskottet. Fungibilitet innebär att man kan byta ut saker mot varandra. De är så att säga utbytbara, som två mynt till exempel. Där

är det skit samma om man har det ena eller det andra, för det är ingen skillnad.

Men på detta sätt är det inte med böcker och lärare. Böcker och lärare kan man inte bara byta ut mot varandra. Man kan inte ta bort en lärare och lägga in en lärobok och tycka att det har samma värde. Så funkar det inte. Dessa två satsningar är inte fungibla. De kan stärka varandra, och det är jättebra att ha både bra lärare och bra läroböcker. Men när man, som nu, tar bort pengar från lärare samtidigt som man satsar på läromedel kan det få negativa effekter. Det tror jag är väldigt viktigt. Det är detta som den här regeringen gör. Man drar ned på skolan.

Grundförslaget från regeringen är utmärkt när det kommer till dagens proposition. Vi är för. Vi hade önskat att man hade varit lite mer ambitiösa. Jag önskar att man framöver kan vara lite mer ambitiös när det kommer till finansieringen av skolan, så att den faktiskt kan klara sig. Just nu sägs det upp lärare över hela Sverige.

Centerpartiet satsar 5 miljarder kronor mer än regeringen. Jag hoppas att vi framöver kan få en mer ambitiös regering på skolområdet.

Anf. 141 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Herr talman! Vi debatterar utskottets betänkande om att stärka tillgången till läromedel. Det fanns ju en tid då barnen började en skoltermin med att slå in sina nyhämtade läroböcker i omslagspapper, och man kunde själv välja motiv på papperet. Och när man skulle välja böcker var det alltid huggsexa om vem som fick den finaste och minst slitna boken. Det är åtminstone vad jag har hört – det var lite före min skoltid. I dag saknas den rutinen i mångt och mycket ute på skolorna. Och inte bara det: På många skolor saknas det böcker helt och hållet. Så kan det inte fortsätta.

Herr talman! Om vi lyfter blicken något kan vi se att vi har en situation där de svenska elevernas skolresultat sjunker. Vi ser det i de senaste Pisa-resultaten. Vi ser det om man tittar på gymnasiebehörigheten. 18 000 elever går ut grundskolans årskurs 9 utan gymnasiebehörighet varje år. Det är 15 procent av alla elever.

Vi har en hög arbetslöshet i Sverige, och den fortsätter att öka. Det är en matchningsbrist på arbetsmarknaden. Vi har brist på personal i väldigt många yrken, inte minst i välfärdssektorn. Samtidigt har vi den tredje högsta arbetslösheten i Europa.

Den där matchningsbristen löser man genom utbildning. Men då behöver vi också elever som klarar utbildningen, som kommer ut från skolan just utbildade. En viktig lösning på det problemet är läromedel. Därför arbetar regeringen för att stärka tillgången till läromedel och bemannade skolbibliotek.

Jag skulle vilja slå ett extra slag för de fysiska läromedlen – bra, goda och evidenssäkrade läromedel. De digitala läromedlen, som har tagit alltmer plats, har olika problem. De är inte alltid evidenssäkrade. Och det blir en fragmentisering av lärandet när eleven, i stället för en fysisk lärobok, har olika länkar, stenciler och webbsidor som man själv ska gå in på. Det blir svårt för eleven att se helheten. Det blir svårt för föräldrarna att förstå helheten och svårt för dem att hjälpa sina barn med läxor och skolarbetet hemma när det inte finns en tydlig fysisk bok att hålla i.

I det förslag som vi debatterar i dag, fru talman, har vi också med en förändring som handlar om att definiera vad som är en lärobok, ett läromedel och ett lärverktyg. Det kan tyckas självklart att alla vet detta ute i skolorna, men riktigt så är det faktiskt inte. Det råder en liten osäkerhet som vi i och med dagens förslag tar bort.

De fysiska läromedlen har också den fördelen att de är enkla att ta hem. De är enkla att få en överblick över, som jag var inne på. Detta underlättar för familjen att vara delaktig. När man kommer hem med ett gäng olika länkar eller har fått i uppgift att själv ta reda på informationen blir det svårare för föräldrarna att hjälpa till. Och är det något som vi behöver för att kunna vända kunskapsutvecklingen i Sverige är det just föräldrar som får chansen att hjälpa till. Vi behöver ett återupprättat föräldraansvar.

Fru talman! Kristdemokraterna arbetar för en skola där kunskap står i fokus och där vi har höga förväntningar på både elever och personal. Det är en skola där man förväntar sig hårt arbete och ansträngning och därmed också resultat. Det är en skola där man möter varje elevs utmaning med tro på elevens potential att lyckas. Det är en skola med bra tillgång till goda läromedel.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 142 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Jag är väldigt glad att vi i dag debatterar hur vi ska stärka elevers rätt till de läromedel, lärverktyg och läroböcker som de och deras lärare behöver för en riktigt bra utbildning. Svensk skola förtjänar politiker som ger lärare rätt förutsättningar att göra sitt jobb, och bra läromedel är en självklar förutsättning för det.

Kommer ni ihåg känslan av skolböckerna och omslagspapperet och hur man sorterade böckerna i bänken, skåpet och ryggsäcken? Jag är gammal nog att ha gjort detta och gammal nog att ha kvar några skolböcker som av någon outgrundlig anledning blev speciella för mig. *Hej Matematik* har många hört talas om. Men, som jag brukar säga, jag försörjer mig själv. Det går ganska bra. Av någon outgrundlig anledning har jag också läroboken i franska från gymnasiet. Franska var kanske mitt sämsta skolämne. Men det är något speciellt med böcker.

Jag tror inte att vi någonsin kunde föreställa oss att det var tvunget att stå uttryckligen i skollagen att det ska finnas skolböcker och lärverktyg som man behöver i skolan för att de faktiskt ska finnas där i klassrummet, i skolbänken och i ryggsäcken. På sätt och vis önskar jag att vi inte stod här i detta ärende – jag önskar att detta skulle vara självklart. Men vi står inför ett faktum att Sveriges skolelever inte har de läromedel de behöver. Sveriges lärare har inte de läromedel de behöver.

Miljöpartiet vill att skolan ska vara jämlik. Då måste alla lärare och elever ha tillgång till de läromedel som behövs, och de ska såklart vara av en jämn och hög kvalitet. Vi vill med en tydlig definition skriva in rätten till läromedel i skollagen. Det är därför vi står här i dag.

Ett nedslående skäl till att läromedel är viktiga är lärarbrist, som leder till att alltför många elever i dag undervisas av obehöriga lärare eller lärare som inte är behöriga i just det ämne som de undervisar i. Här blir läro-

medlet ett viktigt stöd i undervisningssituationen för lärarna och för eleverna när de pluggar med kompisar eller själva hemma.

Läromedel är också ett viktigt verktyg för att öka jämlikheten både mellan skolor och mellan elever med olika förutsättningar. Här vill vi inkludera, som har nämnts tidigare i debatten, elever som studerar på komvux, och vi reserverar oss tillsammans med Socialdemokraterna till förmån för utredningens förslag som innebär att även eleverna där ska ha rätt till kostnadsfria läromedel.

Ytterligare ett skäl till att läromedel är viktiga är: Om man ska bli bra på att läsa, tolka text, bearbeta text, skriva, analysera och reflektera är det ju det som man behöver ägna sig åt. Här vill jag understryka att även om fokus i denna debatt är på böcker behöver vi förstå att vi lever i en digital samtid där den digitala utvecklingen går väldigt snabbt. Det är viktigt att val av läromedel utgår från vetenskap och beprövad erfarenhet och inte från politiska pekpinnar eller den svartvita debatt vi har i kammaren om skärmar. Det hör inte hemma i klassrummet. Där är det vetenskap och beprövad erfarenhet som ska vara fundamentet.

Den snabba digitala omvandlingen i samhället är både en utmaning och en möjlighet. När det gäller digitalisering i utbildningen handlar det om allt från när det är lämpligt att använda digitala läromedel för att förbereda barn, elever och studenter för ett arbetsliv och samhällsliv som inte kommer att likna något som vi har varit med om till att använda digitaliseringens möjligheter för samhällsutvecklingens bästa.

Förändringarna går mycket fort och påverkar oundvikligen alla samhällssektorer. Vi behöver balansera på en slak lina här. Vi behöver agera snabbt och samtidigt eftertänksamt.

Att digitaliseringen ofrånkomligen kommer att vara en del av den värld vi lever i innebär dock inte att andra kunskaper blir oviktiga. Jag tänker till exempel på vanan att läsa böcker och att skriva för hand men också på hantverk och estetiska praktiker.

Det är förskollärare och lärare som är experter på barns och ungas lärande. En av de viktigaste förmågorna i arbetslivet är förmågan att lära sig nytt genom hela yrkeslivet. Eleverna behöver tillsammans med sina lärare fylla sin verktygslåda med olika strategier för lärande som baseras på både analoga och digitala sätt att ta in, organisera och fördjupa sin kunskap.

Läromedel, både tryckta och digitala, utgör en bas som läraren kan arbeta ifrån och ger en grund för både lärare och elever. Tillsammans med bra lärarhandledningar avlastar de dessutom lärare, som får mer tid till undervisning och för- och efterarbete i stället för att uppfinna hjulet på nytt eller stå vid en trilsande kopiator.

Lärare och elever ska ha tillgång till bra, objektiva och högkvalitativa läromedel. Tillgången till läromedel måste säkras. Lärare och elever ska inte vara beroende av gratismaterial från partiska bolag eller samhällsaktörer som de inte hinner granska. Finansieringen av skolan som helhet behöver vara tillräcklig, så att skolor inte tvingas avstå från läromedel av ekonomiska skäl.

Jag vill vara tydlig med en sak. Det var inte så att Sveriges lärare vaknade upp en dag och tänkte: Det här med skolböcker är onödigt; vi struntar i dem. Det handlar om att lärare år efter år efter år har fått lappa och laga

och använda äldre utgåvor och att de inte orkar med det längre. Man har hamnat så långt efter i läromedelshanteringen.

Här vill Miljöpartiet att staten tar ett större ansvar för skolans finansiering som helhet.

För Miljöpartiet är det viktigt att besluten om vilka läromedel som köps in, inflytandet över vilka läromedel som används i klassrummet och resurserna att välja läromedel finns hos de lärare och elever som ska använda läromedlen. Skickliga lärare som har tillräckligt med tid med sina elever och som känner sina elever och deras behov är de som ska fatta besluten om vilka läromedel som används i klassrummet.

De elever som använder böckerna är experter på sin egen lärandesituation utifrån sitt perspektiv, och de ska också kunna ha inflytande över situationen. Detta innebär att arbetet på skolan måste organiseras så att lärare har både tid och kunskap att arbeta med urval och bedömning av läromedel.

Fru talman! I dag är jag glad över att Miljöpartiets yrkanden från allmänna motionstiden kan anses tillgodosedda nu när vi fattar beslut om stärkt tillgång till läromedel. Miljöpartiet står också bakom reservationerna 1 och 5, som det redan har yrkats bifall till i debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 13 Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU5

Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan (prop. 2023/24:20)
föredrogs.

Anf. 143 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Enligt Skolverket finns det så kallad stoffträngsel i vissa ämnen i skolan. Då undrar man vad sjutton stoffträngsel är för något, och det finns faktiskt en artikel om detta ord i Språktidningen från augusti 2019. Där beskrivs att stoffträngsel för första gången dök upp i svenska medier år 1992 och därefter återkom i genomsnitt en gång om året.

Sedan tog ordet ett ordentligt skutt i medvetandet år 2019, då det blev en debatt om Skolverkets förslag att ta bort antiken från historieämnet. Då blev ordet lite mer allmänt känt. Språktidningen lägger dock till att man tidigare har talat om stoffträngsel internt inom Skolverket.

Vad är då stoffträngsel? Trängsel vet vi ju alla vad det är, nu när vi är ute och handlar julklappar. Stoffträngsel betyder kort och gott att den tid som finns i timplanen inte räcker till för att behandla det centrala innehållet som gäller för ett visst ämne i skolan.

Detta blir givetvis problematiskt i svensk skola. Det kan skapa stress bland elever och lärare. Det kan leda till att lärare tvingas prioritera bort delar av ämnesinnehållet, vilket i sin tur leder till att elever lär sig olika

Prot. 2023/24:52
19 december

*Stärkt tillgång
till läromedel*

*Bättre anpassad
undervisningstid
i grundskolan,
specialskolan
och sameskolan*

saker i skolan beroende på vilken lärare de har eller vilken skola de går på och så vidare. Det slår mot likvärdigheten, helt enkelt.

Samtidigt vill man inte prioritera bort för mycket ur det centrala innehållet för att bli av med stoffträngseln. Skolverket fick därför ett uppdrag av regeringen för tre år sedan att göra en översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer i sameskolan och specialskolan. Skolverket skulle då analysera behovet av en omfördelning av tid mellan olika ämnen i syfte att få en bättre balans, det vill säga mindre stoffträngsel.

I uppdraget låg att särskilt titta på undervisningstiden i elevens val. Det som hände för ett och ett halvt år sedan var att tiden för elevens val halverades. När det gäller det betänkande vi nu har att diskutera och debattera och sedan rösta om innebär det att elevens val helt försvinner och att de 177 timmarna i grundskolan kan fördelas ut på andra ämnen, för att minska just stoffträngseln.

Fru talman! Enligt skollagen ska undervisningen i det som heter elevens val syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen, men i den översyn som Skolverket gjorde konstateras att verksamheten är väldigt skiftande och att timmarna används till väldigt många olika saker.

Skolverket konstaterar att det inte är möjligt att göra en allmängiltig beskrivning av verksamheten då den skiljer sig avsevärt mellan huvudmän och mellan olika skolor. Regeringen föreslår därför att elevens val ska tas bort och att dessa timmar i grundskolan – ungefär en halvtimme i veckan – ska fördelas ut på ämnen som bedöms behöva mer tid, inte minst historia eftersom vi så att säga inte vill mönstra ut antiken ur vårt medvetande. Den har ändå bidragit ganska mycket till den civilisation som vi alltjämt lever i.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 144 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Elevens val infördes 1994. Då skrev den dåvarande utbildningsministern Beatrice Ask följande:

”Utrymmet för elevens val innebär att en elev skall kunna fördjupa och bredda sina kunskaper inom ett eller flera av timplanens ämnen. Denna fördjupning kommer med vårt förslag att kunna ske tidigare än i dag, samtidigt som vi anser att utrymmet för de egna valen självfallet bör öka i de högre klasserna. Regeringen ser möjligheten till egna val som en mycket viktig utveckling i skolan. Skolan skall härigenom kunna ta till vara elevernas speciella intressen och ge dem möjligheter att under en del av skoltiden ägna sig åt studier, som de själva har önskat och valt. Härigenom kan deras intressen, initiativ och engagemang stimuleras, vilket bör öka elevernas studiemotivation.”

Detta är hämtat ur propositionen i samband med att kammaren beslutade om Lpo 94. Denna skrivning speglar delvis en tidsanda och en övertro på valfrihet som frihet, men sannolikt har man ändå rätt i slutsatsen att lärande som eleverna själva väljer eller väljer av eget intresse gör dem mer motiverade.

Elevens val har följdriktigt blivit kvar sedan dess. Detta problematiserades inte över huvud taget i den stora omläggningen av skolpolitiken 2010, då en ny läroplan och en ny skollag infördes, utan det överfördes

bara i befintlig form, i princip, fram tills vi under våra år vid makten började plocka tid för att till exempel prioritera undervisning i idrott och hälsa och matematik.

Det är med elevens val som med så mycket annat i den svenska skolan: Det är otroligt olika. På vissa håll fungerar det ypperligt, och eleverna har möjlighet att välja i ett brett utbud och kan fördjupa sig eller bredda sig inom skolämnen som faktiskt intresserar dem.

På många andra håll är det verkligen inte så. Rektorer säger till Skolverket i översynen att man har svårt att få det att fungera, och jag föreställer mig att det utbud som elever har att välja på styrs mer av vilka lärare som har tid över i tjänstefördelningen på respektive skola än av vad eleverna har för önskemål. Elever väljer alltså inte det som intresserar dem utan det som rektor har bäst praktiska förutsättningar att tillgodose.

Utöver den fördjupning som kan tillgodoses praktiskt används elevens val till exempel för temadagar eller temaperioder, livskunskap, mentorstid eller annan information till eleverna. Det var ju inte tanken. Det var inte vad man skulle använda det till.

När vi har en företeelse i skolan som upprepade gånger har konstaterats vara dysfunktionell är det värt att tänka att vi ska använda tiden mer likvärdigt och mer effektivt, för viktigt lärande. Det blir också en delösning på den stoffträngsel som Fredrik Malm så föredömligt pratade om tidigare. Jag läste samma artikel i Språktidningen om veckans nyord i oktober 2019, kopplat just till diskussionen om huruvida antiken ryms i kursplanen för historia när efterkrigstiden också ska få plats. Givetvis behöver båda få plats, och kanske timplanen behöver justeras av just den anledningen. Vad vet jag!

Som en följd av stoffträngsel gav vår regering Skolverket i uppdrag att se över timplanerna så att trängseln kan minska. Det vi tar om hand i dag är resultatet av den översynen.

Jag skulle dock vilja flagga för att det finns en risk. Flera remissinstanser har pekat på risken att kulturen och de praktisk-estetiska ämnena med den här förändringen får en försvagad ställning i skolan. Möjligheten för en skola att profilera sig försämras. Eftersom praktisk-estetiska ämnen är vanligt förekommande i elevens val riskerar elevernas möjligheter att få den typen av undervisning att försvagas av förändringen.

När det gäller klasser med musikprofil av olika slag har redan ett femtontal lagt ned eller kommer att läggas ned efter det att promemorian skickades på remiss i våras – antingen hösten 2023 eller hösten 2024. Risken är att den utvecklingen fortsätter. En uppföljning borde verkligen göras där man klarlägger förhållandet mellan avskaffandet av elevens val och den musikprofilöd som är i antågande i det svenska skolsystemet. På samma sätt minskar möjligheten till profilering i idrott eller andra ämnen.

Man kan också befara att borttagandet av möjligheten att välja praktisk-estetisk fördjupning ökar stillasittandet för en redan stillasittande uppväxande generation. Risken för negativa folkhälsoeffekter borde beaktas.

När man ändå tittar på detta kan man konstatera att tidningen Ämnesläraren har gjort en granskning av hur undervisningstiden fördelar sig mellan teoretiska och praktiska ämnen i skolan. Med den här förändringen förskjuts den från hur uppdelningen var 1994 med 70 procent teoretiska ämnen och 30 procent praktiska ämnen till en uppdelning med 80 procent

Prot. 2023/24:52
19 december

*Bättre anpassad
undervisningstid
i grundskolan,
specialskolan
och sameskolan*

teoretiska ämnen och 20 procent praktiska ämnen. Risken för en försvagad ställning för kulturen och idrotten i skolan behöver beaktas, och regeringen borde ta denna fråga på allvar och följa upp.

Kulturen i skolan borde i stället stärkas. Kultur hör ihop med bildning och ska erbjudas oberoende av socioekonomisk bakgrund till alla i den uppväxande generationen. På samma sätt är det med rörelse, idrott och hälsa. De fördelar sig ojämnt utifrån familjens socioekonomiska situation. Det är tydligt att skolan spelar en roll för att jämna ut skillnaden även här.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

(Applåder)

(forts. § 18)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.23 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.30, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.30.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 december

TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU3 Utgiftsområde 21 Energi

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 december

AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU3 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Punkt 1 (Fler vägar till jobb)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

217 för utskottet

61 för res. 1

20 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 20 V, 16 KD, 16 MP, 14 L

För res. 1: 61 SD

Avstod: 20 C

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Prot. 2023/24:52

19 december

Punkt 3 (Kompetensförsörjning och kompetensutveckling)

1. utskottet

2. res. 4 (MP)

Votering:

192 för utskottet

16 för res. 4

88 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 3 S, 61 SD, 59 M, 20 V, 19 C, 16 KD, 14 L

För res. 4: 16 MP

Avstod: 88 S

Frånvarande: 16 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Sofia Amløh, Joakim Sandell och Åsa Westlund (alla S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Johan Büser (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Arbetsförmedlingen)

1. utskottet

2. res. 7 (C)

Votering:

151 för utskottet

20 för res. 7

127 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 16 KD, 1 MP, 14 L

För res. 7: 20 C

Avstod: 92 S, 20 V, 15 MP

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Arbetsmarknadspolitiska program och insatser)

1. utskottet
2. res. 9 (S)

Votering:

150 för utskottet

93 för res. 9

56 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 16 KD, 14 L

För res. 9: 93 S

Avstod: 20 V, 20 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 6 (Insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga)

1. utskottet
2. res. 13 (S)
3. res. 15 (V)
4. res. 17 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 15

16 för res. 17

263 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 15.

Förberedande votering 2:

93 för res. 13

20 för res. 15

186 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Huvudvotering:

148 för utskottet

93 för res. 13

58 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 59 M, 16 KD, 14 L

För res. 13: 93 S

Avstod: 2 SD, 20 V, 20 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Punkt 1 (Mål för utgiftsområde 15)

1. utskottet

2. res. (S, V, C, MP)

Votering:

150 för utskottet

149 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 16 KD, 14 L

För res.: 93 S, 20 V, 20 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 december

UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Punkt 2 (Reform av svenskt bistånd)

1. utskottet

2. res. (S, V, MP)

Votering:

150 för utskottet

129 för res.

20 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 16 KD, 14 L

För res.: 93 S, 20 V, 16 MP

Avstod: 20 C

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU1 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

MJU1 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Stärkt tillgång till läromedel

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Frågor om rätten till läromedel m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

Votering:

170 för utskottet

109 för res. 1

20 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 1: 93 S, 16 MP

Avstod: 20 V

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Ytterligare åtgärder för kvalitetssäkring av läromedel)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

3. res. 4 (C)

Förberedande votering:

21 för res. 3

19 för res. 4

258 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

260 för utskottet

20 för res. 3

19 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 SD, 59 M, 1 C, 16 KD, 16 MP, 14 L

För res. 3: 20 V

Avstod: 19 C

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP)

Votering:

170 för utskottet

109 för res. 5

20 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 5: 93 S, 16 MP

Avstod: 20 V

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

19 december

§ 18 (forts. från § 13) Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan (forts. UbU5)

Anf. 145 JÖRGEN GRUBB (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Förslaget handlar om att ta bort de få timmar som numera finns kvar av elevens val i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Elevens val är i dag 177 timmar totalt, vilket ger cirka 30 minuter utslaget per vecka. Detta ska inte förväxlas med skolans val, som fortsättningsvis finns kvar för att ge möjlighet för skolor att skapa en särskild profilering mot ett visst ämne. Skolan kan också lägga till timmar.

Vi vill omfördela tiden för elevens val för att frigöra undervisningstid till ämnen som vi ser behöver mer undervisningstid. Det kan inte ha undgått någon att den svenska skolans nedåtgående trend har fortsatt, vilket med stor tydlighet visades när Pisaundersökningen från 2022 nyligen redovisades. Här mäts elevers kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap, som är viktiga huvudämnen. Denna gedigna undersökning som görs på elever i årskurs 8 visar att 25 procent av eleverna inte klarar grunderna i matte och läsning. Om någon för 20–30 år sedan hade sagt att detta skulle ske hade den personen med största sannolikhet blivit anklagad för att vara lögnare, charlatan eller mytoman. Men nu står vi här med facit i hand, och något måste göras.

Orsakerna till dagens stora diskrepans i skolresultat mellan olika elevgrupper och ett generellt klart sämre resultat är oordning i skolan och otydlighet i vilka kunskaper som ska läras ut och läras in. Detta måste vi naturligtvis stävja genom att starta en förbättringsprocess på många områden. Pisaundersökningen visar med stor tydlighet på det. Sverige är inte ensamt i detta. Även Tyskland brottas med dessa problem, och resultaten i parallellsamhällena är extremt usla.

I betänkandet om 177 timmar av elevens tid i grundskolan har vi vägt in för- och nackdelar för denna tid. Resultatet av detta lutar mycket starkt i riktningen att dessa timmar ska läggas på att förstärka de viktiga huvudämnen där vi i dag ser en svaghet. Jag har redan nämnt matte och läsning, men det kan även vara andra ämnen där det är problem att få med allt.

Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Detta betyder inte att vi inte ser idrott och estetiska ämnen som viktiga. Det är de även fortsättningsvis, och dessa ämnen finns kvar i den generella timplanen. Det ska inte förändras. Dessutom finns utrymme för grundskolans huvudmän att gå utöver den minsta garanterade undervisningstiden och därigenom ge eleverna mer undervisning i ett profilämne.

För övrigt rekommenderar jag att man på sin fritid engagerar sig i någon eller några av alla fantastiska ideella föreningar som finns inom idrott, rörelse och estetisk verksamhet som gör Sverige ganska unikt. Jag tycker att detta är superbra, och jag tror att de flesta håller med mig.

Fru talman! Förra mandatperioden togs en del timmar bort från elevens val. Då var vi alla överens, vilket var bra. Det föregicks av en översyn av Skolverket som visade att kvaliteten på elevens val var väldigt skiftande och att det fanns tveksamheter gällande hur effektivt tiden för detta användes. Att stå bakom förslaget att omfördela resterande timmar av elevens val är för oss självklart. Att påstå att det räddar den svenska skolan vore att ta till överord, men det är ett litet steg på vägen mot att förbättra för de flesta elever, vilket gör förslaget ganska viktigt.

Anf. 146 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Jörgen Grubb för anförandet.

Ett antal remissinstanser, främst inom musik- och kulturlivet, har uttryckt stora farhågor med anledning av denna förändring. En farhåga handlar om den pågående musikprofildöden, som jag nämnde i mitt anförande. Ett antal musikprofilklasser har redan lagts ned, och andra är på väg att läggas ned. En annan handlar om en generell försvagning av kulturens och de praktisk-estetiska ämnenas ställning i skolan.

Vi har yrkat på att regeringen ska göra en uppföljning av om dessa konsekvenser fortsätter. Om musikprofildöden hänger ihop med att regeringen har aviserat denna förändring och att huvudmännen planerar för ett snabbt införande behöver man eventuellt vidta åtgärder om man vill att musikprofilering ska finnas kvar.

Tycker Grubb att musikprofiler ska läggas ned och skolans kulturuppdrag försvagas? Varför vill han annars inte se en uppföljning av förändringen?

Anf. 147 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Mitt enkla svar på frågan är: Nej, jag tycker inte alls att de behöver läggas ned. Här finns flera möjligheter. Skolans val finns kvar. Det ger inte så mycket tid, men lite. Framför allt kan huvudmännen lägga till extra undervisningstid, vilket man oftast redan gör i dessa skolor. 30 minuter per vecka utgör ju inte hela profiltiden, så jag tror inte att dessa minuter är helt avgörande. Huvudmännen kan alltså välja att ha kvar musikprofilklasserna.

Anf. 148 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jörgen Grubb avfärdar helt remissinstansernas invändningar, till exempel Kungliga Musikhögskolans. Han tycker inte heller att det är värt att följa upp om nedläggningen och kommande nedläggning av över 15 musikprofilklasser runt om i hela landet har med den aviserade förändringen att göra. Är det så jag ska förstå Jörgen Grubbs svar på min fråga när han säger att det som blir kvar efter förändringen är tillräckligt

för att profilering ska kunna fortsätta? Det finns ju också idrottsprofiler. Inget antyder att de skulle gå ett annat öde till mötes än musikprofilerna.

Vi är inte emot förändringen så som den är föreslagen, men vi tycker att man borde ta hand om konsekvenserna. Regeringen har behandlat detta lite styvmoderligt. De har precis som Jörgen Grubb konstaterat att skolans val finns kvar och att man kan öka undervisningstiden. Den möjligheten finns nu också, och ändå ser vi de här remissyttrandena och de här konsekvenserna för musikprofilerna.

Varför vill Jörgen Grubb inte följa upp vad den här förändringen får för konsekvenser och ta hand om de konsekvenserna om han nu tycker att musikprofiler är något som ska finnas också framöver?

(Applåder)

Anf. 149 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker fortfarande att musikprofiler ska finnas kvar. Jag har goda erfarenheter av det själv eftersom min ena dotter har gått på en sådan skola i grundskolan, och det var mycket trevligt.

Men de ägnade mer än en halvtimme åt detta i veckan. De använde mer än den andra halvtimme som ni och vi andra var överens om att ta bort. Nu har vi alltså tagit bort typ en timme i veckan två gånger, och ni klagat och säger att de sista 30 minuterna avgör hela allt.

Nej, man ägnar många fler timmar än så åt detta. Det är något som man lägger på utöver skolans val eller som huvudmännen själva väljer att ha utökade studier i på sina skolor. Det är ganska självklart att detta kommer att fungera även i fortsättningen. Jag tror inte att det hänger på den sista halvtimmen som är kvar.

Nu kommer ledamoten inte att ha möjlighet att svara på min fråga, men jag ställer den ändå: Låt oss säga att vi har drygt 350 eller 370 timmar. Vi tar bort hälften, och det går bra. Men när vi sedan tar bort de resterande 177 timmarna går det inte bra. Är 177 timmar den faktiska gränsen under en hel skoltid i grundskolan? Är detta den faktiska brytpunkten, eller är det 120 timmar eller 190 timmar? Det hade varit rätt intressant att få höra.

Utifrån ledamotens sätt att resonera verkar det som att det finns en brytpunkt just här. Men det gör det ju inte, för en halvtimme plus en halvtimme blir bara en timme; sammanlagt med den förra halvtimmen blir det en timme, och den första halvtimmen hade ni inga problem med.

Jag ser inget konstigt i detta. Men det är klart att det ligger i sakens natur att de som sysslar med detta kanske vill ha ännu mer tid.

Detta är vad som ligger i den ena vågskålen. I den andra vågskålen ligger det katastrofala resultatet i Pisaundersökningen och att vi måste förstärka vissa ämnen. Då måste man göra ett aktivt val. Vi gör detta val – det sistnämnda.

(Applåder)

Anf. 150 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Miljöpartiet står bakom denna förändring av elevens val och timplanen.

Utöver kulturen och idrotten, som redan har lyfts upp, vill jag lyfta upp en annan aspekt, nämligen elevinflytandet. Jag noterar att argumentationen om elevinflytandet är ganska tunn i propositionen. Bland remiss-

instanserna har elevrörelsen till och med avstyrkt propositionen just på grund av bristerna i elevinflytandet i framtalandet av förslagen.

Det är viktigt att man förstår hur detta hot mot elevinflytandet uppfattas av eleverna och av elevorganisationerna, men inte bara av dem. Örebro kommun tillstyrker förslaget men påpekar i sitt remissvar att det kan leda till mindre elevengagemang och påverka elevernas känsla av påverkansmöjligheter. Elevernas riksförbund uttalar en oro över minskat elevinflytande i praktiken och risk för minskad motivation hos eleverna när makten över den egna skolgången reduceras.

Jag vill understryka att elever i Sverige ska ges inflytande över utbildningen och uppmuntras att ta en aktiv del i att utveckla sin utbildning utifrån ålder och mognad. Successivt ska eleverna få större inflytande över sin utbildning och skolans inre arbete.

Förmågan att arbeta i demokratiska former är något som man lär sig i praktiken till exempel när kraven på elevinflytandet i skolväsendet tas på allvar i skolans vardagliga praktiska arbete. När fler skolämnen nu förändras i omfattning och innehåll är det viktigt att elevinflytandet får sin rättmätiga plats i skolornas utvecklingsarbete som helhet.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till reservationen, som innebär dels att den här reformen ska följas upp när det gäller kulturens och idrottens ställning, dels att det ska tillsättas en utredning för att stärka skolans kulturuppdrag.

Anf. 151 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Denna proposition handlar om omfördelning av undervisningstid i grundskolan. Skolverket har konstaterat att undervisningstiden i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen inte räcker till för att hantera alla de områden som beskrivs i det centrala innehållet i kursplanerna.

I Skolverkets översyn konstaterar man också att det finns 177 timmar som används på ett kvalitativt mycket varierande sätt, och det ifrågasätts om tiden verkligen används effektivt. Verksamheten skiljer sig åt avsevärt mellan huvudmän, men också mellan skolor tillhörande samma huvudmannaskap.

Samtidigt är SO- och NO-ämnena så till den grad eftersatta vad gäller undervisningstid att man under förra regeringen funderade på att ta bort den grekiska antiken ur historieundervisningen. Bedömningen var, fru talman, att svenska elever inte skulle hinna undervisas om den västerländska civilisationens idéhistoriska källa. Detta sker alltså samtidigt som vi har 177 timmar som behöver användas på ett mer högkvalitativt sätt än i dag.

Mot den bakgrunden bedömer regeringen att tiden för elevens val kan användas bättre och föreslår därför en omfördelning av denna undervisningstid till ämnen där det kan behövas mer tid för att förbättra elevens lärande, öka likvärdigheten i utbildningen och höja elevernas kunskapsresultat.

Fru talman! Jag delar regeringens bedömning och yrkar därför bifall till propositionen.

(Applåder)

Anf. 152 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Vi har redan fått en utmärkt förklaring av ämnet stofffrängsel av min kollega Fredrik Malm. Vi har ju en sådan i våra kalendrar också, så jag ska helt kort säga att vi från Centerpartiets sida stöder regeringens proposition.

Jag ska gå på pappaledighet efter jul, och det tar ett tag tills vi ses igen. Jag kommer att sakna er, men jag kommer också att hoppas på att ni vill ge mig en liten julkapp. Kan ni inte under det kommande halvåret lite snabbare lösa det som ligger i korten i dag och se till att de elever som slås ut och inte har en chans att ta sin utbildning får bättre möjligheter? Då skulle jag bli extra glad när jag nu får lov att vara hemma med min lilla unge.

Med det önskar jag er alla och hela kansliet en god jul. Vi ses om riktigt länge!

(Applåder)

Anf. 153 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! Jag vill göra några kompletteringar till det som redan har sagts. Det har redogjorts för stofffrängsel och Skolverkets lite mindre lyckade försök att ta bort antiken från historieämnet. Jag skulle vilja upplysa kammaren om att den minnesgode kommer ihåg att också referenser till Bibeln i religionskunskapen skulle rensas i samma veva. Glädjande nog får elever även fortsättningsvis lära sig både berättelser ur Bibeln och om antiken.

Jag ska berätta en liten anekdot om elevens val från min egen högstadietid. Vi var en grupp som på elevens val skulle recensera filmer. För att skriva recensioner behöver man naturligtvis se filmerna. Sedan visade det sig att det inte fanns någon betygsättande lärare som bedömde våra grejer, så med tiden blev det mer och mer film och mindre och mindre recension.

Mot bakgrund av denna lite anekdotiska bevisning tror jag att Skolverket har rätt i att elevens val bedrivs med mycket skiftande kvalitet och effektivitet.

Jag vill instämma i tidigare talares bifallsyrkande till utskottets förslag och tacka utskottskansliet, talmanspresidiet och ledamöterna för den här terminen. Jag önskar alla en god jul!

(Applåder)

Anf. 154 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag tänkte också bara säga att Vänsterpartiet ställer sig bakom reservationen från S, V och MP i betänkandet.

Jag vill önska talmannen och kansliet en god jul och ett gott nytt år. Jag vill också önska Niels all lycka till. Vi har haft kanske de flesta debatterna mot varandra här i kammaren och i utbildningsutskottet. Det har varit väldigt roligt.

Nu när du är borta kommer vi absolut att se till att allting löser sig – stanna hemma extra med barnet, så kommer vi att lösa allting härifrån riksdagen!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 20 december.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.01 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 17.30.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 17.30.

Näringsliv

§ 19 Näringsliv

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU1
Utgiftsområde 24 Näringsliv (prop. 2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 155 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Vi ska nu debattera utgiftsområde 24 Näringsliv. Det blir en av riksdagens sista debatter detta kalenderår.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Sverigedemokraterna är som bekant ett näringslivsvänligt parti som tror på och värnar om marknadsekonomi, sund konkurrens och en öppen och fri internationell handel. Jag är därför glad över att vara en del av ett regeringsunderlag som värnar om näringslivets förutsättningar och vidtar politiska åtgärder för att underlätta för detsamma. En sådan åtgärd är inte sällan att från politikens sida ta ett steg tillbaka och låta marknaden sköta sitt.

I stället för att tynga ned näringslivet med regelbörda och administration fokuserar Tidöpartierna därför på det motsatta. Det är därför som Tidöavtalet bland annat stipulerar följande ambitioner: Det ska vara lägre administrativa kostnader för företagen. Det är ett arbete som inte minst påbörjats i och med denna budget och det förenklingsråd som nu ska installeras, men även det implementeringsråd som kommer att komma på plats för att säkerställa att Sverige inte överimplementerar den EU-lagstiftning som faller på oss att implementera och därmed orsakar en onödig börda för det svenska näringslivet.

Det sägs också i Tidöavtalet att bolagsskatter och kapitalskatter ska vara konkurrenskraftiga och främja fler nya företag som bidrar till jobb, tillväxt och välbefinnande. Därutöver konstateras det att företagen bör ha goda incitament att investera i forskning samt ges bättre möjligheter att attrahera och behålla nyckelkompetens, exempelvis genom ändrade villkor för personaloptioner. Det är ett arbete som påverkats genom en tillsatt utredning, men som också kommer att tangeras av den forsknings- och innovationsproposition som kommer att läggas fram under nästa år.

Vidare står det i Tidöavtalet att villkoren för små och medelstora företag att växa, anställa och attrahera kapital ska förbättras, exempelvis genom förändringar i 3:12-regelverket där tilläggsdirektiv till befintlig utredning redan har annonserats.

Det sista från Tidöavtalet som jag tänkte lyfta fram, fru talman, är att man konstaterar att det behöver bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete, att utbilda sig och att ta ett utökat ansvar på jobbet. Det är något som bland annat har manifesterats genom jobbskatteavdraget men också det kommande men redan annonserade bidragstaket.

Allt det som ska ske kopplat till dessa och övriga reformer för företagande och produktivitet hanteras inte i detta betänkande och kommer inte att hanteras av näringsutskottet.

En del som förvisso hanteras i näringsutskottet men inte i detta betänkande, men som är oerhört viktigt för näringslivets förutsättningar, är energipolitiken. Där har regeringen som bekant tillsammans med Sverigedemokraterna lagt om den energipolitik som rått och som föranlett nedläggningen av hälften av Sveriges kärnkraftsreaktorer och bidragit till ett mindre robust elsystem med volatila priser och volatil tillgång. Där sker ett omfattande arbete som på sikt kommer att stärka näringslivets förutsättningar för inte minst den omställning som pågår.

En annan del som varken hanteras i detta betänkande eller i näringsutskottet men som ändå är ytterst viktig för näringslivets förutsättningar är kriminalpolitiken. Där ser vi i dag uppskattningar om att det för näringslivet innebär en kostnad om 100 miljarder kronor för att investera i brottsförebyggande insatser men också för att ta den kostnad som vältras över på företagen som en följd av den kriminalitet som fått fäste i Sverige under socialdemokratiska regeringar.

Fru talman! Låt mig med detta sagt lyfta fram några delar från detta betänkande genom att rada upp några av Tidöpartiernas satsningar på utgiftsområdet för näringsliv.

Vi riktar 10 miljoner till Tillväxtverket för det förenklingsråd som jag redan har nämnt.

När det gäller näringslivsutveckling ges riktade medel på 7 miljoner för bland annat förenklingsuppdrag till myndigheter, 5 miljoner för förbättrade myndighetskontakter med företag, 15 miljoner för en systematisk översyn av företagsfrämjande insatser och 20 miljoner för att attrahera och behålla internationell spetskompetens.

Vi riktar även 6 miljoner till Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser för att utöka myndighetens effektutvärderingar. Det är ett oerhört viktigt arbete för att säkerställa att de medel som går från det offentliga till det privata får den effekt som politiken efterfrågar och att det inte snedvrider konkurrensen eller dylikt.

Det är också så att den mest gruvpositiva regeringen och regeringsunderlaget i mannaminne även visar detta i regeringens budget genom att rikta 27 miljoner till Sveriges geologiska undersökning för en kompletterande maringeologisk kartläggning och genom att rikta 70 miljoner ytterligare för en systematisk kartläggning av malmpotentiella områden samt övriga insatser kopplade till främjandet av mineralutvinningen i Sverige.

Vi riktar 14,5 miljoner till ett utökat stöd till Verksamt.se hos Bolagsverket och 30 miljoner till Konkurrensverket för att stärka en effektiv och tillförlitlig konkurrenstillsyn, vilket inte minst är viktigt när man ser risker med att det offentliga i allt högre grad konkurrerar ut privata.

Vi riktar också 100 miljoner i tillskott till Business Sweden för deras arbete med att förstärka exportfrämjandet.

Fru talman! Detta är några exempel på vad som ryms i betänkandet och i budgeten för utgiftsområde 24 som vi debatterar här i dag.

Det sista som jag lyfte fram berör handelspolitiken, vilket som bekant är en del av utgiftsområdet näringsliv. Och jag tänkte uppehålla mig lite grann kring det.

Det är inte minst mot bakgrund av det stundande valet till Europaparlamentet som jag tycker att det är viktigt, men också mot bakgrund av att vi ser hur frihandelslinjen är på tillbakagång runt om i världen. Jag tycker mig se en tendens att allt färre efterlever och efterfrågar frihandel och marknadsekonomi.

Klassisk ekonomisk liberalism blir alltmer främmande i en tid då krig, ökade spänningar mellan stormakter och tilltagande statsstöd utgör den nya verkligheten. Ideologiskt utpekade näringar attraherar statsstöd i mil-jardklassen i allt från Sverige till USA, och olika handelshinder blir alltmer vanliga.

Idén om att ekonomisk integrering och frihandel, även mellan olikstänkande stater, skulle sprida den liberala demokratin över världen och bidra till en positiv utveckling även i auktoritära länder torde i dag vara ett minne blott.

I stället har västvärlden försatt sig i en rävsax med låg självförsörjningsgrad när det gäller några av de viktigaste materialen, komponenterna, processerna och kompetenserna för framtidens industri. Detta kombinerat med en snudd på obefintlig tillväxt i Europa bör göra alla vänner av väst oroliga för vår plats på den ekonomiska världskartan framöver.

Inklämda mellan USA och Kina och eventuellt utan vår traditionella konkurrensfördel med låga elpriser, och i en tid då statsstöd avgör var investeringar placeras i stället för hur konkurrenskraftig marknaden är, bådär illa för Sverige. Det är därför bra att regeringen nu presenterat en strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft med tydligare målsättningar på området än tidigare.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag bara betona vikten av att detta re-geringsunderlag fortsätter arbetet med att skapa bättre förutsättningar för det svenska näringslivet genom att stärka myndigheternas närvaro på om-rådet, minska regelkrånglet, främja handel och utbyte med andra – och samtidigt bara ta ett steg tillbaka och låta marknaden och näringslivet stå i fokus.

(Applåder)

I detta anförande instämde Josef Fransson (SD).

Anf. 156 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Tack för ditt anförande, Tobias Andersson!

När jag läste avsnittet om utgiftsområde 24 i regeringens budgetpropo-sition lade jag märke till en skrivning om kvinnors företagande. Det är en fråga som jag tycker är angelägen och som jag tycker att det är bra att regeringen satsar på. Det är nämligen en rätt allvarlig situation att kvinnor i mindre utsträckning än män driver företag – men vad jag tror är mer alar-merande är att kvinnor inte får samma förutsättningar att skapa företag och se sina idéer bli förverkligade.

Sverigedemokraterna har tidigare kritiserat att resurser ska tilldelas för att öka kvinnors företagande i branscher där de är underrepresenterade. Jag tror att vi hade en liknande debatt om detta i våras, eller om det var förra året. Tobias Andersson har själv varit kritisk till stöd som ämnat minska könsgapet inom det svenska företagandet, men nu ser vi att regeringen uttryckligen skriver – detta är ett citat från budgetpropositionen – att ”förbättrade förutsättningar för kvinnors företagande är en prioriterad fråga för regeringen”.

Eftersom Sverigedemokraterna har ett budgetsamarbete med regeringen vill jag passa på att fråga Tobias Andersson om Sverigedemokraterna har ändrat sin uppfattning vad gäller kvinnors företagande och det stöd som regeringen och politiken kan ge för att se till att fler kvinnor får se sina idéer förverkligade i Sverige.

Anf. 157 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Det stämmer att det uppdrag som har getts till Tillväxtverket att analysera anledningen till att kvinnor i mindre utsträckning än män väljer att starta och driva eget företag inte var något som samordnades med Sverigedemokraterna.

Det har alltså inte formellt varit så att Sverigedemokraterna haft en avvikande mening, men däremot har vi efter att vi informerades om uppdraget kanske varit kritiska till ansatsen. Vi anser nämligen att det politiken borde fokusera på är att säkerställa goda förutsättningar för alla som väljer att – eller alla som önskar – starta och driva eget företag. De ska få de möjligheter det kan innebära, alldeles oavsett vilket kön eller vilken bakgrund de har.

Vi tror kanske mer på generella insatser från politikens sida än på att från politiskt håll konstatera att kvinnor driver eget företag i mindre utsträckning än män och sedan välja att problematisera det. Det kan ju vara så enkelt, fru talman, som att män och kvinnor har något olika grad av riskaversion. Det är något vi ser världen över – att män är benägna att ta högre risker i olika beslut, när det kommer till såväl karriärval och valet att starta eget företag som helt andra frågor – och det måste inte nödvändigtvis vara ett bekymmer.

Detta har väl alltså varit den generella ingången från Sverigedemokraternas sida, men med det sagt ser vi fram emot den rapport som kommer att komma från Tillväxtverket. Vi kan då se om det finns några strukturella hinder för kvinnor att välja att driva företag i Sverige. Så ska det naturligtvis inte vara; det vill jag vara tydlig med gentemot ledamoten Daniel Vencu Velasquez Castro. Men vi tycker kanske inte att politiken ska problematisera vilka val enskilda individer gör – oavsett deras kön.

Anf. 158 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Jag skulle då vilja få lite konkretion gällande vilka generella satsningar som Sverigedemokraterna ser behöver göras för att kvinnors företagande ska öka i Sverige. Jag tror också att Tobias Andersson behöver fundera över vad som händer med en bransch där hälften av befolkningen inte är med och bidrar.

Jag tycker mig ändå höra kritik av typen att det skulle handla om någon form av identitetspolitik att se till att förändra läget för kvinnor som driver företag i Sverige och se till att fler får se sina idéer förverkligade. Ledamoten Tobias Andersson verkar inte heller bry sig om att kvinnor i mindre utsträckning får ta del av riskkapital i vårt land och att kvinnors företagande uppgår till knappt 30 procent av det totala företagandet i Sverige. Det verkar inte heller vara ett problem att kvinnors idéer inte förverkligas eller att andelen kvinnor som får njuta av friheten som företagare är låg.

Fru talman! Det låter nästan som att man inte ska investera i halva befolkningen. Det låter som att männen ska få allt och att allt som handlar om att investera i kvinnors företagande – eller i människor med utrikesbakgrund – är identitetspolitik och att man inte ska satsa på det. Det är inte så man bedriver politik, fru talman, men i Sverigedemokraternas näringspolitik ska vissa människor lämnas utanför.

Detta problem är dock på riktigt, och det påverkar de kvinnor som faktiskt vill att även deras idéer ska förverkligas i samma utsträckning som männens. Därför är jag glad att regeringen ser detta som en prioriterad fråga. Men min fråga till Tobias Andersson och Sverigedemokraterna, fru talman, är om Tobias Andersson kommer att motverka det arbete med att prioritera kvinnors företagande som bedrivs inom regeringssamarbetet?

Anf. 159 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag är lite oförmögen att förstå vad det är för halmgubbe som ledamoten väljer att debattera mot. Det är nämligen varken mig eller Sverigedemokraternas politik som ledamoten väljer att angripa.

Det jag försökte göra tydligt i min första replik är det faktum att Sverigedemokraterna framför allt vill fokusera på att skapa goda förutsättningar för *alla* som önskar driva företag att få förverkliga sina drömmar och prova på att vara entreprenörer. De ska få de förutsättningar som krävs, inte minst genom att vi underlättar.

Det handlar om en så enkel sak som Förenklingsrådet, vilket Socialdemokraterna motsätter sig i sin budgetmotion. Man drar ned på anslaget till Tillväxtverket, som vi väljer att fokusera på. Man vill alltså inte arbeta aktivt med regelförenklingsarbete – något som är viktigt alldeles oavsett könet på den som driver det företag som lider under den regelbörda som kommit på plats under socialdemokratiska regeringars tid vid makten.

Det är onekligen så att den form av diskriminering genom kvotering som Socialdemokraterna tror på inte är någonting som Sverigedemokraterna tror på. Vi tror inte på kvotering till bolagsstyrelser, och vi tror inte på kvotering av riskkapital. Vi tror däremot på den fria marknaden, och vi tror att såväl män som kvinnor står fria att välja om de vill vara anställda eller om de vill anställa andra genom sitt företag.

Det är kanske någonstans det som är problemet: Från Socialdemokraternas sida vill man alltid att politiken ska in och peta i näringslivet – styra och ställa och diktera villkoren. Det är klart att man från ledamotens och Socialdemokraternas sida då tycker att det är problematiskt att män väljer att driva företag. Ändå finns det branscher där en majoritet av dem som driver företag är kvinnor, inte minst inom städbranschen och i andra typer av serviceyrken.

För min och Sverigedemokraternas del är det inget fel eller konstigt med att det är fler män som driver företag inom vvs-branschen och fler kvinnor som driver företag inom exempelvis städbranschen. Det behöver inte vara ett problem.

Prot. 2023/24:52

19 december

Näringsliv

Anf. 160 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Sverige befinner sig i ett ytterst exceptionellt läge. Vi har en hög inflation som har lett till höga matpriser och volatila elpriser som skapar osäkerhet för svenska hushåll. Tio års reallöneökningar är bortblåsta, och vi ser en stigande arbetslöshet.

Samtidigt ser vi att antalet miljardärer ökar i Sverige och att bankerna gör otroliga övervinster. Många talar om en Svantessoneffekt, och det börjar bli tydligt vad den Svantessoneffekten innebär: att vanligt folk blir fattigare och att bankerna blir rikare. Det är ett orättvist Sverige som växer fram.

Det vårt utskott behandlar i statens budget är sådant som är direkt eller indirekt jobbskapande. Under de två gångna mandatperioderna har vi sett en expansiv grön industri växa fram i Sverige sedan stat och näringsliv bestämde sig för att Sverige ska bli en vinnare i klimatomställningen.

Tillsammans startade vi samverkansprogram, investerade i inkubatorer som stöttade höginnovativa bolag, såg till att svenska projekt ansågs vara av gemensamt europeiskt intresse, byggde ut elproduktionen och var ledande i klimatförhandlingar i EU och i framtagandet av Parisavtalet. Vi såg också till att det i flera delar av vårt land skapades tusentals arbeten och att orter som tidigare varit eftersatta nu i allra högsta grad är levande.

Om det finns något som ingjuter hopp i mig, men också i samhället, är det just den gröna omställningen och det ökade välstånd som vi vet kan komma som en effekt av den. När vi som en liten nation bestämmer oss för någonting och gör det tillsammans kan vi uppnå stordåd.

Det finns flera goda exempel på Sveriges förmåga att via samarbete växla upp och skapa välstånd för den svenska befolkningen. Ett sådant exempel ser vi i Dalarna, där inkubatorsprogrammet vid Dalarna Science Park har sett till att de bolag som varit med i deras inkubator nu omsätter över 1 miljard kronor. Vi kan också titta på det nationella inkubatorsprogrammet – de som har deltagit i excellensinkubatorer sysselsätter i dag över 20 000 människor i Sverige och omsätter omkring 30 miljarder kronor. I norra Sverige ser vi hur batterifabriker och fossilfritt stål skapar en otrolig framtidstro genom att konkurrera med kvalitativa svenska produkter och se till att Sveriges konkurrenskraft stärks.

Det är uppenbart att Sverige har legat i framkant och behöver fortsätta att utvecklas i en grön riktning. Men, fru talman, Sverige får inte gå i den gröna riktning som har pekats ut på bekostnad av dem som arbetar i fabriker. Två personer har dött vid en batterifabrik i Västerbotten. Två arbetare gick till jobbet och kom aldrig hem igen. När industrialiseringen tog fart i Sverige för över hundra år sedan var arbetsplatsolyckor som ledde till dödsfall vanligt förekommande. Det får de inte bli i den gröna industriella revolutionen.

Det som har hänt är fruktansvärt. Den gröna omställningen kan inte bara fokusera på ekonomisk tillväxt för bolagen utan måste även fokusera på trygghet för vanligt folk och för dem som arbetar i de gröna näringarna. Arbetare ska vara trygga på sina arbetsplatser. Ingen ska behöva vinka adjö

till sin familj på morgonen och aldrig komma hem igen på grund av att man gick till jobbet. Det har blivit uppenbart att facken kommer att spela en avgörande roll i klimatomställningen. Det har också blivit uppenbart att skyddsombudens roll behöver stärkas.

Fru talman! Nu har vi en regering som inte alls satsar på den gröna omställningen utan snarare lämnar industrin och de höginnovativa bolagen därhän. Samverkansprogram har lagts ned. Strategier har tagits bort. Myndigheter har fått färre uppdrag att arbeta med de här frågorna. Detta är nedskärningar som direkt påverkar framför allt de höginnovativa bolagen och bolag inom den gröna omställningen.

Jag tycker att regeringsunderlagets engagemang i dessa frågor exemplifieras allra tydligast i de nedskärningar vi nu ser på Verket för innovationssystem, Vinnova. Detta är en myndighet som i allra högsta grad har spelat och fortsätter att spela en avgörande roll för att Sverige ska klara klimatomställningen.

Här har Socialdemokraterna högre ambitioner. Klimatomställningen är viktig. Det är genom den som vi kan se Sveriges konkurrenskraft stärkas. Vi är ett exportberoende land – handel med omvärlden är avgörande om vi ska klara av att öka vårt välbefinnande.

Satsningar från staten för att främja exporten behövs inte enbart för att öka exporten utan även för att stärka Sverige-bilden. Exporten måste vara fri, hållbar och rättvis. Detta skapar inte bara ett konkurrenskraftigt Sverige utan även en bättre värld som tar hänsyn till miljö och klimat, arbetstagares rättigheter och demokratiska värden.

Det är just detta som är Sverige-bilden. Det är detta som gör oss konkurrenskraftiga. Vi är kända för kvalitativa varor som är hållbara och för att tvångsarbete eller barnarbete inte förekommer i en av världens starkaste demokratier.

Det är i spåren av en sådan Sverige-bild som vi har fortsatt att satsa på innovation och forskning och velat stärka skyddsombudens roll och ständigt utveckla demokratin.

Fru talman! Jag tycker att Sverige är ett möjligheternas land. Överallt ser jag möjligheter. Jag ser möjligheter i norr med grönt stål och stor elproduktion. Jag ser möjligheter i väst med nya batterifabriker. Jag ser möjligheter i södra Sverige med små och medelstora företag som bidrar till klimatomställningen. Jag ser möjligheter i Stockholm med mängder av höginnovativa bolag som kommer att se till att vi snabbar på den gröna omställningen.

Jag ser jobb växa fram, och det hela handlar till sist om jobben. Vi har ett fantastiskt land som är värt att investera i, att bo i, att leva i och att besöka. Vi behöver stärka Sverige-bilden, fru talman, och investera oss ur de många kriser vi står inför. Vi behöver satsa på innovation och se till att Sverige är ett land som många vill besöka och investera i.

Det är målet, fru talman. Vi ska inte bara klara oss igenom krisen, utan vi ska komma stärkta ur den. Men då måste vi investera i Sverige, och jag kan bara konstatera att den här regeringen inte gör det. Det är djupt beklagligt och kommer att skada Sverige på lång sikt.

Vi vet att Sverige kan bättre. Därför behöver vi en socialdemokratisk regering igen. Med anledning av det, fru talman, yrkar jag bifall till Socialdemokraternas reservationer 1 och 2.

(Applåder)

Anf. 161 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Daniel Vencu Velasquez Castro för anförandet.

Jag tänkte på en sak som står under punkt 3 i det särskilda yttrandet från Socialdemokraterna. Där skriver man att man vill understryka vikten av att Sverige har ett robust elförsörjningssystem som skapar konkurrensfördelar för företag.

Det var just det robusta elförsörjningssystemet som jag valde att hänga upp mig på, fru talman. Jag får lite svårt att se när jag blickar bakåt och funderar på vad Socialdemokraterna har gjort de senaste åren för att stärka robustheten i vårt elsystem. I Riksrevisionens granskningsrapport om tidigare förd energipolitik är man ganska tydlig med att regeringarna inte har förstått vilka politiska beslut de har fattat eller vilka följder dessa skulle få. De har heller inte genomfört ordentliga konsekvensanalyser. Inte minst pekar man ut den effektskatt som säkerställde att fyra av de kärnkraftsreaktorer vi hade lades ned. Man poängterar också de straffskatter som funnits på kraftvärme och fjärrvärme, avfallsförbränningskatten och så vidare.

Detta är ju faktorer som har bidragit till att vi har mindre robusthet i vårt elsystem, så vad menar man från Socialdemokraternas håll att man har gjort på detta område? Eller har man i sitt särskilda yttrande fört in en ny ambition, fru talman, om att man framöver – trots de beslut Socialdemokraterna fattat tidigare – skulle vilja se ett mer robust elsystem? Vilka åtgärder vill man då vidta?

Från Sverigedemokraternas sida ser vi det som uppenbart att baskraft från kärnkraft kommer att vara det som genererar robusthet till elsystemet, men även gasturbiner och annat skulle kunna bidra.

Vad har Socialdemokraterna gjort för robustheten i elsystemet, och vad vill man göra framöver om man får chansen på nytt?

Anf. 162 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Tobias Andersson för frågan.

Jag uppfattar inte att ledamoten med sin fråga söker svar på vad Socialdemokraterna tycker i fråga om elproduktionen eller om elsystemet. Jag uppfattar att det finns en misstänksamhet när det gäller vad Socialdemokraterna egentligen tycker om kärnkraft. Om detta är otydligt får jag be ledamoten att gå tillbaka till Socialdemokraternas reservation, som jag antar att Tobias Andersson var i kammaren och voterade om, och läsa vad Socialdemokraterna tycker om kärnkraft.

Vi har inga problem med att man planerar för nya reaktorer eller att de senare uppförs på platser där det i dag finns kärnkraft. Vi är alltså för att ta bort den bestämmelse om tio reaktorer som finns i miljöbalken, och det vet Tobias Andersson.

Sverige är i dag nettoexportör av el. Jag tror inte att vi hade varit det om vi inte hade ökat vår elproduktion under de gångna åtta åren.

Att Sverige behöver ett mer robust elsystem är vi överens om. Det är därför Socialdemokraterna vill ha en energiöverenskommelse med framför allt regeringspartierna. Om vi ska ha ett robust elsystem och öka elproduktionen i vårt land behöver vi ha långsiktiga spelregler för att investeringarna ska hamna i Sverige.

Det absolut viktigaste för elsystemet, Tobias Andersson, är dock billig el. Det viktigaste är att vi kan se till att fortsätta vara konkurrenskraftiga med låga elpriser genom en bra energimix som levererar billig el när den behövs och där den behövs. Det är så vi lockar investeringar till Sverige.

Jag kan inte riktigt begripa varför en viss sorts elproduktion skulle vara bättre än en annan. Det jag bryr mig om – och det Socialdemokraterna bryr sig om – är billig el. Vi behöver ett robust elsystem som klarar av att leverera den effekt som behövs.

Vad är Sverigedemokraternas svar till svenska hushåll och investerare, som vill se billig el här och nu? Är det att de ska vänta 15 år på ny kärnkraft? Vad är Sverigedemokraternas plan för 2030?

Anf. 163 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är faktiskt inte så enkelt som att billig el är det enda som spelar roll, att all elproduktion är lika viktig för elsystemet eller, som ledamoten sa, att billig el är det viktigaste för elsystemet. Så behöver det inte vara. Rent hypotetiskt – i vissa scenarier – kan det som är dyrare faktiskt vara det som garanterar att systemet håller ihop.

Det elsystem som vi har i dag, som inte minst Socialdemokraterna har skapat, är ett system där man premierar de kraftslag som tär på vårt elsystem. Dessa kraftslag tar heller inte den kostnad de genererar för andra. Vattenkraften behöver hela tiden reglera de väderberoende kraftslag som Socialdemokraterna har subventionerat in i vår energimix men får ingen kompensation för det. Samtidigt som vindkraften har förtur ut på nät, reducerad fastighetsskatt, elcertifikat och så vidare har man från Socialdemokraternas sida valt att straffbeskatta de kraftslag – den elproduktion – som faktiskt garanterar att systemet fungerar.

Fru talman! Det är därför jag tycker att man ska vända sig bort från tesen att all billig el är bra. Den är bara bra när den kan levereras, och den kan bara levereras när den kan regleras och när det finns en baskraft som möjliggör för anslutningen av densamma. Det är dit Sverigedemokraterna vill komma. Vi vill komma bort från tanken att det enda som spelar roll är det exakta öret per kilowatt, om det är utformat som i nuläget. Vi har nämligen ett riggat system. Socialdemokraterna har valt att behandla olika kraftslag på helt olika sätt och med olika förutsättningar utan att ta hänsyn till elsystemet.

Fru talman! Det var mot den bakgrunden jag hängde upp mig på att Socialdemokraterna skriver att de tror på ett robust elförsörjningssystem. Samtidigt har de vid regeringsmakten vidtagit åtgärd efter åtgärd för att förstöra det elsystem som en gång i tiden var robust och som denna regering avser att göra robust på nytt.

Anf. 164 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Om jag förstår det rätt är Tobias Andersson alltså upprörd över att Socialdemokraterna vill se ett robust elsystem. Jag tycker att vi har en ganska rimlig hållning för ett politiskt parti som gör anspråk på att ha regeringsmakten i Sverige.

Jag tror dock fortfarande på att vi behöver föra dialog över partigränserna om vi ska bygga ett robust elsystem. Vi har gång efter annan sagt till regeringspartierna att vi står här med öppen famn och att vi söker dialog för att vi vill skapa den långsiktighet som behövs i Sverige.

Men nu finns det ingen dialog. Och det verkar som att regeringens enda lösning på elkriser är ny kärnkraft.

Jag fick inget svar, och jag vet att man inte ska ställa frågor när ledamoten inte har möjlighet att svara. Jag kan bara konstatera att Sverigedemokraterna och regeringen inte har något svar på vad man vill göra för svensk elproduktion och svenskt elsystem till 2030.

Det visar sig att ny kärnkraft förmodligen kommer att bli väldigt dyr och ta otroligt lång tid att få på plats. Vi kan få fram annan elproduktion tills man får investeringar för ny kärnkraft. Det finns andra energislag man kan investera i och skapa förutsättningar för att investera i. Det ensidiga fokuset på ett energislag tror jag är skadligt för Sverige.

Om energiöverenskommelsen från 2016 hade varit kvar tror jag att vi hade varit på god väg mot nya reaktorer i Sverige i dag. Men i stället för att producera el valde nuvarande regering att politisera och polarisera elen. Det är en märklig strategi om man vill se till att öka elproduktionen i Sverige.

Fru talman! Jag kan konstatera att regeringsunderlaget inte har någon plan för 2030, och det finns ingen plan från Sverigedemokraterna eller Tobias Andersson vad gäller ett ordentligt och robust elsystem.

(Applåder)

Anf. 165 ANNA AF SILLÉN (M):

Fru talman! I en artikel i Expressen häromveckan beskrevs några av Sveriges mest framgångsrika företagare som lyckosamma. Det är en beskrivning som får mig att tänka på Ingemar Stenmarks citat: Ju mer jag tränar, desto mer tur har jag.

Det är klart att tur och otur är en parameter i vardagen för oss alla. Men det är hårt arbetande entreprenörer, inga lyckosamma Trissvinnare, som bär fram Sveriges välstånd. Sverige är ett företagareland. Innovation, sträv-samhet och företagares mod när det gäller att ta risker och våga satsa på en idé, på en dröm har drivit den utveckling som har gynnat oss alla.

Att stärka svensk tillväxt och konkurrenskraft handlar om att stärka den företagsamheten. Det är ett arbete som Moderaterna är besjälade av. Det behöver bli enklare, tryggare och mer lönsamt att vara företagare i vårt land. Det jobbar vi för.

I dessa tider har det arbetet varit ett synnerligen brett penseldrag. Svensk företagsamhet utmanas av ett antal faktorer som just nu skapar en tuff situation. Det är inflationen, bristen på leveranssäker och rimligt pris-satt el, en kriminalitet som hemsöker såväl den lilla företagaren som stor-bolagen och ovanpå det en orimligt tung byråkratisk börda. En besvärande stor del av företagarens utmaningar är med andra ord skapade av politiska misslyckanden och felbedömningar och behöver alltså åtgärdas med klo-kare politiska lösningar.

Fru talman! Där står vi nu, med armarna uppkavlade och jobbar för att så snabbt som möjligt släcka inflationsbrasan och stabilisera ekonomin, kväva den brottslighet som tillåtits skena under åtta år av socialdemokra-tisk passivitet, återuppbygga vårt fossilfria, leveranssäkra energisystem och säkerställa att vi på bästa sätt fördelar och förbrukar den kraft vi redan har.

I tillägg till det sker ett antal reformer, exempelvis för att minska bi-dragsberoendet och få fler i jobb, stärka landsbygden genom att reformera

strandskyddet och införa gårdsförsäljning, avskaffa meningslösa regler som danstillstånd och så vidare. Det är åtgärder som gör Sverige såväl bättre som friare och faktiskt lite roligare.

Utöver det arbete som görs för att återföra Sverige till det normalläge vi en gång hade blickar vi framåt. Då är honnörorden för regeringens och Tidöpartiernas samarbete: starkare och enklare. Sverige ska bli starkare genom att vi nu vidtar åtgärder för att stärka svensk tillväxt och konkurrenskraft. Och det ska bli enklare genom att en viktig del i arbetet är att göra det lättare att vara företagare i vårt land.

Företagens kostnader har ökat över tid. Tillväxtverket uppskattade företagets totala regelkostnad under 2021 till närmare 380 miljarder kronor. Det är en problematisk utveckling, för att uttrycka det mildt. För att tala klarspråk är det något av en bojsten för svensk konkurrenskraft.

För att bryta trenden och minska kostnaderna driver regeringen en offensiv förenklingsagenda. Det är ett brett arbete som innebär att landets myndigheter får ett tydligare uppdrag för att minska regelbörda och onödig byråkrati. Regeringen och samarbetspartierna tillsätter två råd: Förenklingsrådet och Implementeringsrådet. Förenklingsrådet ska jobba med förenklingar i redan befintlig lagstiftning, och Implementeringsrådet ska säkra att Sverige inte överimplementerar EU-direktiv. De ska tvärtom införas på ett sätt som i största möjliga mån främjar vårt svenska näringsliv.

De tillståndprocesser som ofta står som bromskloss för såväl företagandet som den gröna omställningen ses över med det uttryckliga målet att de ska förenklas och förkortas så att prövningen ska vara mer flexibel, effektiv och förutsebar. Det är alltså breda grepp för att förenkla för företagarna.

Vid sidan om det ska det tas lika breda grepp för att också stärka vårt näringsliv. Regeringen tar fram ett antal strategier för att få större effektivitet i det företagsfrämjande arbetet. Tre strategier gäller svensk industri, och en strategi gäller utrikeshandeln och konkurrenskraften.

Industristrategierna syftar till att stärka Sveriges position som världsledande när det gäller innovativ och hållbar produktion. Särskilt fokus läggs på nyindustrialiseringen i norr och den samhällsomvandling som sker i samband med den men också på att säkra inhemsk metallproduktion och stärka svensk gruvnäring och tillvarata vårt lands naturtillgångar på ett klokt och hållbart sätt.

Fru talman! Som sörmlänning vet jag vikten av en industri som står stark. Vi har många goda exempel på det i mitt hemlän. Där skapar såväl tillverknings- och stålindustrin som livsmedelsproduktion och skogsbruk inte bara jobb som finansierar vår välfärd; de bidrar också till utveckling och innovation. Samma sak gäller såklart alla våra småföretagare som också bidrar till att bygga Sörmland och Sverige starkt.

Därför gläds jag lite extra åt den strategi för utrikeshandel, investeringar och konkurrenskraft som tagits fram under utrikeshandelsminister Johan Forssells ledning. För en handelsnation som Sverige är samspelet med omvärlden lika viktigt som vårt nationella arbete. Vår regering tar här ett helt nytt grepp om möjligheterna att stärka våra företag också i den internationella kontexten. Den tidigare exportstrategin har utvecklats till att hantera även import och investeringar med det tydliga målet att stärka svensk tillväxt och konkurrenskraft. För första gången lyfts också små och

medelstora företag in i sammanhanget, och det är mycket viktigt och välkommet.

En viktig del i det internationella arbetet är också att synkronisera bistånd och handel. Kontroll och krav skärps för bistånd. Men vi stärker också svenska företags möjligheter att vara med i humanitära insatser och återuppbyggnad i kris- och krigsdrabbade länder såsom exempelvis Ukraina.

Fru talman! Låt mig i det sammanhanget konstatera följande. Företagsamhet är gränslös. Entreprenörskap är något man förstår, vet värdet av och kan samlas kring i alla länder. Därför handlar företagsamhet om så mycket mer än att göra affärer.

Det handlar också om att knyta samman människor och länder och att skapa samhällen som hänger ihop. Det är företagens innovation som gör vår vardag bättre och löser framtidens utmaningar.

Företagsamhet är hoppfullhet. Med en blå politik för fri företagsamhet, tillväxt och stärkt konkurrenskraft är framtiden ljus. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M).

Anf. 166 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Tack, Anna af Sillén, för anförandet!

Sverige har historiskt haft en ganska stark konkurrenskraft. Det har gjort att vi har kunnat öka vårt välstånd genom att ha innovativa produkter och vara ett höginnovativt land som bidrar till framtidens lösningar och produkter.

Jag hörde Anna af Sillén säga i sitt anförande att Sverige återgår till ett normalläge. Vi talar om innovativ hållbar produktion. Då blir man lite fundersam när man läser regeringens budget och ser de nedskärningar som föreslås på Vinnova.

Jag undrar om ledamoten har läst Vinnovas konsekvensanalys av vad det kommer att innebära för just de höginnovativa bolagen när man gör nedskärningar som uppgår till omkring en halv miljard kronor till 2026.

Har ledamoten tagit del av näringslivets kritik mot just de nedskärningarna och vad det kommer att innebära för den regionala närvaron och utvecklingen av höginnovativa bolag? De ska, för att citera Anna af Sillén, se till att vi har innovativ hållbar produktion i Sverige.

Det är viktiga frågor som jag skulle vilja ha svar på, fru talman.

Anf. 167 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Tack, Daniel Vencu Velasquez Castro, för frågan!

Socialdemokraternas fokus på innovation gläder mig. Jag har tagit del av analyserna av regeringens förslag när det gäller Vinnova. Men jag har framför allt tagit del av regeringens förslag om forskning och innovation i sin helhet. Det är inte någonting som drivs av Vinnova allena. Det vi kan konstatera är att i regeringens budget finns ökade anslag till Vetenskapsrådet, ökade satsningar på Industrielivet och såklart fortsatt anslag till Vinnova.

Innovation drivs från företagen. Forskningen och innovationen kommer ur det fria arbetet. Därför är regeringens arbete för att göra det enklare att driva företag och riva ned hinder för tillväxt en otroligt viktig del också när det gäller att främja innovation i Sverige.

Anf. 168 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att det myndigheten slår fast är någonting som regeringsunderlaget egentligen inte bryr sig särskilt mycket om. Att näringslivet ganska så tydligt alarmerar om situationen för just de höginnovativa bolagen är inte heller någonting som regeringsunderlaget tror på.

Regeringsunderlaget vet bättre än näringslivet och Verket för innovationssystem. Det verkar vara rätt så övertygat om att man fortsatt kommer att kunna satsa på innovation i Sverige. Då kan jag passa på att fråga: Kommer det att komma en innovationsstrategi?

Kommer vi att få en plan och färdriktning för vad den svenska regeringen vill med det som gör oss så konkurrenskraftiga, stärker vårt välstånd och gör att vi är ett höginnovativt land?

Fru talman! Det har jag och många av mina kollegor frågat statsrådet Ebba Busch om. Men jag kan kanske få ett tydligare svar av Anna af Sillén, som ändå verkar vara väldigt övertygad om att regeringens satsningar på innovation är tillräckliga trots att ingen annan är det.

Fru talman! Jag är lite orolig för vad det gör med Sverige-bilden. Det är inte så att Sverige-bilden är som den var för ungefär ett och ett halvt år sedan. Nu talar man om ett Sverige som drar sig undan det arbete vi behöver göra för att stävja klimatkrisen och ett Sverige som ökar utsläppen. Samtidigt försvårar vi för de bolag som är avgörande för att vi ska klara den gröna omställningen.

Det är via innovationerna som vi kommer att se till att vara i framkant, stärka Sverige-bilden och vara en del av lösningen på den klimatkras som vi befinner oss i. Det gäller att se till att Sverige inte bara klarar oss igenom alla de kriser vi ser utan att vi kommer stärkta ur dem och får se fler jobb skapas.

Fru talman! Mina frågor är: Är regeringsunderlaget av en annan uppfattning än vad nästan hela näringslivet är? Har regeringen en plan, och kommer det att presenteras en innovationsstrategi?

Anf. 169 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Att ta del av Socialdemokraternas näringslivspolitik de senaste nio åren är lite som att sitta hemma vid köksbordet och se sitt yngsta barn hantera ketchupflaskan. Först kommer ingenting, sedan kommer ingenting och sedan kommer allt. I det här fallet handlar det om att någon annan ska leverera allt.

Socialdemokraterna har haft åtta år på sig att stärka svensk innovation, stärka svensk företagsamhet och stärka svensk tillväxt och konkurrenskraft, Daniel Vencu Velasquez Castro. Under de åtta åren har vi seglat ned till jumboplats i den europeiska ligan när det gäller tillväxt. Naturligtvis påverkar det också vår innovationsförmåga.

Jag kan naturligtvis svara på allt här. Men känslan är lite av att ledamoten själv har bestämt sig för vad han vill höra. Låt mig ändå hjälpa Daniel Vencu Velasquez Castro lite på traven.

Något som näringslivet har skrikit sig blå efter de senaste åren är rimligare förutsättningar för att driva sin verksamhet. Det ska vara enklare att vara företagare i Sverige. Det handlar om att en orimlig byråkratisk börda ska minska och att tillståndsprocesser ska vara rimliga och förankrade i en rättssäker och effektiv process.

Det vi ser nu från socialdemokratisk sida är noll och ingenting när det gäller det arbetet. Vi lägger fram ett förslag om förenklingsråd och implementeringsråd. Regeringen tillsammans med samarbetspartiet Sverigedemokraterna har höga ambitioner och samsyn om att göra det enklare att vara företagare i Sverige. I den dialogen står Socialdemokraterna tysta och är svaret skyldiga, och det är synd.

Anf. 170 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Anna af Sillén nämner att man ska riva hinder för tillväxt. När Miljöpartiet satt tillsammans med Socialdemokraterna i regeringen såg vi en stark ekonomisk utveckling i Sverige, samtidigt som vi inte minst hanterade coronapandemin.

Det som näringslivet nu efterfrågar för att vi ska fortsätta att ha en stark utveckling och stärka svensk konkurrenskraft är kompetensförsörjning, el i närtid och snabbare tillståndsprocesser.

När vi satt i regering tillsatte vi utredningar för att just skynda på tillståndsprocesserna. Det finns färdigutredda förslag på regeringens bord som den moderatledda regeringen valt att inte gå vidare med.

I stället har man tillsatt en ny utredning. Man förhalar processen i stället för att snabbt börja jobba med att leverera åtgärder som möjliggör för företagens investeringar och kraftiga utvecklingspotential.

När det gäller kompetensförsörjningen har vi i dag arbetskraftsbrist i delar av landet. Sveriges Kommuner och Regioner visar i en rapport att enbart välfärden behöver 50 procent av den tillkommande arbetskraften, och näringslivet behöver 70 procent. Redan där är vi över 100 procent.

Men i stället väljer regeringen att kraftigt försvåra för rekryteringen från tredjeland, och samtidigt drar man ned på stödet till bostadsbyggnad. En central del för att se till att människor flyttar dit där jobben finns är att det också finns bostäder. Detta försvårar den nuvarande regeringen.

I stället för att satsa på el i närtid, på att möjliggöra landanslutningar för havsbaserad vindkraft och på att skapa incitament för kommunerna att bygga elproduktion försvårar man för den elproduktion som skulle kunna levereras i närtid.

Anf. 171 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Tack, Elin Söderberg, för frågorna och för att vi får ta del av ditt resonemang som jag, inte helt överraskande, inte delar!

Miljöpartiet har i allra högsta grad varit roder på den socialdemokratiske ketchupstrategi som har försatt Sverige i den situation vi nu befinner oss i och som kräver omfattande åtgärder för att kunna styras upp.

Det är intressant att höra Miljöpartiets resonemang när det gäller drivkrafterna för arbete. I Miljöpartiets budget höjs skatten på arbete samtidigt som ni höjer bidragen. Regeringskansliet beräknar att Miljöpartiets budget skulle leda till att sysselsättningen minskar med motsvarande 100 000 heltidstjänster.

För ett Sverige som arbetar, för ett svenskt näringsliv som kan få hjälp att komma till rätta med den kompetensförsörjning som är ett stort problem i dag är det alltså inte Miljöpartiet som är det politiska svaret.

Tvärtom behövs den här regeringens politik för en tydlig arbetslinje, där man sätter ett tak på bidragen och hjälper och styr människor till en

arbetande tillvaro och på så sätt skapar större intäkter till den välfärd som vi, helt riktigt, alla är mycket beroende av.

Anf. 172 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Vi befinner oss i en svår ekonomisk situation just nu, inte minst till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Vi har inflation och höga livsmedelspriser.

För oss i Miljöpartiet är det självklart att hela landet ska leva och att alla ska ha en ekonomisk grundtrygghet. Man ska också känna sig trygg genom hela den gröna omställning som vi vill driva. Vi ser att de som har de absolut minsta ekonomiska marginalerna också ska skyddas genom detta ekonomiska tuffa läge för hushållen.

Moderaterna står här och säger att det är dåligt att Miljöpartiet vill skydda hushållen med de minsta ekonomiska marginalerna. Samtidigt använder man samma argument, alltså att skydda hushållen, när man sänker bensinskatten, fasar in mer fossilt i drivmedlen och på andra sätt gör den svenska befolkningen mer beroende av oljenationer och mer utsatta för volatila oljepriser. Det hänger inte ihop.

Det vi talar om nu är näringslivsutvecklingen. Anna af Sillén nämner i sitt anförande en orimlig byråkratisk börda och hinder för tillväxt. Men de områden som näringslivet tydligast pekar ut som hinder för tillväxt i dag är kompetensförsörjning, el i närtid och tillståndprocesser. Där levererar inte den moderatledda regeringen, och jag tycker att det är högst anmärkningsvärt.

Sverige har nu en fantastisk potential för stärkt konkurrenskraft och en stark samhällsutveckling i hela landet genom den gröna omställningen och genom den kraftiga drivkraft som finns i det svenska näringslivet. Det är en potential som jag tycker att det borde vara självklart för Moderaterna att ta till vara. Men Moderaterna tar inte vara på den här chansen. I stället slänger man grus i maskineriet och försvårar för det svenska näringslivet.

Anf. 173 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Om det är en fras som skickar lite kalla kårar längs företagens ryggar är det när Miljöpartiet säger att hela landet ska leva. För de mentala kullerbyttor som Elin Söderberg ger prov på här i kväll hänger jag inte riktigt med i, om jag ska vara helt ärlig.

En sak är vi överens om, Elin Söderberg, och det är din slutsats: Det hänger inte ihop. Det är det som är problematiken med Miljöpartiets politik. Jag brukar alltid tänka att vi alla står i den här kammaren och har detta förtroendeuppdrag för att vi alla vill det bästa för Sverige. Men Miljöpartiets politik har visat sig vara direkt skadlig.

Vi har en fantastisk företagsamhet och en fantastisk industri som är motorn i den gröna omställningen, och det är de trots den politik som Miljöpartiet och Socialdemokraterna har drivit de senaste åtta åren.

Nu blir det skillnad. Nu kommer den här regeringen och de här samlingspartierna att tydligt peka ut en riktning där vi stärker svensk tillväxt, där vi förenklar för företag och där vi återskapar det energisystem som Miljöpartiet systematiskt har jobbat för att montera ned. På det sättet, genom att skapa tydlighet, goda förutsättningar och trygghet för svenskt näringsliv, stärker vi svensk konkurrenskraft och tillväxt.

Då kommer vi också att kunna öka takten när det gäller arbetet för den gröna omställningen och när det gäller att arbeta mot klimatförändringar och nå de mål vi har satt upp för detta.

(Applåder)

Prot. 2023/24:52

19 december

Näringsliv

Anf. 174 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Det är många saker som inte håller ihop i den budget vi debatterar i dag.

En sak som jag reagerade på var när ledamoten nämnde handel och bistånd. Jag vet att regeringen har lagt fram förslag där den menar att man kan använda handel som en del av biståndet och så vidare. Men jag kan inte säga att jag har sett regeringen jobba för den perfekta balansen, och någonstans måste man ju ha mycket tydligare regler inom handelspolitiken för att kunna åstadkomma den del av biståndet som man pratar om.

Nu har Sverige röstat för FN-resolutionen om eldupphör i Palestina. Jag undrar vilka handelsverktyg regeringen har tänkt använda för att åstadkomma eldupphör.

Anf. 175 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag skulle då gärna inleda med ett lästips, nämligen regeringens nyligen utgivna strategi för export, import och konkurrenskraft, som jag också nämnde i mitt anförande.

Det som är utgångspunkten för moderat biståndspolitik är tron på människans förmåga och vilja att bygga sin egen framtid och sitt eget liv, att kunna ta hand om sin familj och så vidare. Därför är det för oss helt självklart att koppla ihop handel med bistånd.

Jag tror att det är ett genuint efterlängt grepp också bland svenska företag, som här får utökade affärsmöjligheter utomlands. På så sätt stärker vi vår tillväxt även när vi arbetar i biståndsfrågorna. Det är alltså en vinn-situation.

När det gäller handelsfrågor och att använda handelsåtgärder i olika politiska syften kopplat till konflikter är det naturligtvis någonting som kräver beredning i särskild ordning, och jag hänvisar med varm hand dessa frågor till kollegorna i utrikesutskottet.

Anf. 176 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Moderaterna inte vet om man över huvud taget diskuterar vilka handelsverktyg man ska använda för att åstadkomma det man faktiskt röstade för i FN-resolutionen – eldupphör i Palestina.

Jag kan ge några tips. Vi har ett associeringsavtal med Israel som man kan bryta. Man kan också bryta samarbeten med Israel. Vi har till exempel Vinnova, som diskuterades alldeles nyss, som har forskningssamarbeten med Israel. Vi har föreslagit att man skulle avbryta dessa forskningssamarbeten tills Palestina blivit fritt från ockupationsmakt.

Anf. 177 ANNA AF SILLÉN (M) replik:

Fru talman! Jag är strängt uppfostrad i Nyköpings kommunfullmäktige av en ordförande som var synnerligen noggrann med att man höll sig till ämnet i den fråga som faktiskt skulle debatteras. Jag har förstått att det inte

är lika hårt i riksdagen. Det kan jag tycka är väldigt positivt. Jag drar dock gränsen här, vid att i en debatt om vår näringslivspolitik diskutera aktuella konflikter utomlands. Jag är säker på att fru talmannen har förståelse för det.

Låt mig använda min återstående talartid till att understryka några delar som jag tycker är viktiga att förstå, när jag ändå har förmånen att få ha ett replikskifte med Vänsterpartiet och Lorena Delgado Varas. Vi kan konstatera att Vänsterpartiet lägger fram en budget med extremt fokus på bidrag och höjda skatter. Utöver bankskatt och fastighetsskatt vill ni också återinföra värnskatt och avskaffa rut- och rotavdragen.

Detta är en budget som skulle vara förödande för svensk tillväxt och svensk konkurrenskraft. Det är med glädje jag konstaterar, när jag lägger de två nuvarande regeringsalternativen i Sverige bredvid varandra, att det finns en betryggande enighet inom Tidösamarbetet kring att stärka svensk konkurrenskraft, att göra det enklare för företagen och att på lång sikt och uthålligt stärka svensk tillväxt. Det är ett samarbete som kommer att gynna Sverige AB.

Det återstår för vänstersidan att arbeta på den enighet som hittills fullständigt lyst med sin frånvaro.

(Applåder)

Anf. 178 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag näringsliv, en ganska bred fråga. Det är inte heller ett område som är fritt och självständigt utan ett område som är en av många trådar som formar den väv som utgör vårt samhälle.

Tyvärr presenteras en budget som inte kommer att kunna binda ihop vår väv. Det finns stora luckor, och dessa kommer såklart att påverka helheten. Näringslivet är ju beroende av att vi har ett fungerande samhälle – att folk har tillgång till vård, att de som är sjuka kan stanna hemma och inte riskera att andra blir sjuka, att vi kan bemöta trångboddheten så att man kan gå till jobbet eller starta dagen i småföretaget utan oro, att det basala är tillgängligt, att vi kan stötta varandra i allt detta och att vi kan prioritera om, det vill säga möta arbetslösheten med gedigna investeringar för att möta klimatkrisen.

De nedskärningar vi nu ser i kommuner och regioner kommer att påverka företagare på tusen olika sätt. Det är faktiskt vi, alla vi, som gör det möjligt för företagen att finnas till, antingen som arbetare eller som företagare. Till exempel är det många unga som inte når gymnasiebehörighet. Dessa unga måste få möjlighet att hitta en väg framåt. Vi som samhälle och företagen är beroende av deras framtida kompetens.

Den ekonomiska tryggheten minskar kriminaliteten, något som påverkar vår samhällsutveckling. Den gör också att företagare känner sig villiga och trygga i att investera. De företag som ska söka tillstånd kommer antagligen att möta myndigheter som kommer att ha fullt upp med att hålla sig flytande och kanske inte ha den bemanning som krävs för att möta upp och underlätta administration.

Sedan har vi en rad investeringar som måste till, offentliga investeringar som stimulerar ekonomin och skapar jobb. Satsningar på elnät, tågförbindelser och bostadsbyggande måste till. Dessa kommer också företagen till del och är A och O för att de ska kunna utveckla och förnya, inte minst i klimatomställningsarbetet.

Vi från Vänsterpartiet har en budget som satsar på att minska de enorma klyftor som finns i Sverige i dag. Vår budget går också ut på att stärka välfärden och ställa om samhället till ett grönare samhälle.

Vi har i vår budget två viktiga generella delar som jag särskilt vill lyfta.

Den ena är vår klimat- och miljöpolitik, som tar sin utgångspunkt i att samhället behöver ställa om på ett omfattande, skyndsamt och strukturerat vis för att uppnå klimatmålen. Därför har vi föreslagit ett omfattande investeringspaket för klimatet. Genom investeringar på 700 miljarder kronor vill vi de kommande tio åren se till att klimatomställningen accelereras. Detta behövs för att skynda på den nödvändiga omställningen och för att skapa fler arbetstillfällen.

Den andra delen jag väljer att lyfta är att vi vill införa en skattereform som ska skapa ett rättvist skattesystem som kan bidra till en långsiktig och stabil finansiering av välfärden. Det mest prioriterade området att komma till rätta med är den urholkade kapitalbeskattningen och den extremt ojämna förmögenhetsfördelningen i Sverige.

Bostadsbrist, dåligt underhållna elnät som inte täcker behovet, avsaknad av utbyggnad av tågtrafik, bristande tillgänglighet till kollektivtrafik, utarmning av landsbygd och förorter, ett folk som inte har råd att leva ett värdigt liv och ett segregeringsskolsystem bidrar inte till att ge en bra grund för att odla fram nyskapande hållbara företag. Vår politik ger lösningar på detta.

Vi måste tänka om i frågan om hur företag ska drivas, hur produktionen ska se ut och hur vi egentligen ska stötta våra småföretag. Det är inte rimligt att stora företag gör så enorma vinster genom att utnyttja mindre företag eller att basala företag såsom de inom livsmedelsområdet tjänar astronomiska siffror på matpriserna utan skäl och tvingar barnfamiljer att välja bort mat samtidigt som enorma aktieutdelningar görs.

Inte heller ska vårt näringsliv vila på att arbetare riskerar sina liv, något vi tyvärr har sett bevis på inte minst de senaste veckorna. Det är en siffra som ökar år efter år.

Vi måste reducera transporter och göra fler hållbara produktionskedjor. Det kan vi göra genom att ge företagen möjlighet att ta fler steg i sin förädlingsprocess fram till slutgiltig produkt. Det här skulle ge stora utvecklingsmöjligheter, speciellt för de små och medelstora industrierna som i dag är de som genererar mest jobb. De skulle få anledning att vidareutbilda eller nyanställa för att utöka sin produktionskedja. Det skulle också ge klimatvinningar om man kunde eliminera några av de transporter som sker mellan företag och process. Förädlingsstegen skulle också kunna bli grönare.

Alla dessa klimatinvesteringar kräver en koordination, ett fokus. Därför föreslår vi från Vänsterpartiet att det inrättas en klimatinvesteringsmyndighet. Myndigheten skulle behöva inleda sitt arbete omgående för att effektivt ta till vara syftet att planera för en fullskalig klimatinvesteringsplan. För att förankra myndigheten politiskt föreslår vi en omställningsminister – ett statsråd som ansvarar för den politiska styrningen av klimatinvesteringarna, helt enkelt.

Ett område som jag är djupt oroad över är vår innovationsstyrka. Här sker en rad försämringar på flera områden, som kommer att få mycket negativa konsekvenser för innovationen. Det gäller bland annat nedskaeringar inom högre utbildning. Där har vi redan sett det vi varnat för tidigare.

Nu lägger till exempel KTH ned i både Kista och Södertälje. Man behåller dock ett labb i Kista. Det innebär att fler elever måste samsas om utrymmena som är kvar. Man förlorar en viktig förankring i it-sektorn samtidigt som KTH Kistas viktiga Electrumlaboratoriet blir isolerat och förlorar den pedagogiska närheten – för att inte tala om vad det innebär för Järva och Södertälje att förlora närheten till högre utbildning.

Men det räcker inte med nedskärningarna inom högre utbildning eller att man inte har ordentliga investeringsplaner för framtiden, utan man drar också ned på de myndigheter som jobbar nära de företag som driver fram innovation. För innovationsmyndigheten Vinnova drar man ned budgeten medan andra länder väljer att investera i innovation.

Vinnova finansierar till exempel det nationella inkubatorprogrammet. Det attraherar kapital. Antalet anställda och omsättningen i de bolag som är i inkubation har ökat jämfört med marknaden. Programmet har haft samma budget sedan 2016, men nu möter de en minskning utöver den generella besparing de måste göra. Det här är inte att satsa på svensk innovation. I Vänsterpartiets budget väljer vi att avvisa minskningen och lägger i stället en högre budget, eftersom vi anser att Vinnova behöver arbeta mer med hållbara byggmaterial för att möta framtiden.

I rapporten *Innovationskritiska metaller och mineral – en forskningsöversikt* konstateras att det finns otillräckligt med berggrundsgeologisk och malmgenetisk forskning i Sverige vad gäller innovationskritiska metaller och mineral, som är något vi verkligen behöver. Det behövs en kunskapsuppbyggnad i detta, och därför har Vänsterpartiet utökat budgeten för att SGU bland annat ska kunna kartlägga förekomsten av innovationskritiska metaller.

En annan viktig del av punkten Näringsliv är handelspolitiken – något en annan ledamot menade inte var fallet, men jag vill tala om det här. Svåra tider påminner oss om hur sårbara vi är i den globala världen. En stor del av våra råvaror och produkter importeras från andra kontinenter. I det avseendet behöver vi också blicka ut från våra gränser och inse vilken påverkan vi har på andra länders utveckling. Vi kan bidra med att förbättra utvecklingen både här och där.

Handelspolitiken är menad att vara ett verktyg som bygger broar och öppnar upp länder – så fint brukar det beskrivas av många politiska partier. Men sanningen är att vi har bedrivit handel i decennier med vissa diktaturer utan att det har skett förändringar. Dessutom finns det transnationella företag som inte tar ansvar och som bidrar till förföljelse av och mord på lokala miljö- och urfolksaktivister.

Vi behöver göra om våra handelsavtal och verkligen ställa krav på förändring när vi öppnar för handel med diktaturer och pseudodemokratier. Vi måste också ta mer ansvar för produktionen längs hela kedjan för de produkter vi så gärna vill konsumera här i Sverige.

Klimatkrisen och även andra globala kriser kommer inte att lösas genom att vi håller oss flytande här. Vi måste se helheten. Det här borde komma upp mer på bordet, men oftast finns inte viljan att lägga fram de konkreta förslagen. När de läggs fram urvattnas de tyvärr.

Makten storföretagen har ser vi till exempel i exploateringen av barn i Madagaskars gruvor som försörjer de elbilar vi behöver för omställningen. Dessa företag kan till och med påverka hur mycket kritisk journalistik exponeras i sociala medier, och vad värre är nyttjar vi faktiskt de mineral

som utvunnits genom exploatering av barns kroppar. Fler länder kan nämnas: Kongo-Kinshasa är ett exempel. För att upprätthålla systemet har vi ansett att det är viktigare att säkra tillgången än att säkra barnen. Det måste förändras.

Regeringen har också dragit ned på det internationella biståndet och menat att det ska vara mer knutet till vår handelspolitik. Men för att det ska bli verklighet borde man ställa högre krav på till exempel handelsavtalen och hur vi inför sanktioner när det behövs.

Under kriget i Ukraina har vi konsekvent använt verktyget sanktioner inom handel, till exempel med gas och olja, för att inte bidra till den ryska statskassan. Förhoppningen har varit att minimera det civila lidandet och att kriget ska få ett slut. Tyvärr har vi som land inte varit konsekventa med hur vi använt handelsverktygen.

Staten Israel har mördat över 18 000 palestinier, och antagligen är över 10 000 av dem barn. Innan någon av riksdagsledamöterna som inte har sagt någonting om det palestinska folkets lidande hoppar på och frågar om Hamas kan jag säga: Ja, Hamas begick en terrorhandling den 7 oktober, och såklart ska vi också synliggöra lidandet bland de civila som mördades och kidnappades då.

Nyligen röstade Sverige om FN-resolutionen om eldupphör, och nu måste Sverige agera. Det innebär helt enkelt att använda sig av de verktyg som finns för att få den israeliska staten att sluta med folkmordet. Jag tänker på några av de påtryckningar som Vänsterpartiet har lyft fram gång på gång efter Israels ockupation av Palestina. Det handlar om att bryta associeringsavtalet med Israel, införa sanktioner och stoppa samarbeten av den typ jag nämnde tidigare, till exempel det Vinnova har med staten Israel.

I första hand måste vi få till ett eldupphör för att rädda liv. Vi måste stötta den internationella brottmålsdomstolens utredning och ge mer bistånd till Palestina. Därefter måste vi ställa krav på att ockupationen avslutas och att bosättarna avväpnas och lämnar de olagliga bosättningarna. Bara så kan vi uppnå fred.

Jag yrkar bifall till reservation 3 där Vänsterpartiet lyfter fram att vi vill att människor, social rättvisa, djur, miljö och klimat står över vinsterna som storföretagen kan göra.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill upplysa ledamoten om att talartiden överskreds med ganska nära 100 procent.

Jag vill också påminna om att det vi debatterar i dag är utgiftsområde 24 Näringsliv.)

Anf. 179 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tänkte att när allt annat än det vi ska debattera ändå debatteras kanske man ändå borde ge sig in i debatten för debattens skull – inte minst eftersom Lorena Delgado Varas beklagade att jag och övriga ledamöter från utskottet som deltagit i debatten hittills inte under någon del av vår talartid valt att lyfta fram att den israeliska staten mördar tusentals palestinier, som Lorena Delgado Varas sa. Om man i varje anförande förväntas belysa alla konflikter som pågår runt om i världen kanske det blir ohållbart att debattera i denna kammare.

Lorena Delgado Varas fokuserade mycket på innovationer, vikten av svensk innovationskraft och så vidare. Är det något land i världen som är

duktigt på innovationer, utöver Sverige vill säga, är det Israel. Israel har vi mycket att lära av i termer av innovation. Vi har många svenska högteknologiska företag verksamma på den israeliska marknaden och israeliska företag verksamma på den svenska marknaden. Vi ser en stor potential för ett fördjupat samarbete dels mellan den svenska staten och den israeliska staten, dels mellan svenska bolag och israeliska bolag, inte minst rörande teknikutbyte inför de för oss stora utmaningar som finns framöver.

Jag tycker att det är viktigt att betona vilka förutsättningar som finns för svenskt vidkommande att stärka vår innovationskraft genom att slå våra kloka hjärnor ihop med likasinnade runt om i världen, till exempel Israel, som också är väldigt duktiga på detta område. Jag skulle vilja höra om även Lorena Delgado Varas tycker att det är viktigt med svensk innovationskraft och hur vi kan samverka med Israel på det området.

Anf. 180 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Så länge Israel bedriver ockupation menar jag att vi inte kan ha ett sådant samarbete, som jag dock vet att ledamoten Tobias Andersson uppskattar jättemycket. Den innovation som Israel bedriver sker med hjälp av ett handelsavtal som är mycket generöst gentemot Israel och ett stöd från bland annat USA som också är mycket generöst. Man bedriver jordbruk i olagliga bosättningar, och man har ett apartheidsystem.

Då är min fråga till ledamoten: Hur långt är ledamoten villig att gå för att samarbeta med en regering som gång på gång bryter mot mänskliga rättigheter och nu till och med bedriver folkmord? Sist vi pratade om Israel var det covidtider, och då tyckte ledamoten bland annat att det var helt okej att Israel nekade den palestinska befolkningen läkemedel.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill återigen påminna om att det är utgiftsområde 24 Näringsliv som vi debatterar.)

Anf. 181 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att detta poängteras, för det jag försöker belysa är de förutsättningar som finns inom inte minst svensk handelspolitik att stärka relationerna med den israeliska staten och marknaden. På frågan vad jag anser att Sverige ska göra på området svarar jag att jag tycker att Sverige kan göra mer för att fördjupa sina relationer med Israel. Från sverigedemokratiskt håll har vi inte minst velat se en flytt av den svenska ambassaden för att betona var i Mellanöstern vi tycker att den borde vara lokaliserad.

Men om det är som så att Lorena Delgado Varas å ena sidan tycker att innovation är viktigt men å andra sidan inte tycker att man bör samverka med Israel i termer av innovation skulle jag gärna vilja se Lorena Delgado Varas belysa andra framgångsrika länder i den berörda region där Israel befinner sig som är duktiga på innovation. Kan vi få några bra exempel på stater i regionen som rankas högt i termer av innovationskraft? Kan vi få några exempel på framgångsrika patent eller annat från övriga delar av regionen? Kan Lorena Delgado Varas rada upp ett par duktiga företag som är verksamma i regionen och som också har bäring på den svenska marknaden?

För min del, fru talman, är det en kunskapslucka vilka innovationer, patent och framgångsrika företag med bäring på den svenska marknaden som finns någon annanstans i den berörda regionen än i just Israel.

Prot. 2023/24:52

19 december

Näringsliv

Anf. 182 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är intressant att ledamoten just i den här specifika frågan väljer att titta enbart på en region men när det kommer till marknadsfrågor tittar på hela världen. Om en värdekedja slutar att fungera i en del av världen insisterar man ju inte på att hitta ytterligare en värdekedja åt det hållet, utan man söker någon annanstans. Det finns väldigt många länder i världen som skulle kunna ha ett ypperligt samarbete med Sverige i innovationsfrågor, som är demokratier, som inte bedriver ockupation av en annan stat, som inte bedriver folkmord och som inte har ett apartheidsystem som gör skillnad på invånarna i det landet.

Jag tycker att det är bedrövt att man fortsätter att insistera på att stötta en sådan här stat. Man måste faktiskt markera gentemot staten Israel att detta inte är hållbart. Det här är frågor som vi internationellt har kommit överens om: Vi ska respektera mänskliga rättigheter, vi ska inte bedriva folkmord och vi ska inte införa apartheidsystem. Så enkelt är det.

Anf. 183 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! För Kristdemokraternas räkning yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet *Utgiftsområde 24 Näringsliv*.

Kristdemokraternas ekonomiska politik vilar på insikten om att arbete och välfärd åt alla bara kan uppnås genom att personer, familjer, företag och civilsamhälle tillsammans tar ansvar för vårt gemensamma samhälle. Kristdemokraterna slår vakt om ett livskraftigt näringsliv som kan skapa fler arbetstillfällen och ökad tillväxt. Vi vet att en majoritet av de nya jobben växer fram i små och växande företag.

Utöver att anställa ett antal handläggare i den politiska överbyggnaden skapar politiken inte ett enda arbetstillfälle. Det är näringslivet som skapar möjligheter för människor att få arbete. Däremot är det en av politikens viktigaste uppgifter, fru talman, att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt och därmed skatteintäkter som kan användas till den gemensamma välfärden. Därför är jag glad och stolt då jag ser hur regeringen hanterar de utmaningar som de svenska företagen har och ger dem bästa möjliga förutsättningar att växa nationellt och konkurrera internationellt, inte minst för att ta vara på den affärspotential som bland annat finns i den gröna och digitala omställningen.

Fru talman! Det har länge funnits behov av att minska en stor belastning på företagens livskraft och konkurrenskraft genom att genomföra regelförenklingar, kapa administrativa pålagor och möjliggöra för entreprenörer att välja optimala arbetsätt samt välja bort det som inte skapar mer värden. Tidseffektivisering och förutsebarhet i tillståndsprocesser är av stor vikt för alla branscher som omfattas av tillståndskrav. Regeringen arbetar målmedvetet för att stärka näringslivets möjligheter att ligga längst fram i klimatomställningen. En viktig del i detta är det pågående arbetet med att effektivisera tillståndsprocesserna, samtidigt som Sverige fortsatt ska ha höga miljökrav.

Därför, fru talman, är jag stolt över att regeringen har tagit ett stort grepp för att förenkla för företag att fokusera på kärnverksamheten i stället

för att hindra utveckling i tillståndprocesserna och onödiga förlegade regelverk. I budgeten har nu regeringen avsatt medel för att inrätta två nya råd, Förenklingsrådet och Implementeringsrådet. Vi hörde tidigare ledamoten från Moderaterna berätta om vad Förenklingsrådet och Implementeringsrådet står för, och jag vill tydliggöra det igen. Förenklingsrådet ska förenkla i befintlig lagstiftning. Implementeringsrådet ska vid implementering av EU-direktiv motverka omotiverade regelbördor.

Fru talman! Jag vill framhålla industrins centrala roll för Sveriges ekonomi. Att skapa goda villkor och förutsättningar för att möta den pågående gröna och digitala strukturomvandlingen är viktigt för att stärka Sveriges konkurrenskraft och bidra till fler investeringar. Jag ser fram emot regeringens kommande industristrategi, som ska sätta ramarna för hur Sverige kan fortsätta att vara världsledande inom innovativ och hållbar industriell produktion av varor och tjänster.

Sverige har förmånen att ha en tillväxt av större internationella företag som också efterfrågar ett gynnsamt regelverk för att kunna fortsätta växa och stanna kvar i vårt land. Att de små företagen får möjlighet att växa och att de större företagen får fortsätta utvecklas är en förutsättning för att vårt land även framöver ska kunna hävda sig i den internationella konkurrensen med kompetens, produkter och tjänster.

Fru talman! Regeringen tar nu ett nytt och samlat helhetsgrepp för att utveckla Sveriges utrikeshandel och främja investeringar. Vi kristdemokrater är varma frihandelsvänner. Handel binder samman länder och marknader världen över. Möjligheten att exportera varor och tjänster gynnar såväl företag och konsumenter som samhällsekonomin i stort.

Strategin för Sveriges utrikeshandel, export och investeringar är nu framtagen för att stärka det svenska näringslivets position, vilket är av stor betydelse för ekonomin och samhället i stort, särskilt med anledning av de senaste årens omvärldsutveckling. Strategin breddas med åtgärder för att upprätthålla Sveriges ställning som ett ledande innovationsland med ett konkurrenskraftigt investeringsklimat och med fortsatt stark attraktionskraft.

Fru talman! Jag ska också uppehålla mig vid impact för Sveriges konkurrenskraft. Sverige behöver ta stora investeringar i hamn, attrahera kompetent arbetskraftsinvandring och ha en bnp som levererar. Här krävs mål och resultatuppföljning. Jag skulle vilja säga att det har regeringen, och där känner jag mig hemma.

Jag tackar för ordet och yrkar än en gång bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 184 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Lili André nämnde i sitt anförande att regeringen stärker näringslivets förutsättningar att ligga längst fram i klimatomställningen. Jag skulle vilja veta hur. I Kristdemokraternas anförande var det mycket fina ord och fluff, och det lät som att alla i kammaren är överens. Men när det kommer till faktisk handling av regeringspartierna saknar jag leverans och konkreta förslag för att just stärka näringslivets förutsättningar att ligga längst fram i klimatomställningen.

Ledamoten nämner att det i dagsläget behövs snabba tillståndprocesser. Men regeringen har valt att inte gå vidare med redan beredda förslag om snabbare tillståndprocesser. Man har inte heller gett de myndigheter

som jobbar med tillståndsprocesser de resurser myndigheterna har efterfrågat.

Kompetensförsörjning behövs också. Lili André nämnde i sitt anförande att vi ska attrahera arbetskraftsinvandring. Men regeringen har lagt fram förslag som kraftigt försvårar arbetskraftsinvandring och som dessutom gör det svårare för människor som redan finns här och jobbar i flera olika branscher inom flera olika sektorer med flera olika arbetsuppgifter att kunna fortsätta att jobba i Sverige och bidra till näringslivets utveckling.

Regeringen har sedan den tillträdde försvårat kompetensförsörjningen, försämrat bostadsbyggandet och försvårat arbetskraftsinvandringen. Man har även försvårat för nyproduktion av el i närtid, som näringslivet efterfrågar, lagt ned en utredning om energieffektiviseringar när bara månader var kvar och vingklippt incitamentsutredningen om kommunerna. Det vi behöver se är att man faktiskt satsar på näringslivets förutsättningar att ligga i framkant i klimatomställningen.

Anf. 185 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Elin Söderberg för hennes inlägg och synpunkter.

Regeringen har ett mål för klimatomställningen, och det är samma mål som Europa, Parisavtalet, om att nå klimatneutralitet 2045. Dit kan man nå på många olika sätt. Vi satsar mycket på forskning och utveckling, och vi prioriterar samma områden som Europa gör för att gå hand i hand med den viktiga forskningen och utvecklingen för grön omställning. Det är viktigt att tillsammans med resten av Europa satsa på rätt saker för att stärka vår position i världen.

Fru talman! Elin Söderberg tar upp tillståndsprocesser. Här har regeringen lagt ned oerhört mycket arbete. Det handlar om att förenkla och förkorta tillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsägbar. Regeringen gör nu det den förra regeringen borde ha gjort för att Sverige ska komma ännu längre i att nå de klimatmål vi strävar efter att nå.

Fru talman! Så till kompetensförsörjningen. Sverige har stort behov av hög kompetens. Vi behöver attrahera forskare, professorer och ingenjörer till vårt land. Här har regeringen inte bromsat.

Anf. 186 ELIN SÖDERBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag blir bekymrad. Kristdemokraterna säger att Sverige har ett klimatmål och att det är Parisavtalets och Europas. Men de är inte desamma.

Parisavtalet säger att den globala uppvärmningen ska begränsas till max två grader jämfört med förindustriell tid men med sikte på att begränsa den till 1,5 grader jämfört med förindustriell tid. Där står också tydligt att detta ska göras på ett globalt rättvist sätt eftersom olika länder har olika förutsättningar. Sverige har några av de bästa förutsättningarna i världen för att ställa om till fossilfrihet och begränsa växthusgasutsläppen, och EU är en av de absolut bästa regionerna i världen för detta.

EU:s klimatmål är ett annat än det internationella i Parisavtalet. EU har en långsiktig vision till 2050, inte 2045, och Fit for 55 till 2030, inte 2045. I EU kommer man också under kommande mandatperiod förhandla om nya klimatmål för 2040.

Vilken klimatpolitik vi har påverkar näringslivets utveckling och innovationskraft, och regeringen bedriver inte samma klimatpolitik som EU. Regeringen har ju vid ett flertal tillfällen motsatt sig EU:s klimatarbete och motarbetat de stora reformerna för att hejda klimatförändringen och stärka näringslivsutvecklingen, innovationstakten och företagandet i EU och Sverige. Det gäller till exempel utsläppshandeln och inte minst skogen. Här ser Miljöpartiet att vi kan få nya affärsmöjligheter i det svenska skogsbruket tack vare EU:s klimatpolitik för skogen, men den har regeringen motarbetat.

Att bara säga en massa ord utan att leverera innehåll duger inte.

Anf. 187 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Jag håller inte med ledamoten Söderberg när hon påstår att regeringen inte har mål för klimatneutraliteten. Regeringen tar strategiska krafttag för att också ge de svenska företagen bästa möjliga förutsättningar att ta stora steg i den gröna omställningen.

Regeringen har suttit i ett år och har flera strategier som kommer att bidra till att nå klimatmålen. Det handlar främst om innovation och forskning men även om Industriklivet och nyindustrialiseringen, som ligger i framkant. Tillsammans med näringslivet kommer detta att bidra till en samhällsomvandling. Speciellt i Norrbotten och Västerbotten stärks nu näringslivet, industrin och den gröna omställningen.

Fru talman! Jag ser att regeringen har en strategi framåt, och vi kommer att besluta om olika insatser.

Anf. 188 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Fru talman! Det är bekymmersamt att tillväxten i Sverige har varit svag sedan 2007. I den så kallade välståndsligan befinner sig Sverige nu på tolfte plats. Det är den lägsta platsen någonsin. Inte ens under 90-talskrisen var vi nere på så låga nivåer. I år prognostiserar EU-kommissionen att Sverige kommer att ha lägst tillväxt i EU.

Den ekonomiska politikens utformning är här av stor betydelse. Hur gynnsamt innovations-, investerings- och företagsklimatet är hänger tätt samman med hur väl fungerande vårt skattesystem och vår arbetsmarknad och offentliga sektor är. Med rätt reformer kan vi höja både vår produktivitet och vårt välbefinnande.

I dag fokuserar jag på det som skulle kunna göra vårt näringsklimat så gynnsamt som möjligt och konstaterar att Centerpartiet har ett särskilt yttrande på detta utgiftsområde.

Fru talman! Företagarlandet, industrinationen och unicornfabriken Sverige står vid ett vägskäl. De höga räntorna slår mot alla företag.

De höga räntorna påverkar de snabbväxande tillväxtföretagen som inte hittar något riskvilligt kapital i dag – inte för att deras idéer är så mycket sämre nu än de var för 18 månader sedan, utan för att det inte finns så många investerare eller affärsänglar som vill eller kan ta risk.

De höga räntorna påverkar också de små företag runt om i Sverige i städer och på landsbygd som vill expandera för att de kanske befinner sig i en nisch där det faktiskt går bra just nu. De möter stenhårda krav och höga räntor hos bankerna.

De höga räntorna påverkar även de stora företagen som har kunnat vända sig till likvida marknader runt om i världen för kapital till låg kostnad. De får nu lita till sin egen balansräkning.

Det är inte bara i Sverige som man har utmaningar med hög inflation och höga räntor. I omvärlden har man, vilket även har nämnts tidigare här i kväll, svarat med att sätta enorma program för att investera i klimat-omställningen. I många fall är det rena subventioner till redan fungerande teknik, och ibland är det investeringar i ny teknik. I USA ligger 22 000 miljarder kronor under tio år på bordet, färdiga att fördelas. Det är uppenbart nu när jag talar med företag i både Sverige och USA att detta får effekt. Man lägger verksamheten där efterfrågan finns på företagen och de jobb som de för med sig.

Fru talman! Det sätt som Sverige kan möta detta på kan bara vara genom att ha en så attraktiv företagarpolitik som möjligt. Därför är det obegränsat för mig varför regeringen väljer att höja skatter och bara prata om minskat regelkrångel.

Centerpartiet vill fortfarande sänka arbetsgivaravgifterna. Som ett första steg vill vi halvera dem för alla som har en lön på uppemot 22 000 kronor. Den säsongsjusterade ungdomsarbetslösheten ligger i dag på 22 procent – var femte ung människa är i dag arbetslös. För företag som har en vikande efterfrågan spelar det roll om det är 30 procent eller 15 procent påslag på lönekostnaden. Att sänka arbetsgivaravgifterna driver inte heller på inflationen.

Fru talman! Sänkta arbetsgivaravgifter är som en julklapp med tre presenter i en. Det ger fler jobb till unga, det ökar skatteintäkterna i hårt pressade kommuner och det minskar inflationen.

Centerpartiet vill också att arbetskraft som inte är från Europa ska kunna jobba i Sverige på ett legalt sätt. Att totalt strypa arbetskraftsinvandringen för människor med inkomster som är lägre än 27 360 kronor i månaden kommer att försätta företag i mycket svåra situationer. Vi har ännu inte sett effekten av detta för många företag, men jag hör deras problem när jag besöker dem runt om i Sverige.

Centerpartiet vill också fortsätta med en politik som inte ökar kostnaderna för småföretagen. Regeringen har föreslagit att företagen ska få ett utökat sjuklöneansvar. Tidigare borgerliga regeringar har förstått att när en restaurangs kock bryter handen i skidbacken har det inte något med företagets förebyggande hälsoarbete att göra. Företaget får med regeringens politik betala både sjuklön för den handledsskadade och för en vikare för att verksamheten ska fungera. Det är en politik som är väldigt dyr för företagen.

Vad har då hänt när det gäller regelkrångel för stora och små företag? Regelrådet, som är vår bästa bromskloss för att ny lagstiftning inte ska gå igenom helt ogenomtänkt, har varken fått ett utökat mandat eller mer pengar. Om det inte sker kommer vi, eller kanske andra politiker om några år, stå där och säga: Varför tänkte ingen på att detta skulle bli effekten för företagen?

Regelförenkling handlar om att tillämpa lagar och föreskrifter på ett sätt som minskar väntetider, att se möjligheter i stället för problem i varje ärende och, där så är möjligt, hantera olika delar i en ansökan parallellt mellan myndigheter. Det gäller såväl för industriinvesteringar som för säsongsberoende tillstånd. Regelrådet måste komma in tidigare i lagstift-

ningsprocessen och ges ett utökat uppdrag att följa upp de avgifter som företagen åläggs för olika typer av tillstånd och handläggningstiderna hos myndigheter.

När det gäller snabbare tillståndsprocesser för koldioxidfri energi och kritiska mineral går det också alldeles för långsamt. Sverige har goda förutsättningar av teknik- och innovationskritiska metaller och goda förutsättningar att bedriva en hållbar utvinning av dessa, vilket också skapar utmärkta exportmöjligheter. Men för att utvinning ska bli möjligt behövs en ökad acceptans hos, och intäkt till, markägare och lokalbefolkningen. Det är orimligt att företag i dag måste sitta i vänteläge för att få investera hundratal miljoner kronor.

För att bryta den negativa trenden med skenande handläggningstider krävs dels åtgärder här och nu för att förtydliga och effektivisera relevanta processer, dels en mer långsiktig översyn av potentiella åtgärder för att förkorta handläggningstiderna. Det handlar om att ha en handläggningssgaranti, men det krävs också att vi har ”en väg in”, där såväl nationella som regionala och kommunala tillstånd hanteras.

Besöksnäringen, som omsätter hundratal miljoner kronor och skapar tillväxt och arbetstillfällen både på landsbygden och i städer, består av en brokig skara företag som också ständigt drabbas av mer regelkrångel.

Ett exempel är de små livsmedelsproducenterna, som faktiskt också är en del av besöksnäringen på landsbygden. De drabbas av fler regler och högre kostnader. I stället för att öka sin verksamhet för att efterfrågan på produkterna är stor väljer de att stå still. Kontrollkostnaderna blir helt enkelt för stora för att de ska kunna växa. Det krävs en uppdaterad nationell strategi för besöksnäringen.

Fru talman! Det räcker inte med sänkta kostnader för företagen och effektivare tillämpning av regler och kontroller. Det krävs också en del nytänkande.

Centerpartiet vill att det ska vara både prestigefullt, karriärdrivande och lönsamt för forskare att kunna forska, både på universitet och ute i olika branscher. Sverige behöver bli mer attraktivt för investeringar i forskning och innovation. Vi behöver skapa forsknings- och innovationsmiljöer och bättre villkor för företag att bedriva forskning i Sverige.

Därefter är vi tillbaka i de goda förutsättningarna för näringslivet, som jag talade om tidigare, som är grunden för att innovationer ska bli globala företag.

Fru talman! Med sänkta kostnader för att anställa och ha personal, med ett fokus på innovation, med en politik som säkerställer att ny lagstiftning inte gör det krångligare för företagen och med myndigheter som samordnar och hjälper företag genom tillstånds- och kontrollprocesserna kan vi börja klättra i välståndsligan igen.

Anf. 189 ELIN SÖDERBERG (MP):

Fru talman! Vi debatterar utgiftsområde 24 och näringslivspolitik. När det gäller målen för utrikeshandel och export- och investeringsfrämjande yrkar jag bifall till reservation 4.

För oss i Miljöpartiet är det viktigt att handelspolitiken bidrar till att stärka miljö, klimat, mänskliga rättigheter och de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Såväl näringslivspolitik som handelspolitik är en del

av den samhällsutveckling som vi tillsammans skapar, och för mig är det självklart att vi tillsammans ska bygga ett hållbart samhälle.

Ett annat område som jag vill belysa är de kulturella och kreativa näringarna. I Sverige är vi otroligt starka när det gäller musikbranschen, filmproduktion och inte minst dataspelsindustrin. Under alldeles för lång tid har dataspelsbranschen vuxit starkt men utan att få samma gehör från politiken som andra kulturella och kreativa näringar. Därför har vi i Miljöpartiet i vår budgetmotion lyft in utvecklingsmedel till dataspelsindustrin på 30 miljoner kronor.

Det jag noterar, fru talman, är att vi i dag befinner oss i en situation där stärkt konkurrenskraft är detsamma som grön omställning. Multilaterala företag över hela världen satsar nu enorma resurser på att säkerställa sin gröna omställning för att bibehålla och stärka sin konkurrenskraft på den globala marknaden. Det gäller även det svenska näringslivet.

Tyvärr ser vi att regeringen i detta utgiftsområde sänker stödet till Vinnova, som bland annat har stött denna utveckling. Vi i Miljöpartiet vill därför tillföra dessa 200 miljoner kronor till Vinnova för mer innovation.

För att säkerställa den gröna omställningen och stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft behöver mycket mer göras. Det behövs el i närtid, och det kan vi leverera med en förbättrad effektutdelning, utbyggnad av smarta nät, ökad flexibilitet och genom att skapa goda förutsättningar för ny produktion av förnybar el som kan komma på plats i närtid.

Det behövs också en förbättrad kompetensförsörjning med bättre förutsättningar för att rekrytera den kompetens man de facto behöver från hela världen. När vi är i ett stort behov av personal är det ett hårt slag att regeringen i stället väljer att försvåra och försämra arbetskraftsinvandringen. När näringsliv, företag och flera branscher ropar efter mer personal drar regeringen åt kranen. Det är allvarligt.

För att säkra kompetensförsörjningen behöver också bostadsbyggandet förbättras. Inte minst är det viktigt att stärka bostadsbyggandet i den här ekonomiska dippen för att behålla kompetensen i byggbranschen, för när den ekonomiska dippen är över kan vi annars stå utan de byggarbetare vi så väl behöver. Därför har Miljöpartiet också lyft in stöd till bostadsbyggandet i vår budgetmotion. Det är en viktig del också för näringspolitiken.

Det tredje är tillståndsprocesser, som vi återkommit till flera gånger i kammaren i dag. När Miljöpartiet satt i regering tillsatte vi både Klimaträtsutredningen och Miljöprovsningsutredningen, just för att snabba på tillståndsprocesserna. Flera myndigheter har också själva gjort rapporter om hur de kan skynda på tillståndsprocesserna. Men tyvärr har regeringen valt att inte gå vidare med redan beredda förslag. I stället har man tillsatt en ny utredning.

Den nya utredningen har som sin första punkt att lägga Sveriges miljökrav på EU:s miniminivå. Detta är också ett hårt slag mot svensk konkurrenskraft. Svenska företag konkurrerar nämligen i dag på att man har den bästa miljö- och klimatprestandan och att vi har goda arbetsförhållanden i Sverige. Det är det som stärker svensk konkurrenskraft. Att sänka miljökraven kan såklart dels leda till allvarliga miljörisker och försämrade förutsättningar för lokalbefolkningen, dels sänka den trovärdighet och konkurrensstyrka och konkurrensfördel som svenska företag i dag har. Det ser jag allvarligt på. Det finns många sätt att skynda på tillståndsprocesserna, och de sätten bör vi snabbt gå vidare med.

Till sist vill jag nämna några ord om mineral- och metallförsörjningen och jord- och skogsbruk.

Från Miljöpartiets sida ser vi i dag att det behövs fyra fokusområden för att stärka en hållbar mineral- och metallförsörjning för att säkerställa den gröna omställningen.

Det första handlar om att satsa på en mer cirkulär och resurseffektiv ekonomi. Vi har en stor efterfrågan på mineral och metall i dag, men det finns mycket vi kan göra för att använda resurserna mer effektivt.

Det andra är att satsa på alternativa material. Vi ser i dag att vi kan tillverka batterier utan litium, till exempel. Den typen av innovation bör vi investera i.

Det tredje är att den svenska gruvnäringen självklart ska vara den bästa när det gäller miljö, klimat och sociala rättigheter. Det är också så vi stärker förutsättningarna för hela branschen.

Det fjärde är att driva på de globala värdekedjorna. I EU ska vi se till att det ställs krav när det gäller hållbarhet för mänskliga rättigheter, miljö och klimat i de globala värdekedjorna. På så sätt kan vi se till att den konsumtion som vi är beroende av här inte leder till barnarbete eller allvarliga miljörisiker i andra länder.

Sveriges jord- och skogsbruk är också en central del av en hållbar näringslivsutveckling och en grön omställning. Vi ser fantastiska affärsmöjligheter i både jord- och skogsbruket när vi stärker den biologiska mångfalden, ökar kolinbindningen och ser mer av ett mångbrukande i vårt jord- och skogsbruk. På så sätt kan vi öka den inhemska livsmedelsproduktionen, stärka krisberedskapen och få mer värde ut ur den skog som vi avverkar.

Med det vill jag tacka för en trevlig debatt och önska er alla en god jul och ett gott nytt år!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

§ 20 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2023/24:52 Likvärdiga krav på mål och riktlinjer för utförare av kommunal verksamhet

2023/24:53 Åtgärder för att stärka konsumentskyddet och bekämpa kriminell verksamhet i samband med spel om pengar

2023/24:54 Genomförande av nya krav på upphettade tobaksvaror

2023/24:55 Information om bränsleförbrukning och koldioxidutsläpp vid marknadsföring av nya personbilar

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner skulle förlängas till och med fredagen den 19 januari 2024.

Motioner
med anledning av prop. 2023/24:41 Finansiering av kommuners medver-
kan i frågor om slutförvar
2023/24:2785 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V)
2023/24:2788 av Mikael Larsson m.fl. (C)
2023/24:2789 av Emma Berginger m.fl. (MP)

Prot. 2023/24:52
19 december

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 18 december

2023/24:309 Skattestopp för landets kommuner och regioner

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2023/24:310 Barnfamiljer i behov av välgörenhet

av *Åsa Eriksson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:311 Den havsbaserade vindkraften i Halland

av *Christofer Bergenblock* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:312 Beredningen av miljötilstånd

av *Lars Wistedt* (SD)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:313 En förbättrad klimakterievård

av *Louise Thunström* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 december

2023/24:401 Enskilda arkiv

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:402 Uppföljning av finansiell samordning inom rehabilite- ringsområdet

av *Anders W Jonsson* (C)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:403 Regeringens arbete med elevdemokrati

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:404 Förbättringar av riksväg 50 och Bergslagsbanan
av *Denis Begic* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:405 Förlängd tid för Utjämningskommittén
av *Eva Lindh* (S)
till statsrådet Erik Slottner (KD)

2023/24:406 Älgförvaltningen
av *Mattias Eriksson Falk* (SD)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:407 Rusta och matcha på deltid
av *Martina Johansson* (C)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:408 Inackorderingsstöden till gymnasieelever
av *Linus Sköld* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:409 Möjlighet för enskilda att dölja personuppgifter
av *Lars Mejern Larsson* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:410 Effektivitetsutvärdering av Kundval rusta och matcha
av *Serkan Köse* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:411 Uteblivna remissvar i lagstiftningsprocessen
av *Ulrika Liljeberg* (C)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:412 Dubbelspår på Malmbanan
av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:413 Ungas möjlighet till första jobb sommaren 2024
av *Martina Johansson* (C)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:414 Konsekvenser av minskat stöd till folkbildningen
av *Linus Sköld* (S)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:415 Moskériverningar
av *Linus Sköld* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2023/24:416 Moskériverningar
av *Linus Sköld* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:417 Moskériverningar
av *Linus Sköld* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:418 Moskériverningar
av *Linus Sköld* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:419 Moskériverningar
av *Linus Sköld* (S)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 9 anf. 43 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.54,
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 141 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.01 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om ersättare	1
§ 3 Avsigelser	1
§ 4 Anmälan om kompletteringsval	2
§ 5 Meddelande om partiledardebatt	2
§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	3
§ 7 Ärende för hänvisning till utskott	3
§ 8 Ärenden för bordläggning	3
§ 9 Klimat, miljö och natur	4
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24:MJU1	4
Anf. 1 MARTIN KINNUNEN (SD)	4
Anf. 2 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	6
Anf. 3 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	6
Anf. 4 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	7
Anf. 5 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	7
Anf. 6 EMMA NOHRÉN (MP) replik	8
Anf. 7 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	8
Anf. 8 EMMA NOHRÉN (MP) replik	9
Anf. 9 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	9
Anf. 10 EMMA NOHRÉN (MP)	10
Anf. 11 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	12
Anf. 12 EMMA NOHRÉN (MP) replik	12
Anf. 13 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	13
Anf. 14 EMMA NOHRÉN (MP) replik	13
Anf. 15 BEATRICE TIMGREN (SD) replik	14
Anf. 16 EMMA NOHRÉN (MP) replik	14
Anf. 17 BEATRICE TIMGREN (SD) replik	14
Anf. 18 EMMA NOHRÉN (MP) replik	15
Anf. 19 HELENA STORCKENFELDT (M)	15
Anf. 20 STINA LARSSON (C) replik	17
Anf. 21 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	18
Anf. 22 STINA LARSSON (C) replik	18
Anf. 23 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	19
Anf. 24 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	19
Anf. 25 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	20
Anf. 26 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	20
Anf. 27 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	20
Anf. 28 EMMA NOHRÉN (MP) replik	21
Anf. 29 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	21
Anf. 30 EMMA NOHRÉN (MP) replik	22
Anf. 31 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	22
Anf. 32 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	23
Anf. 33 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	25
Anf. 34 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	25
Anf. 35 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	26
Anf. 36 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	27
Anf. 37 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	27

Anf. 38	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	28
Anf. 39	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	28
Anf. 40	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	29
Anf. 41	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	29
Anf. 42	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	31
Anf. 43	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	32
Anf. 44	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	32
Anf. 45	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	32
Anf. 46	ANDREA ANDERSSON TAY (V).....	33
Anf. 47	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	35
Anf. 48	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	35
Anf. 49	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	35
Anf. 50	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	36
Anf. 51	HELENA GELLERMAN (L)	36
Anf. 52	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	38
Anf. 53	HELENA GELLERMAN (L) replik	38
Anf. 54	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	39
Anf. 55	HELENA GELLERMAN (L) replik	39
Anf. 56	STINA LARSSON (C) replik	39
Anf. 57	HELENA GELLERMAN (L) replik	40
Anf. 58	STINA LARSSON (C) replik	40
Anf. 59	HELENA GELLERMAN (L) replik	41
Anf. 60	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	41
Anf. 61	HELENA GELLERMAN (L) replik	42
Anf. 62	ELIN SÖDERBERG (MP) replik	42
Anf. 63	HELENA GELLERMAN (L) replik	43
Anf. 64	STINA LARSSON (C).....	43
Anf. 65	BEATRICE TIMGREN (SD).....	46
Anf. 66	ELIN SÖDERBERG (MP).....	47
Anf. 67	JOHANNA HORNBERGER (M).....	48
Anf. 68	EMMA NOHRÉN (MP) replik	49
Anf. 69	JOHANNA HORNBERGER (M) replik.....	49
Anf. 70	EMMA NOHRÉN (MP) replik	49
Anf. 71	JOHANNA HORNBERGER (M) replik.....	50
Anf. 72	JYTTE GUTELAND (S).....	50
	(Beslut fattades under § 17.).....	51
§ 10	Stärkt tillgång till läromedel	52
	Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU6	52
Anf. 73	FREDRIK MALM (L)	52
Anf. 74	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	53
Anf. 75	FREDRIK MALM (L) replik	54
Anf. 76	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	54
Anf. 77	FREDRIK MALM (L) replik	55
Anf. 78	AYLIN NOURI (S) replik.....	56
Anf. 79	FREDRIK MALM (L) replik	56
Anf. 80	AYLIN NOURI (S) replik.....	56
Anf. 81	FREDRIK MALM (L) replik	56
Anf. 82	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	57
Anf. 83	FREDRIK MALM (L) replik	57
Anf. 84	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	58
Anf. 85	FREDRIK MALM (L) replik	58

(forts. § 12).....	59
Ajournering.....	59
Återupptaget sammanträde.....	59
§ 11 Återrapportering från Europeiska rådets möte den	
14–15 december	59
Anf. 86 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	59
Anf. 87 MATILDA ERNKRANS (S).....	61
Anf. 88 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	61
Anf. 89 MATILDA ERNKRANS (S).....	62
Anf. 90 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	62
Anf. 91 MARTIN KINNUNEN (SD).....	63
Anf. 92 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	63
Anf. 93 MARTIN KINNUNEN (SD).....	64
Anf. 94 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	64
Anf. 95 HANS WALLMARK (M).....	64
Anf. 96 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	65
Anf. 97 HANS WALLMARK (M).....	65
Anf. 98 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	65
Anf. 99 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	66
Anf. 100 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	66
Anf. 101 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	67
Anf. 102 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	67
Anf. 103 ANNA LASSES (C)	67
Anf. 104 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	68
Anf. 105 ANNA LASSES (C)	68
Anf. 106 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	68
Anf. 107 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	69
Anf. 108 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	69
Anf. 109 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	69
Anf. 110 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	70
Anf. 111 REBECKA LE MOINE (MP).....	70
Anf. 112 FÖRSTE VICE TALMANNEN	70
Anf. 113 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	71
Anf. 114 REBECKA LE MOINE (MP).....	71
Anf. 115 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	71
Anf. 116 JOAR FORSSELL (L).....	71
Anf. 117 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	72
Anf. 118 JOAR FORSSELL (L).....	73
Anf. 119 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	73
Anf. 120 JYTTE GUTELAND (S)	73
Anf. 121 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	73
Anf. 122 JYTTE GUTELAND (S)	74
Anf. 123 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	74
§ 12 (forts. från § 10) Stärkt tillgång till läromedel (forts.	
UbU6).....	75
Anf. 124 AYLIN NOURI (S).....	75
Anf. 125 FREDRIK MALM (L) replik.....	77
Anf. 126 AYLIN NOURI (S) replik	77
Anf. 127 FREDRIK MALM (L) replik.....	78
Anf. 128 AYLIN NOURI (S) replik	78

Anf. 129 JÖRGEN GRUBB (SD)	79
Anf. 130 AYLIN NOURI (S) replik	80
Anf. 131 JÖRGEN GRUBB (SD) replik	80
Anf. 132 AYLIN NOURI (S) replik	81
Anf. 133 JÖRGEN GRUBB (SD) replik	81
Anf. 134 DANIEL RIAZAT (V)	81
Anf. 135 NORIA MANOUCHI (M)	83
Anf. 136 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	84
Anf. 137 NORIA MANOUCHI (M) replik	85
Anf. 138 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	85
Anf. 139 NORIA MANOUCHI (M) replik	86
Anf. 140 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	86
Anf. 141 MATHIAS BENGTTSSON (KD)	88
Anf. 142 CAMILLA HANSÉN (MP)	89
(Beslut fattades under § 17.)	91
§ 13 Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan	91
Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU5	91
Anf. 143 FREDRIK MALM (L)	91
Anf. 144 LINUS SKÖLD (S)	92
(forts. § 18)	94
Ajournering	94
Återupptaget sammanträde	94
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 december	94
TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer	94
NU3 Utgiftsområde 21 Energi	94
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 december	94
AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	94
AU3 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen	94
UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd	97
NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling	97
MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	97
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 december	97
UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	97
AU1 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet	97
UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	97
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	98
MJU1 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur	98
UbU6 Stärkt tillgång till läromedel	98
§ 18 (forts. från § 13) Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan (forts. UbU5)	99
Anf. 145 JÖRGEN GRUBB (SD)	99
Anf. 146 LINUS SKÖLD (S) replik	100
Anf. 147 JÖRGEN GRUBB (SD) replik	100
Anf. 148 LINUS SKÖLD (S) replik	100
Anf. 149 JÖRGEN GRUBB (SD) replik	101
Anf. 150 CAMILLA HANSÉN (MP)	101

Anf. 151 NORIA MANOUCHI (M).....	102
Anf. 152 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	103
Anf. 153 MATHIAS BENGTSSON (KD).....	103
Anf. 154 DANIEL RIAZAT (V).....	103
(Beslut skulle fattas den 20 december.).....	103
Ajournering.....	104
Återupptaget sammanträde.....	104
§ 19 Näringsliv	104
Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU1	104
Anf. 155 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	104
Anf. 156 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik	106
Anf. 157 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	107
Anf. 158 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik	107
Anf. 159 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	108
Anf. 160 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	109
Anf. 161 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	111
Anf. 162 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik	111
Anf. 163 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	112
Anf. 164 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik	112
Anf. 165 ANNA AF SILLÉN (M).....	113
Anf. 166 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik	115
Anf. 167 ANNA AF SILLÉN (M) replik.....	115
Anf. 168 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik	116
Anf. 169 ANNA AF SILLÉN (M) replik.....	116
Anf. 170 ELIN SÖDERBERG (MP) replik	117
Anf. 171 ANNA AF SILLÉN (M) replik.....	117
Anf. 172 ELIN SÖDERBERG (MP) replik	118
Anf. 173 ANNA AF SILLÉN (M) replik.....	118
Anf. 174 LORENA DELGADO VARAS (V) replik.....	119
Anf. 175 ANNA AF SILLÉN (M) replik.....	119
Anf. 176 LORENA DELGADO VARAS (V) replik.....	119
Anf. 177 ANNA AF SILLÉN (M) replik.....	119
Anf. 178 LORENA DELGADO VARAS (V)	120
Anf. 179 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	123
Anf. 180 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	124
Anf. 181 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	124
Anf. 182 LORENA DELGADO VARAS (V) replik.....	125
Anf. 183 LILI ANDRÉ (KD).....	125
Anf. 184 ELIN SÖDERBERG (MP) replik	126
Anf. 185 LILI ANDRÉ (KD) replik.....	127
Anf. 186 ELIN SÖDERBERG (MP) replik	127
Anf. 187 LILI ANDRÉ (KD) replik.....	128
Anf. 188 ELISABETH THAND RINGQVIST (C)	128
Anf. 189 ELIN SÖDERBERG (MP)	130

(Beslut skulle fattas den 20 december.).....	132	Prot. 2023/24:52
§ 20 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	132	19 december
§ 21 Anmälan om interpellationer.....	133	-----
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	133	
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 19.26.....	135	